MAYIS 2005 SAYI: 102 3.000.000 TL / 3 YTL (KDV dahil)

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

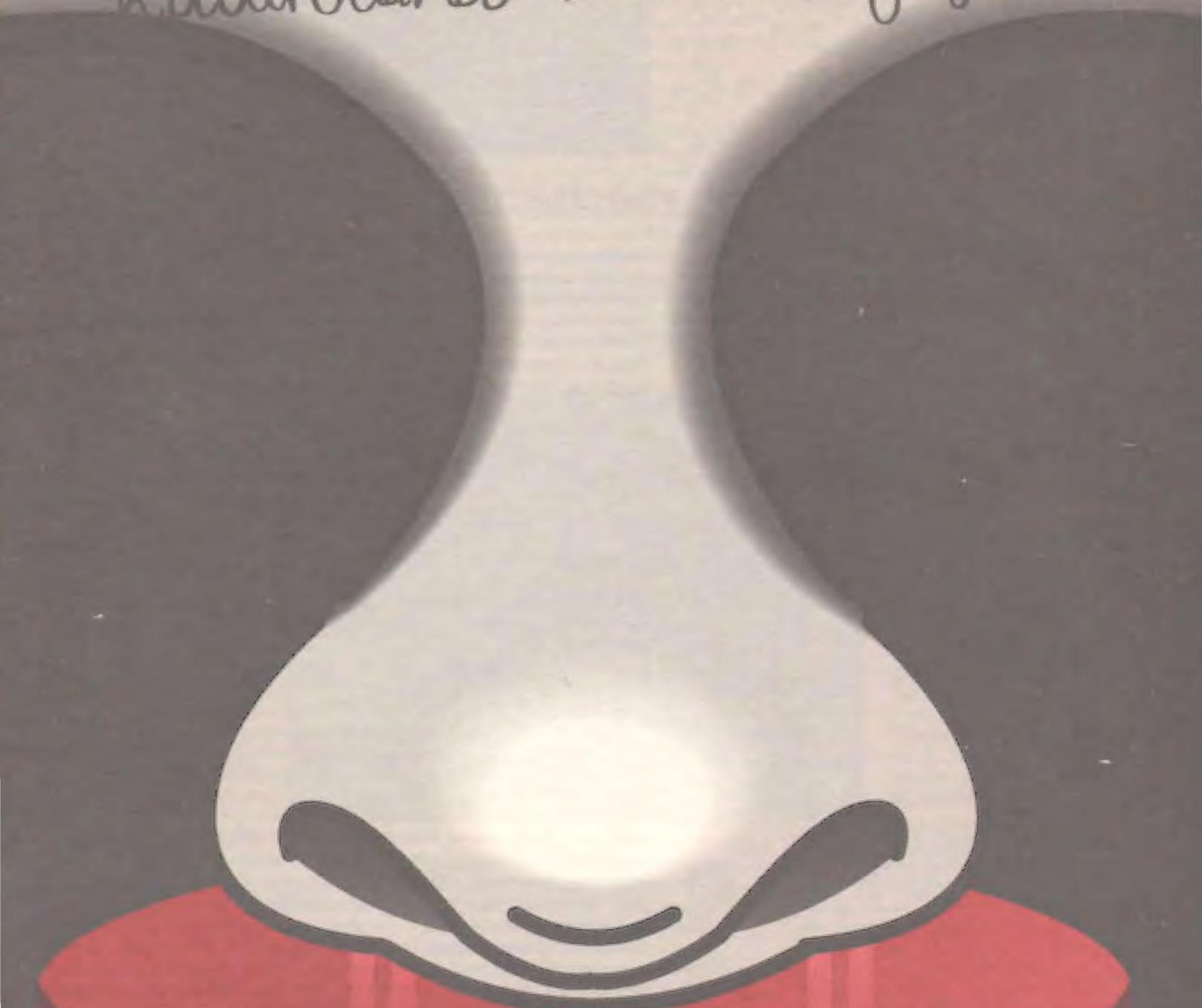

15 yaşındaki R.G.'nin çok gezdiği için burnunu kestiler

burnunuzdan getireceğiz

PAZARTESİ

102 MAYIS 2005

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu - İstanbul
Tel-Faks 0212 249 5959 / 0212 245 8358
GSM 0532 510 0965
E-Posta pazartesi@pazartesi.org
pazartesidergi@mynet.com

Sahibi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Kadın Kültür ve İletişim Vakfı adına
Beyhan Demir

Katkıda Bulunanlar
AslıDavaz,ayşe düzkan, Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz, Bilge Seç kin, Çiğdem Güler, Deniz Demir, Devrim Gökçek, Didem Olkun, Dursaliye Şahan, Emek Ergün, Emine Çelebi, Eylem Polat, Gözde Akgüngör, Gülfer Akkaya, Handan Koç, Hatice Tekdal, Haziran, Hülya Uğur Tanrıöver Marina Crespin, Mürüvvet Yılmaz, Nazan Askeran, Necla Akgökçe, Nermin Yıldırım, Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Oylum Yılmaz, Özlem Ezer, Özlem Güneş, Övgü Güner, Özgen Altaş, Özgün Akduran, Tuğba Benli Özenç, Yelda Yücel

Fotoğraf Özlem Güneş-Nilgün Yurdalan-Ülkü Özakın
Kapak İllüstrasyon Behzat Taş
Arka Kapak Fotoğraflar Nilgün Yurdalan
Görsel Yönetmen Ömer Süvari
Renk Ayrımı Mavi-Repro
Baskı Dünya Matbaacılık
Dağıtım Yay-Sat

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var.
10 abone bulana bir kitap veriyoruz.
Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı:
Adres:
Telefon:
E-Posta:
Abone Süresi 1 yıl ( ) 6 ay ( )
Başlangıç Tarihi:

Türkiye İçi
Yıllık 36 Milyon TL / 36 YTL
Altı aylık 18 Milyon TL / 18 YTL
Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi
Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı
Yıllık 60 Euro 6 aylık 40 Euro

Döviz Hesabı
T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No
1052 301000 3330429
Beyhan Demir

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay PAZARTESİ *nizi gönderelim.*

merhaba

Geçtiğimiz ay ülke gündemini en yoğun meşgul eden olay Mersin'de newrozda başlatılan ve ardından da Trabzon'da F Tipi Cezaevlerine karşı bildiri dağıtan tutuklu yakınlarına yapılan linç girişimi oldu. Üzerine her kesim, milliyetçilik tartışmasına farklı bir noktadan yaklaştı. Gülfer Akkaya'nın bu konudaki değerlendirmesini ilk sayfalarımızda okuyabilirsiniz. Kadına yönelik şiddetin görüntüleri her geçen gün biraz daha dehşete düşürüyor hepimizi. Diyarbakır'da R.G.'nin yaşadıkları, İstanbul'da Derya'nın ve Gülselin'in yaşadığı şiddet artık öfkemizi ifade edecek kelime bırakmıyor bizlere. Bu sayımızdaki haberler hepimizin öfkemizi ve isyanımızı kadına yönelik şiddete karşı daha örgütlü ve daha etkili yöntemlerle sürdürmemiz gerektiğini hatırlatıyor. Handan Koç 8 Mart'tı Diyarbakır'da kutladı. Diyarbakır'da geçirdiği 8 Mart kutlamalarını ve Diyarbakır'da kadınlarla birlikte çalışma yapan Kardelen Kadın Evi ve Selis Kadın Danışma Merkeziyle görüştü. Handan Koç'un Diyarbakır izlenimlerini ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz. Bu sayımızda tarih sayfalarımızda, Aslı Davaz Cumhuriyet tarihindeki kadın pullarını inceliyor. Mayıs ayı denince anneler gününü es geçmek olmaz tabii. Bütün firmalar için "canım annem" cümleleriyle pazarlanan iki yüzlü hediye teranelerini ve annelik kavramını Mürüvvet Yılmaz yazdı. Pakistanlı bir kadının, Meryem'in hikâyesini Pazartesi için Özlem Ezer kaleme aldı. Meryem'in hayatı, dünyanın neresinde olursa olsun kadınların patriarkaya karşı özgürleşme mücadelelerinden sadece birini anlatıyor bize. Gözde Akgüngör Ütopyanın Kadınları, Kadınların Ütopyası" başlıklı master tezini kitaplaştıran Yasemin Temizarabacı Yıldırmaz'la görüştü. Hülya Uğur Tanrıöver televizyon dizileri izleme rehberiyle karşımızda bu ay. Bu sayı itibariyle kadınlarla yapılmış sözlü tarih çalışmalarını yayınlamaya başlıyoruz. Çiğdem Güler'in 75 yaşındaki Feride K. ile yaptığı çalışma, Karadenizli bir kadının yaşamını kendi dili ve doğallığı içinde paylaşmamızı sağlayacak. Geçtiğimiz ay Amerika'da kadınlar üzerindeki erkek iktidarını protesto edenler hepimizi şaşırttı. Çünkü erkekler, topuklu ayakkabı giyip, kadınların yaşadığı taciz ve tecavüze karşı sokağa dökülmüşlerdi. Mürüvvet Yılmaz'ın haberi, umarız ülkemizdeki erkeklere de imtiyazlarını ve ezen kimliklerini sorgulama yönünde fikirler verir. Kitap sayfamızda, Anais Nin'in yeni kitabı ***Ateş Merdivenleri***'ni Oylum Yılmaz'ın kaleminden tanıyacağız. Papa 2. Jean Poul'un ölümünün ardından unutturulmaya çalışılanları ayşe düzkan'ın değerlendirmesinden okumak mümkün. Radikal feminist Andrea Dworkin'i geçtiğimiz ay kaybettik. Özgün Akduran, Dworkin'in hayatı ışığında bir feministin hayatının bize neler anlatacağını yazdı. Yelda Yücel Mısırlı yazar Neval El Saadavi'nin Mısır cumhurbaşkanlığına adaylığını koymasını değerlendirdi. Tuğba Benli Özenç, "İzmirli kızlar güzel olur" lafızlarına cevap veriyor. Bu tip klişelerin ardında yatan erkekliğin farklı yazarlarca değerlendiriliş biçimi ise bizi pek şaşırtmasa da oldukça ilginç. Didem Olkun, bir otel resepsiyonisti gözüyle erkeklik manzaraları çiziyor bizlere. Dürsaliye Şahin televizyon dizilerine bir başka açıdan yaklaşan yazısıyla yer aldı bu sayımızda. Dergimizin baskı aşamasında "feministler" imzalı pankartla katıldığımız 1 Mayıs mitingi İstanbullu kadınlar için oldukça coşkulu ve renkli geçti. Bir kez daha hatırlatmak isteriz ki bizler, zenginlerin sömürüsünü de evlerimizdeki sömürüyü de istemiyoruz...

Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

Gülfer Akkaya

günlerden newroz
aylardan türk milliyetçiliği

Hayatlarını daha ziyade rakamlı tarihler üzerinden değil, yaşadıkları olaylarla kuranlar, devlet gibi tarihi rakamlarla anlatanları da kendilerine benzettiler. 21 Mart artık birilerine başka şeyler çağrıştırıyor. Bu çağrışım aynı birilerini korkutuyor. O gün günlerden Newroz'du. Akabinde geçen bir ay ise Türk milliyetçiliği. Yaşadığımız son bir ay tarihe böyle geçecek.

Doğum günleri kimileri için ayı, günü, yılı, saati, hatta dakikası belli olan, gerçek, bilinen tarihlerdir. Kimileri içinse "doğduğunda kıştı, kara kış. Her taraf kar, tipi, ayazdı. Bizim köpeğimiz bile soğuktan ağzını açıp da, havlamıyordu" tarzı hikâyeleştirilmiş, bilinmeyen, aslında bilinmesi de gerekmeyen sahte, yalandan tarihlerdir. Rakamlarla yazılan bir doğum gününün olmaması, burcunu bilememek demektir. Çin, Hint, Tayvan, her neyse, evrenselleşmiş bir burç ya da fal, her ne deniyorsa işte, ona göre kendinizi, kimliğinizi bulamamaktır. Şaka bir yana, bırak bebeklik, insanın çocukluk resimlerinin yokluğu bir yaradır içinde. Ne çirkin şeymişim ben böyle diyememesi kendi kendine ya da resimdeki el kadar bebekle kendisi arasında bir ilişki kurmakta güçlük çekip, ne kadar da ufakmışım ben diyememesi yoksulluktur. İnsanın kendi bireysel tarihi içindeki eksiklik, yoksulluktur. Yalan değil. Bu ülkede Kürtler hep ötelendi, aşağılandı, hor görüldü. Her türlü haklarına el kondu. Hep korkutuldu, sindirildi, bastırıldı. İdamlar oldu bu ülkede, Kürtler, sosyalistler asıldı. Asıla asıla, öldürüle öldürüle kökleri kazınacaktı ama, olmadı işte. Kökleri hâlâ yerinde duruyor hepsinin ancak, devlet bir şeyi çok iyi yaptı. Kürtleri, bu ülkenin kuruluşunda emekleri diğer milletlerle aynı olan Kürtleri, ülkenin "sözde vatandaşı" yapmayı çok iyi başardı. Hem de üç beş gün evvel askerlerin yaptığı açıklamayla değil, taa yıllar önce, bizim bebekliklerimizden, hatta babalarımızın, dedelerimizin bebekliğinden bu yana sözde vatandaştır Kürtler bu ülkede. Sözde vatandaşın hakları kısıtlıdır. Ne verilmişse onunla yetinmesi gerekir **sözdelerin**. Bu bilinçaltıdır kendi karanlıklarından gözleri gerçeği göremeyen memleketin bir grup aydıncıklarının açıklamasındaki Kürt düşmanlığı. Onca aydının bir araya gelip yazdıkları metin ve aldıkları tavır neydi? Ortalamacı bir bulamaç; Türk ve Kürt milliyetçiliği. Buyurun buradan yakın. Haberi okurken şöyle düşündüm: Ya ortamın bu kadar sıcak olduğu böyle bir anda bizim aydınların cesaretleri tutuldu ya da Avrupa hayranı aydınlarımızın en azından Avrupa tarihinden bile haberleri yok. Bu kadar aydınlar işte. Bu kadar Türk ve sadece Türk aydınıydılar. Bir de kalkmış Kürtleri milliyetçilikle eleştiriyorlar, esas milliyetçiliği kendileri yaparken.

Memleketin aydınları, burada olanların benzeri başka bir ülkede olunca farklı, kendi ülkelerinde olunca daha farklı değerlendirirler. Zaten ezilmeyle, sömürüyle bağlantısı olmamış, beslenmesini buralardan sağlayamamış aydınların gide gele milliyetçilik ve kapitalizmin kucağına oturmaması mümkün mü? Aydınlar devletin oyununu bozacaklarına, bu oyuna cahillikleri dolayısıyla alet oldular. Mersin'de yok yere çıkartılan bayrak krizi savaştan, kandan beslenen, zengin olan, Kürt düşmanı derin devletçilerin halkı galeyana getirerek halklar arasında yeniden savaş, şiddet ve militarist bir süreç başlatma niyetlerinin oyuncakları oldular. Çünkü bizzat kendileri de milliyetçiler, Kürt sevmezler. De ki bir aydının Kürtleri sevmesi şart mı? Değil! Ancak bir aydının tarih, ezme, ezilme ve ülkesindeki gündelik siyaset üzerine bilgisi olması şart. Aydın oyun bozar, oyuna gelmez. Newroz'da yüz binlerin sokağa dökülmesinin ardında kopartılan gümbürtü hiç de söylendiği gibi doğal halk tepkisi değildi. Bizzat birileri tarafından özenle hazırlanmış Newroz karşıtı eylemdi. Bu planların sahipleri zamanında Çorum, Maraş, Sivas, Gazi katliamlarını da özenle hazırlayan aynı karanlık, gizli, kirli ellerdi.

1977 1 Mayıs'ı da, 1996 1 Mayıs'ı da onlar tarafında kana bulandı. Bu adamlar, bu kurtlar vadisinin cana kast eden anti Kürtçüleri, anti sosyalistleri hala aynı kirli emelleri için ortalığı kan gölüne çevirme planları yapıyorlar. Bu adamlar bu işler için ayarlanmışlar. Buradan para kazanıyorlar. Ailelerine, çocuklarına bu işten kazandıkları paralarla bakıyorlar, büyütüyorlar. Hediyeler alıyorlar. Başkalarının çocuklarının hayatlarını kaydırarak kendi çocuklarının harçlıklarını çıkartıyorlar. Mersin'deki çocukların ellerindeki bayrağı -o bayrak o çocukların eline nasıl geçti orası hala bilinmiyor- yere vuran çocuklar terörist gösterilerek kendi çocukları ve kendileri gibi olanların çocukları vatansever ilan ediliyor.

Günlerden Newroz'du. Sokakları dolduran yüz binler barış için, dayanışma için Newroz alanına gittiler. Newroz olaysız, coşkulu geçti. Bu durumdan rahatsız olanlar kendi planlarını devreye soktular. Newroz'un verdiği kardeşlik mesajlarına, kendi kalleş emellerini bulaştırmaya çalıştılar. İplerini ellerinde tuttukları kukla vatandaşlarıyla beraber bir aydır terör estiriyorlar. Vaktiyle başlattıkları sağ sol çatışmasını anımsatan bu bildik yöntemi sağcılar bile yemedi. Devlet Bahçeli partililerinin elinde klavye olmasını öğütledi.

Başa dönersek, kimliklerimizde doğum tarihlerimizin yalan yanlış olması devletin özellikle Kürtler üzerinde kurduğu baskıyla da alakalı değil mi? Tarih neyse ki sadece rakamlarla sınırlı değil. Hikâyeler, söylentiler, efsaneler de var. Zaman da sadece rakamlarla belirlenmiyor. Doğanın saat gibi tıkır tıkır işlemesini hatırlayalım. Değnekle, gölgeyle tespit edilen saatleri hatırlayalım. Yıldızlarla tespit edilen yönümüzü... Bunları niye mi söylüyorum? 21 Mart bu ülkede artık Kürtler için de, devlet için de rakamsal bir tarih değil. Hayatlarını daha ziyade rakamlı tarihler üzerinden değil, yaşadıkları olaylarla kuranlar, devlet gibi, tarihi rakamlarla anlatanları da kendilerine benzettiler. 21 Mart artık birilerine başka şeyler çağrıştırıyor. Bu çağrışım aynı birilerini korkutuyor.

O gün günlerden Newroz'du. Akabinde geçirdiğimiz bir ay ise Türk milliyetçiliği. Yaşadığımız son bir ay tarihe böyle geçecek.

Beyhan Demir

sokaklar kadınlara yasak mı?

Geçtiğimiz ay, Derya Orman ve kardeşi Gülselin Orman İstanbul Bostancı'da gözaltına alındılar. Bostancı Karakolu'nda yaşadıkları taciz ve işkenceyi basına ve kamuoyuna duyurduklarında hepimiz dehşet içinde kaldık. kendilerine işkence yapan polisler hakkında suç duyurusunda bulunan Derya ve Gülselin yaşadıkları haksızlığa karşı sessiz kalmayacaklarını söylüyor.

Derya ve Gülselin Orman, Bostancı'daki evlerine daha yeni taşınmışlardı. Derya Balıkesir'den dönüyordu o gece. İki genç kadın, iki arkadaşlarıyla birlikte, Bostancı Işıklarda, evlerine çok yakın bir mesafede polislerce çevrildi. Ve kimlikleri istendi. Gülselin'in kimliği yanında değildi. Gülselin ve Derya'nın yaşadığı kâbus böyle başladı. O andan itibaren yaşadıklarını İnsan Hakları Derneği'nde düzenledikleri basın toplantısında avukatları Eren Keskin'le birlikte aktardılar. "Kardeşimin üzerinde eşofmanları vardı. Polisler kimliklerimizi alıp GBT(Genel Bilgi Tarama) için bizi bekletmeye başladılar. Hiçbir problem yoktu. Sonra yanımıza gelip, kardeşimi kimliksiz olduğu için gözaltına alacaklarını söylediler. Ben de kimliğinin evde olduğunu gidip evden alıp getirebileceğimi söyledim. Ancak onlar beni beklettiler ve kardeşime gidip kimliğini alıp getirmesini söylediler. Ben polislerle kaldım. Ben polislerle karakola giderken kardeşim aradı. Kimliğini bulamadığını söyledi. Sonra bir arkadaşımın çantasında kaldığını hatırladım kimliğin. Muhtarlığa gidip ikâmetgah ve nüfus cüzdanı sureti çıkarttırabileceğimi söyledim ama kabul etmediler. Kardeşimi gözaltın alacaklarını söylediler. Bu arada da sürekli hakaret ediyorlardı kardeşime ve bana. Gecenin bir vakti sokakta olduğumuz için bizi pavyondan gelmekle, zaten ne olduğunuz belli gibi laflarla bizi aşağılamaya çalışıyorlardı. Kardeşimi gözaltına almaya karar verdiklerini söylediklerinde ben de tutanak tutmalarını istedim. Beni de orada tuttuklarına dair bir tutanak olması gerektiğini söylediğimde bana elle yazılmış bir tutanak verdiler. Ben de onu imzalamak zorunda kaldım. Kardeşime de gözaltı işlemi yapıldı. Bu sırada da kardeşime, "orijinal sarışın mısın?", "En güzel aşklar kavgayla başlar," gibi laflar edip, taciz ediyorlardı. Kardeşim polislere eğer gözaltına alındıysa nezarethanede olması gerektiğini söylemesine rağmen onu nezarete koymak yerine, aralarına alıp, taciz etmeyi sürdürdüler. Bir ara bana anlaşma yapmayı teklif ettiler. "sen bizi hiç görmedin, biz de seni hiç görmedik," dediler. Kabul etmedim. Tutanak tutmalarında ısrar ettim. Avukatıma ulaşmaya çalıştım bu arada. Bir arkadaşım aracılığıyla ulaştım avukatıma. O arada vardiya değişti ve gündüz görevli olan polisler geldi. Gelen başkomiserin beni çağırması üzerine yanına gittim. Ben ona da ikâmetgah kâğıdı ve nüfus cüzdanı örneği getirebileceğimi söyledim. O ise bana, aşağı inip, birlikte olabileceğimizi, bu işi bu şekilde çözebileceğimizi söyledi. Ben kabul etmeyince de beni saçımdan tutup, yere fırlattı. O sırada nezarete giden koridorda birdenbire sekiz dokuz polis oldular. Hepsi bir anda tekme tokat saldırmaya başladılar. Beni nezarete attılar. Nezarette de dayak ve taciz devam etti. Tişörtümü ve sutyenimi çıkarıp elle taciz etmeye başladılar. Taciz ederken de bana, "ben orospuyum, ben kahpeyim," gibi şeyler söyletmeye çalışıyorlardı. Kafamıza ve yüzümüze vurmamaya çalışıyorlardı ama tacizlerinin arttığı bir noktada kardeşim beni korumak için üzerime kapaklanınca attıkları tekmelerden biri onun gözünün altına geldi. İz oluşmasından çok korktular. Kardeşimi alıp bir odaya kapadılar. Sesler duyuyordum sürekli. Kardeşimin kafasını dolap kapaklarına vuruyorlarmış o esnada. İki üç saat sonra bizi hastaneye götürmeleri gerektiğini söyledik. Ben belime yediğim bir tekmeden dolayı mesela bir süre yerimden kalkamamıştım. Hâlâ da sorun var belimde. Neyse, bizi Fatih Sultan Mehmet Hastanesi'ne götürdüler. Ama Orada da kimse bizim şikâyetlerimizi dinlemedi. Mesela sırtım için film çekmeleri gerekiyordu. Çekmediler. Sadece görünen morlukları yazdılar. Hastaneden bizi karakola geri getirdiler. Sarışın bir kadın polis çantamdakileri saymaya başladı. Ben tuvalet ihtiyacım olduğunu söyledim ama beni yine tekme tokat nezarete attılar. Kardeşimin çantasında eve vermek üzere ayırdığımız 600 dolar para vardı. O para çantadan çıkmadı. Kardeşime, çantadaki her şeyin tam olduğuna dair kâğıt imzalatmaya çalıştılar. O imzalamayınca da işkenceye devam ettiler. Telefonla ulaşıp gözaltında olduğumuzu haber verdiğimiz bir arkadaşımız da o sırada yaka paça nezarete atıldı. Onu da gerekçesiz gözaltına aldılar yani. Kimseyi aramamıza izin vermiyorlardı. Zaten telefon ettiğim için de dayak yedim. Sarışın kadın polis, beni tuvalete götürme bahanesiyle geldiğinde de beni ve kardeşimi taciz etti. Üstümdeki her şeyi çıkarttırıp, elle ve sözle taciz etmesi çok kötüydü. Avukatım Eren Keskin geldiği andan itibaren ise karakoldaki bütün polislerin hali tavrı değişti. Daha önce tuvalete bile gitmemize izin vermeyen polisler, kardeşimin sigara içmesine ses çıkarmadılar. Avukatıma benim ve kardeşimin birbirimize saldırdığımızı, delirmiş olduğumuzu söyleyip kendilerini temize çıkarmaya çalışıyorlardı. Sonra bizi nöbetçi savcılığa çıkardılar. Savcı, bizi karşısında gördüğü anda daha kimlik tespiti bile yapılmadan, "şikâyet ettiğiniz polisler bir gün size de lazım olur. defolun karşımdan," gibi laflar ederek bağırıp çağırmaya başladı. Kendisine, bizimle ilgili hiçbir bilgi edinmeden kimlik tespiti dahi yapılmadan böyle davranamayacağını söylediğimizde ise bağırmaya devam ederek, "gidin, gözüm görmesin sizi," dedi. avukatım Eren Keskin'in odada olduğunu Eren'in bu duruma müdahalesiyle fark eden savcı, ne yapacağını şaşırdı tabii. O günden beri, hukuki yollarla mücadelemiz başladı. Polisler hakkında suç duyurusunda bulunduk. Ama sivil ekipler tarafından takip ediliyorum. Gözümü korkutmaya çalışıyorlar. Yeni taşındığımız apartmanın yöneticisine sivil polisler gelip bizim aranan kişiler olduğumuzu söylemiş. Bu nedenle ev sahibimle problem yaşadım. Savcılıktan temiz kâğıdı getirerek ev sahibime bizim aranmadığımızı söylemek zorunda kaldım. Ama davamdan vazgeçmeyeceğim. Ben, kardeşim ve o gün karakola bizi görmeye gelen arkadaşlarımız bir haksızlığa uğradık ve o polisler bunun cezasını çekmeliler. Kadınlara sokakta olmayı yasaklamaya çalışıyorlar ama ben buna karşı mücadele edeceğim.

Nermin Yıldırım

kelimeler kifayetsiz

Bu haberi nasıl yazabileceğime, hangi tanımı, hangi sıfatı kullanarak bu olayı aktarabileceğime, hangi kelimelerle öfkemi dile getirebileceğime dair en ufak bir fikrim yok. İnsan bir kere daha kelimelerin ne kadar kifayetsiz, erkeklerin ne kadar acımasız olduğunu görüyor. Görüyor ve yapabileceklerinin sınırları içinde eli kolu bağlı kalakalmanın acısını yaşıyor. İnsanın, hayatı ve yaşadıklarımızı karşılamak konusunda bu kadar beceriksiz kalan kelimelere küsesi geliyor.

Bundan üç yıl önce Diyarbakır'lı R.G. tecavüze uğrayarak hamile kaldı. Tecavüze uğradığında sadece on iki yaşındaydı. Ailesi R.G.'yi yirmi altı yaşındaki tecavüzcüsü Sabahattin Gezginci ile evlendirdi. R.G., kıyılan imam nikâhından sonra tecavüzcüsü, tecavüzcüsünün babası ve kardeşleriyle birlikte aynı evde yaşamaya başladı. Çocuğunu dünyaya getirdikten kısa bir süre sonra, yani bundan iki sene evvel, daha önce yaptığı işten R. G. ile evlenerek yakayı sıyıran ve herhangi bir ceza almayan Sabahattin Gezgin, bu kez yedi yaşındaki bir erkek çocuğa tecavüz etti. Bu defa nikâh kıyarak cezadan kurtulma şansı da kalmamıştı. Yasalarımızın tecavüzcülere ve namusu koruma adı altında kadınları tecavüzcüleriyle evlendirip onlara ebedi işkence çektirmeye onay veren aile uygulamalarına koltuk çıkan maddeleri geçerli olamadı bu defa. Tecavüz onlar için, "namusun kirlenmesi" nden öte bir anlam taşımıyordu ve bir insanı ömür boyu tecavüzcüsüyle aynı yastığa baş koymaya mahkum etmek, bir ailenin "kirlenen şerefini" temizlemeye yetiyordu. Ailenin şerefi, namusu, kimliği herşeyi ama herşeyi on iki yaşında küçük bir kızın savunmasız bedenine endekslenebilirdi. Ölümler, yaşamlar, şerefler, namuslar, hep bu küçücük beden üzerinden anlam kazanabilir, ifade bulabilirdi. Bedenimiz, başkalarını, onların ne kadar "temiz" olduklarını tanımlayan bir araç olmaktan başka neydi ki zaten...

Sabahattin Gezgin, iktidarının en şiddetli edimini, gücünü, tecavüzünü, bu defa yedi yaşında bir erkek çocuğun bedeni üzerinde gerçekleştirdi. Fakat bu kez ceza alarak cezaevine gönderildi. R. G. ise çocuğuyla birlikte tecavüzcüsünün babası Ekrem (43), ve kardeşleri Feyyat(18), Turan (20) ile aynı evde yaşamayı sürdürmek zorunda kaldı. Malum, tecavüze uğramak neticesinde ve hatta imam nikâhıyla bile olsa evliydi ve artık baba evine dönmesi gibi bir durum söz konusu olamazdı. Küçük bir çocuğa tecavüzden ceza alan kocası cezasını tamamlayıp evine döndüğünde onu bekliyor olması şarttı.

R.G.'nin, tecavüzcüsü, kocası, mahkûmiyeti cezaevindeyken babasının evine gidip gelmesi, aynı evde yaşamak zorunda kaldığı erkekleri, yani kayınbiraderlerini ve kayınbabasını, bir de onların amcaoğlu olan on altı yaşındaki M.G.'yi kızdırdı. Ne de olsa R.G. artık onların namusuydu. Kendi ailesinin namusunun bedelini tecavüzcüsüyle evlendirilerek ödeyen R.G. şimdi de Gezgin ailesinin şerefinin diyetini ödemeliydi. Bu nasıl bir namus anlayışıydı ki kendi oğulları kadınlara, erkeklere, çocuklara tecavüz ederken örselenmiyor da henüz on beş yaşındaki "gelinleri"nin ailesine gitmek için sokağa çıkmasıyla bunca kirlenebiliyordu? İşte bu "öfkeli erkekler" topluluğu, elbette R.G.'yi cezalandıracaktı. Cezalandıracak ve dosta düşmana ibret olmasını sağlayacaklardı. Böyle düşünmüş olmalıydılar. Aslında nasıl düşündüklerin tam olarak anlayabilmeyi öyle çok istiyorum ki... Nasıl zavallı bir zihniyet, nasıl aymaz, nasıl ikiyüzlü bir anlayış olduğunu kavrayabilmek istiyorum bunun. "Dışarıya çıkıyorsun, erkeklerle görüşüyorsun" diyerek, R.G.'nin el ve ayaklarını bağladılar. On beş yıllık hayatına bir tecavüz, bir çocuk ve onların yanına katıp getidiği sayısız derdi tasayı sığdırmış olan R.G'nin. Sonrası için net bir şey söyleyebilmek pek mümkün değil. Basında yer alan kimi haberlerde, sırayla R.G.'ye tecavüz ettikleri yazıyor. Namuslarını korumak için R.G.'yi babasına göndermeyen bu adamların zihinlerinin tecavüzcü oğullarından hiçbir farkı olmadığı bu iddialarla daha da günyüzüne çıkıyor. Bazı haberlerse R.G.'yi tecavüzle tehdit ettiklerini, hatta tecavüze yeltendikleri halde tecavüzün gerçekleşmediğini söylüyor. Sanki, tecavüzün gerçekleşip gerçekleşmemesi onların işkencelerini, almaları gereken cezayı azaltacak bir durummuş gibi... Tecavüzden ya da tecavüz girişiminden hemen sonra, elleri ve ayakları bağlı olan R. G.'nin burnunu kesiyorlar. Sonra da aşırı kanamayı durdurmak için burnuna ezdikleri arpa ve buğdayı sürüyorlar. Yaptıkları pisliği nasıl da kolkola, omuz omuza temizlemeye çalışıyorlar... İyileştirdiler işte. Kanayan, kanattıkları yaraları çabucak iyi ettiler. Geçti, bitti.

Bu onların cezalandırma biçimi. Üzerine çok konuştuk, burnunun kesilmesinin özel bir anlamı var mıydı acaba? Burun kesmek, yüzüne kezzap atmak gibi bir cezalandırma yöntemi miydi? İnsan içine çıkamasın artık demek gibi - bir şey miydi? Sağlıklı bir kafadan böyle bir yöntem çıkabilir miydi? Bir araya gelen dört erkek kafası bu kadar hain, acımasız gaddar işleyebilir miydi? Bir de en çok R. G., henüz 15 'indeki R.G. estetik mucizeleriyle burnuna kavuşsa bile bir daha hayata, insanlara güvenebilir, yaşamaktan sonuz bir sevinç duyabilir miydi? Hayat böyle bir şey miydi bir de? Bize sunulan, sarıp sarmalamamız beklenen, her dakikasının kadri bilinmesi gereken hayat...

Peki ne mi oldu dersiniz? Kayınpeder Ekrem Gezginci duruşma sonrasında tahliye olurken, oğulları Turhan ve Ferhat Gezginci'nin tutukluluk hallerinin devamına karar verildi. Feyyat Gezginci, suçu tek başına üstlendi. "Çok geziyordu, burnunu ben kestim," diyerek... Mahallenin en "erkek" erkeği olur belki. Namus temizleyen kahraman. Aile şerefine leke sürdürmeyen delikanlı insan.

R.G. ise Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi'ne sığındı. Davasına on beş kadın avukat müdahil olarak katıldı. Günlerdir gazetelerin manşetlerinden inmiyor bu haber. Fotoğrafları günlerdir aklımızdan çıkmıyor. Bu okuduğunuz da tarifsiz olanı kelimelerle tariflemeye çalışan "haber"ciklerden birisi sadece. Oysa kelimeler, onlar, yaşadıklarımız, gördüklerimiz, duyduklarımız karşısında hep kifayetsiz kalıyor...

Handan Koç

taş da yağsa

Bu yıl Diyarbakır'da Kadın Platformu 1 Mart'tan 8 Mart'a kadar süren bir haftayı Kadın Günleri olarak ilan etmişti. Ben de 7 ve 8 Mart günlerini orada geçirdim. Diyarbakır'da halkının kaderini değiştirmek için başkaldırmış, kendini yetkinleştirmiş, güçlenmiş kadınlar şehrin her yerindeler, bazıları Belediye işçilerinin örgütlenme çalışmalarında, bazıları kadın danışma merkezlerinde çalışıyor bazıları ise bizzat belediye başkanı olarak karşınıza çıkıveriyor.

8 Mart sabahı, iki gece misafiri olduğum ev sahibimle birlikte, Kardelen Kadın Evi'ne gitmek üzere evden çıktık. Bir minibüse bindik. İkimiz de elimizi çantaya attık. Malum sen verme, ben vereyim telaşıyla cüzdanlarımızda bozuk para arıyoruz. Muavin bize baktı dedi ki, "bugün kadınlar para vermeyecekler." Ev sahibim dedi ki, "yahu bu kararı çıkartmak için biz Belediye-Sen yönetimindeki kadınlar o kadar çalıştık, ben nasıl daldım." Nasıl gülüyoruz. Minibüsten indiğimizde, bir zabıtayı kadınlardan para alan oldu mu diye denetim yaparken gördüm. Şehir 8 Mart'a sardırmış vaziyetteydi. Ama gül al, hediye al şeklinde değil. Mitinge git, seminere katıl, afiş al, kitap ver..

Bağlar semtinde, Kardelen Kadın Evi'nde söyleşimiz sürerken kapıyı çalan sırılsıklam ıslanmış iki genç kadın, "yağmur çok fena, mitinge gidecek misiniz," diye sorunca, "Biz taş yağsa gideceğiz," diye cevaplıyor, sohbetimizi keserek Çağlar. Biz de biraz sonra kalkıp mitinge gideceğiz. Ama ondan önce Kardelen'den ayrılıp, Belediye'nin açtığı çamaşırhane, tandır evi ve sanat atölyelerini görmeye gidiyoruz. Belediye-İş'ten bize eşlik eden erkek arkadaşa siz evde çamaşır yıkıyor musunuz diye sormak aklımdan geçiyor ama ayıp olur diye susuyorum. Bir gün önce Belediye-Sen den bir yönetici arkadaşa sordum, o elinin tencereye- tavaya değmediğini söyledi. Ama eşi müsaade etmiyormuş. Şehirde kadınlar ev işlerini mi bırakmıyor, adamlar mı yanaşmıyor bilmek zor değil ya neyse. Bölgede ezenle ezilen arasındaki toplumsal ilişkiyi değiştirmek zor, ama ortada dolaşan, "içimizdeki erkeği öldürmemiz gerekir" sözünü tekrarlamak kolay galiba.

Ben dünya gözüyle kamusal bir çamaşırhaneyi ilk kez Diyarbakır'da gördüm. Kısmet işi. Bu tarihsel öneme sahip çamaşırhaneler erkeklerle kadınlar arasındaki işbölümünü bozmak için değil de yoksullara hizmet için, yoksulların da yoksulu olan kadınlara yardım için çalışıyor halihazırda. Bize eşlik eden erkek arkadaş bizi veriyor. Üç tane varmış. Hançepek'te, Hasırlı'da, Seyrantepe'de. "Hocam bu fakir bölgelerde çok cilt hastalıkları oluyordu. Bugünkü ortamda çamaşırlar denetimli deterjanlarla, altmış derecede yıkanıyor, presli ütülerde ütüleniyor, mikrop olduğu gibi ölüyor, çocuklar hastalanmıyor" Bu açıklamaya, "Kadınlar daha az yoruluyor diye kafamdan ekliyorum." Tandır evindeki işleyiş de çok akıllıca. İsteyen ununu alıp geliyor, yedi tane tandır ve ateşi belediye'den. Pideni yapıp gidebiliyorsun. Bir diğer bina da ise kadınlar için vitray, seramik ve takı tasarımı dersi verilen atölyeleri gezdiriyor bize güzel sanatlar akademisi mezunu öğretmenler. Bu çalışmaları takdir etmemek için taş kalpli olmak lazım. Bizim feminist kalplerimiz sevinç içinde, güm güm atarak miting yerine doğru gidiyoruz

8 Mart günü Diyarbakır'da yağmur beş saat boyunca durmuyor, ama meydan da bu saatler boyunca susmuyor. Bağlar Belediye Başkanı Yurdusev Özsökmenler mitingde yaptığı konuşmaya, "Bize kadının karnından sıpa, sırtından sopa eksik etmeyeceksin dediler!" diye başlıyor. Diyarbakır'da ne gördün diye sorarsanız. Bir yanda toplumu sarmak isteyen en koyusundan bir erkek-egemenliği, bir yanda kurtuluş için çok öne fırlamış kadınlar, öyle ki üstlerine taş yağdırılsa da yürüyeceğe benziyorlar....

Bağlar'ın çiçeği...

Geçen yıl kurulan Kardelen Kadın Evi'nde okuma yazma öğrenen kadınlar günlük tutuyorlarmış. Çalışmalar çeşit, çeşit. Amaç kadınların dört duvar arasından çıkması ve ayaklarının üstünde durabilmesine yardımcı olmak.

Daha önce kadınlarla ilgili çalışma yaptınız mı? Buraya nasıl katıldınız?

Ayten Çetiner(El sanatları öğretmeni): Benim altı ay önceden haberim oldu. Arkadaşlar bahsettiler. Ben Halk Eğitim'de on sekiz yıl el sanatları öğretmenliği yaptım. Benim mesleğim kadınlara altın bilezik takmak. Aç kalmazlar. Halk Eğitim'de de bunu yapıyordum. Burada da seve seve çalışıyorum.

Zeynep Demir(Psikolog): Ben Bağlar Belediyesi Eğitim destek evinde çalışıyordum. Sınavlara hazırlanan çocuklara parasız kurs ve danışmanlık veren bir yerdi. Halen faaliyette orası da. Ama burası söylenince ilgimi çekti, başladık işte.

Gülfer: Daha önce kadın çalışması yapmadım. Ben hemşireyim ama burada gönüllü destek veriyorum. Sosyolojide yüksek lisanstaydım. Arkadaşlar Kürtçe bilen kadın sosyologa ihtiyaç

Çağlar, Zeynep, Gülfer

var deyince başladım.

Kürtçe'ye nasıl ihtiyaç oluyor?
Çağlar: Bağlar'da yaşayanlar arasında Kürtçe bilmeyen yok, Türkçe bilmeyen çok. Dolayısıyla çalışanların da Kürtçe bilmesi gerekiyor. Bireysel başvurularımız oluyor. Onlarda güven ve iletişim gerekiyor. Öyle bir çalışma ki aracı yok. Direkt iletişim yani yüz yüze ilişki lazım. Araya üçüncü kişi giremez. Ortak dil güven veriyor.

Nasıl bir semt Bağlar?
Çağlar Demirel (Koordinatör): Diyarabakır'da en büyük belediye Bağlar. Nüfusu 350 bin. Çok göç alıyor. Daha önce burada kadın çalışması yürütülmemişti. Biz mahalle arasındayız. Bura halkıyla, kadınıyla iç içe yaşıyoruz. Dikiş nakış da öğretiyoruz, okuma yazma ve bilgisayar da
Ayten: Genelde sorunlu, evden çıkmak isteyen, rahatlamaya ihtiyacı olan kadınlar geliyor. Bana, "hocam biz buraya geldik mi kendimizi unutuyoruz," diyorlar. Dertleşiyoruz, birbirimize dertlerimizi.anlatıyoruz.

Lamia Mutlu: (Bağlar'da oturan bir kadın)Ben zaten bekliyordum. Kadınlara yönelik aktiviteler beni ilgilendiriyordu. Olunca da gelmeye başladım. Evimiz buraya yakın. Yani yakın olmazsa zor. Evini işlerini ancak yetiştiriyoruz.

Neler yapılıyor Kardelen'de?
Zeynep: Eğitim çalışmalarımız var. Sağlık, hukuk, iletişim alanında, avukat doktor hemşire arkadaşlar, kadınlarımızla söyleşi tarzında bilgi alışverişi yapıyorlar. Saha çalışmaları yapıyoruz. Kadın profilini çıkarmaya çalışıyoruz. Daha önce hiç yapılmamış bir şey bu.
Çağlar: Bağlarda oturan kadınlarla beraber tiyatroya, sinemaya gidiyoruz. Çocuklarını büyütmüş ama hiç sinemaya gitmemiş bir kadının mesela çok hoşuna gidiyor. Sonra üzerine konuşuyoruz. Eğitim çalışmaları yapıyoruz. Bunlar kadınların hoşuna gidiyor. Güçlendiklerini hissediyorlar. Okuma yazma kursuna gelenler günlük tutuyorlar, bu günlüklerini bizle paylaşıyorlar. O günlükleri arşivliyoruz.
Gülfer Coşkun(Sosyolog): Sosyal ve psikolojik konularda danışmanlık yapıyoruz. Sorunlara göre diğer kurumlara yönlendirme yapıyoruz.
Çağlar: Biz verici, onlar uygulayıcı olmasın, birlikte yapalım diyoruz. Kadınlar yeteneklerini görüyor, yeni bilgiler ediniyor, şehirde hiç dışarı çıkmamış buraya geliyor. Onlarla birlikte kararlar almaya çalışıyoruz.
Ayten: Ben Halk Eğitim'de, köy kesiminde çalışırken, aile baskısı gören genç kızları özellikle eğitmek isterdim. Sadece el sanatları konusunda değil, her konuda kadınların bildiklerini başka kadınlarla paylaşması lazım. Ayağında çorap yok, pancar gibi ayaklarla kış günü derdine derman aramaya gelen genç kızlar gördüm.
Çağlar: Böyle bir yer örnektir. Her mahallede olabilir zor değil. 83 kadın burada okuma yazma öğrendi. 60 kişi bilgisayar kursu alıyor. Yoksul ve başka yerden eğitim alamayanlar belirlendi. Ücretiz olduğu için seçici davranıyoruz. Şu anda 45 kişi de el sanatları kursu alıyor.

Savaş sonrası tahribat büyük
Selis, Diyarbakır'da kadınlara danışmanlık için kurulmuş bir merkez. Sorularımıza cevap veren Behice "Göçten en çok kırla kent arasında kalan kadınlar etkileniyor. Sonuçlarla biz ne kadar uğraşırsak uğraşalım nedenler varoldukça yine aynı şeyler yaşanacaktır," diyor.

Selis ne demek?
Selis Sümerce aydınlık, Farsça yol gösteren anlamında bir kelime. Bölgedeki kadın sorunlarından yola çıkarak böyle bir merkez kurduk. Biz 2002'de kurulduk. On beş yıllık çatışmalı bir ortam vardı. Kadınlar hem savaşın tahribatını yaşıyorlardı. Hem de toplumsal koşulların, savaşın tahribatıyla birleşen sorunlarını yaşıyorlardı. Savaş ortamı sonrası ilimize büyük bir göç yaşandı. Göçten her kesimden insan etkilendi ama en çok zarar görenler kadınlar ve çocuklar oldu.

Göç nerelerden oluyor daha çok?
Diyarbakır'ın ilçelerinden ve köylerinden oluyor. Ayrıca Van'dan Bitlis'ten gelen de var. Ailecek geliyorlar. Kimilerinin köyü tamamen boşaltılmış veya yakılmış. Tarlasını ekip biçemez hale gelmiş, ya da hiçbir ekonomik faaliyet alanı bulamıyor. Göç ettikleri yerde de çok kötü koşullarda yaşıyorlar. Diyarbakır'da çok fazla kentleşme gerçekleşememiş ama yine de kırsal kesime göre bir kent kültürü var. Bu yaşantıya uyum sağlama noktasında da çok zorlanıyorlar.

Kadınlar geleneksel yapının, kırsal kültürün etkisiyle şekillenmişler, iki kültür arasındaki çelişkileri çok zor yaşıyorlar.

Kent kültürüne uyum noktasında çok zorlanmayla kastettiğin ne tür şeyler?
Şimdi, kent ortamına geliyor. Geleneksel yapıdan, kapalı toplumsal yapıdan çıkmış oluyor. Ama köyünde rahattır, serbesttir, çevresindeki herkes akrabasıdır. Evinden çıkmak, çevresiyle iletişim kurmak kolaydır. Buradaysa yabancı. Çevresi komşuları da yabancı. Geleneksel kültürün etkisiyle "ayıptır, günahtır "düşünceleri başlıyor. Kadın kendini dört duvar arasına sıkıştırıyor. Köyündeki rahatlığı bulamıyor. Sonra maddi imkânsızlıktan kaynaklı ulaşımla ilgili sorunları oluyor. Türkçe'yi az biliyor. Bilemediği için alışverişe, hastaneye şuraya buraya gitme imkânı da çok fazla olmuyor.

Peki korkuyorlar mı?

O da var tabii. Bizim saha çalışmamız vardı. Orada, "tek başınıza sokağa çıkabiliyor musunuz?" diye sormuştuk. Yüzde otuzun üstünde kadın, "bizi eşimiz bırakmıyor," demişti. Yani izin verilmiyor. Bir kısmı, "ayıptır, günahtır biz gitmeyiz, gitmiyoruz zaten," diyor. Bir kısmı ise, "yol bilmeyiz iz bilmeyiz," diyor.

Saha çalışması yaparken siz kadınlara ulaşmışsınız peki kadınlar size nasıl ulaşabiliyor?
Tanıtım amacıyla yerel basını, yerel televizyonları kullanıyoruz. Onun dışında kadın etkinliklerine katılıyoruz. Biz kendimiz mahallelerde etkinlik yapıyoruz. Öncelikle okuma yazma kursumuz var onu da mahallelerde yapıyoruz. Danışmanlık maksadıyla kimi kadın kendi bizi buluyor, kimisini başka kurumlar bize yönlendiriyor. Kimisi yoldan geçerken tabelayı görüp geliyor. Hemşire ve öğretmen arkadaşların çok yönlendirmesi oluyor.

Hangi konularda çalışma yapıyorsunuz?
Yenişehir Belediyesi'yle birlikte Epidem'i, eğitim ve psikolojik danışmanlık merkezini kurduk. İki psikoloğumuz ve bir sosyoloğumuz çalışıyor orada. Psikolojik sorunları olan kadınlarla birebir çalışıyorlar. Hukuksal destek isteyen kadınlar başvuruyorlar. Bireysel danışmanlık hizmetini buradaki avukat arkadaştan alabiliyorlar. Dava açmaları gerekiyorsa o zaman baronun kadın hakları komisyonuna yönlendiriyoruz. Ekonomik anlamda kadınlara projeler aracılığıyla iş alanları yaratmaya yönelik çalışmalarımız var.
Burası toplumsal sorunlara, kadın çalışmasına karşı duyarlığı olan birkaç kadının biraraya gelip kurdukları bir yer. Bölgede yaşanan kadın sorunlarının açığa çıkmasıyla ilgili bir şey. O ihtiyacı farkedip biraraya gelen kadınların kurduğu bir yer Selis. Kadın kurumlarının son yıllarda bölgeyle bir ortaklaşması var. Daha önce bölgede zaten çok fazla kadın kurumu yoktu son dört beş yıl içerisinde arttı kadın kurumları. Yine de öncesinde batıdaki kadın kurumlarıyla çok fazla iletişim yoktu bu son yıllarda ortak çalışmalarla eğitimlere atölyelerle bağlar arttı. Türkiye'deki bütün kadını örgütlerinin katıldığı toplantılar oldu. Mesela biz Vietnam'da uluslararası bir kadın konferansına katıldık. Türkiye'den tek katılımcı bizdik. İlginç aslında. Bir anlamda bizi Diyarbakır'da bilmeyen kadınlar var. Bir paradoks da var.
Bu bölgede birçok paradoks var. Kadınlar birçok süreci birden yaşıyor.

Siz kadınlarla nasıl yöntemlerle çalışıyorsunuz?
Bizim işleyiş modelimiz yatay örgütlenme. Açık olsun dedik, katılımcı olsun dedik, hani bu yönüyle elimizden geldiği kadar tüm çalışanların kararlarda söz sahibi olmasını, kendini orada bulmalarını istedik. Burası şirket olarak kuruldu. Ama herkes gönüllü çalışan durumunda. Birçok meslek gruplarından kadınlar çalışıyor burada. Ev kadınları var öğrenciler var. Komisyonlar üzerinden çalışıyoruz. Üç ayda bir dönüşüm oluyor. Kişiler değişiyor. Burada sadece kadınlar çalışıyor. Ayda bir yapı toplantısında herkes çalışmalarını aktarıyor.

Yakınları tarafından baskıya uğrayan kadınlar başvuruyor mu size?
Evet, ama ağır olaylarda genelde kadınların yaşadığı sonuçlar bize yansıyor. Kadın bakış açısını katmaya yönelik çalışmalarımız var. Nedir, bize sonuçlar yansıyor ama bizim sadece sonuçlara çözüm oluşturmak noktasında değil o sonucu yaratan koşulları ortadan kaldırmak üzere de bir politikamız var. Aslında o sonuçların doğmamasını sağlamaya yönelik bir anlayışımız var. O koşulları ortadan kaldırmak lazım. Belki uzun vadede, ama böyle bir politikamız var. Yani nedir, mesela kadın seks işçiliğine bir şekilde itilmiştir, ya da intihara itilmiştir. Bir şekilde kadın katliamı yaşanmıştır, namus cinayetiyle kadın öldürülmüştür. Bize bu hal, yani sonuç yansıyor. Öncesi değil. Bu sonuçların geliştiği zemin var, hepsinin öncesi var, bunlar belki uç noktalar, bu toplumsal yaşanan çalkantının uç noktaları. Bizim politikamız kadının kendini bağımsız var edebileceği, hareket edebileceği cins bilincinin geliştiği, aynı zamanda kendi kimliğini sahiplenen, o kendine yabancılaşmayı gidermiş olan hani daha bağımsız kadınlar yaratmak. Kendi cinsinden kaynaklı yaşadığı haksızlıkların ya da olumsuzlukların farkına varan kadının bu sıkıntılardan kopup farkındalığa varmasını sağlamak.

Kadın çalışması yapmak isteyen kadınlara tavsiyeleriniz neler?
Mutlaka başka kadın kurumlarıyla, kadın tarihiyle geçmişle bağ kurmak lazım. Sıfırdan başlıyor gibi olmasın. Bizim de miras aldığımız kadın kurumları mutlaka olmuştur. Geçmiş deneyim ve tecrübelerden mutlaka yararlanmak lazım. Dünyanın koşullarına göre şekillenmek, geçmişten model alırken o günün koşullarını gözönüne almak lazımdır.
Bizim çok zorlandığımız şudur: erkek egemenlikli bir sistem içerisinde ve geleneksel kültürün hâkim olduğu kapalı bir toplum içinde, erkek egemenlikli zihniyetin içinde bağımsız kadın çalışması olarak kendimizi varetmemiz. Böyle bir sistemin içinde bunun kendimizdeki tezahürlerini de aşmak için uğraşmak gerekiyor. Bu zihniyetten kopmak gerekiyor. Kendi kendimizde bunu yıkmak bir sorun. Bunun dışında toplum içinde kadın bakış açısının olmaması ve erkek egemenlikli zihniyetin varlığıyla ilgili sıkıntılarımız var. Amacımız kadın bakış açısı. İçiçe geçmiş iki şey var hem kadın bakış açısını yaratıyorsun hem de o bakış açısını yaygınlaştırıyorsun. Yaşama kadınca bakmak hani onu tanımlıyorsun, onun altını dolduruyorsun. Günlük pratiklerden, günlük yaşadığın olaylardan durumlardan ilişki biçimlerinden yola çıkarak şu kadınca, şu ise bendeki erkek egemenlikli zihniyetin ürünü. Kendinde onu aşarak çevrendekilerle onu paylaşarak ne yapıyorsun hem kendini dönüştürüyorsun hem de kendinle beraber çevrendeki kadınları dönüştürüyorsun. Hem teorik anlamda kadınca bir bakış açısı oluşturuyorsun, hem de ne onu diğer kadınlarla paylaşıyorsun. Bu çok zor bir şey. Öte yandan çevre illerden çağrı alıyoruz. Buralarda kadın çalışması başlatın diye. Hakkari'den, Şırnak'tan Van'dan Bismil'den.

Yok ki istiyorlar değil mi?
Yani. Batman'a gittik Viranşehir'e gittik. Biz sadece kadın bakış açısıyla kadın çalışması yapmak istiyoruz. Siyasete bir anlamda karışmak istemiyoruz. Belirtmek istediğim bir şey var Diyarbakır'da ve bölgede son yıllarda kadın kurumları yaygınlaştı. Bu, çok önemli. Kadınların yaşadığı sıkıntılar, problemler toplumsal sorunlardan bağımsız değil. Sivil toplum örgütlerinin tek başlarına çözebilecekleri sorunlar da değil. Biraz da sosyal devlet anlayışıyla çözülecek şeyler. Mesela Sığınmaevleri ya da misafirhaneler sosyal devlet anlayışından bağımsız gelişebilecek şeyler değil. Eğitim politikalarının değişmesi gerekli. Ekonomik alanda kadının belki gelişmesi, ya da siyasette kadının gelişmesi sosyal devlet anlayışıyla birlikte sivil toplum örgütlerinin ortaklaşa giderebilecekleri durumlar. Bizim yaptığımız çalışmalar, o kocaman sorunlar yumağı içerisinde çok küçük bir parçaya ulaşır. Uzun vadeli kalıcı çözümler üretmek lazım. Kadın kurumlarının, kadın örgütlülüğü açısından önemi çok büyük. Kadın bakış açısıyla kadın örgütlülüğünü geliştirmek çok önemli. Bu çalışmaların baskısı olmazsa sosyal devlet olamaz. Bu örgütlülük kendi cephesinden kendi taleplerini bildirecektir. Böyle olmalıdır.

ayşe düzkan

papazı bulduk

Herkes haberi kendine göre aktardı. Vatikan'ın resmi açıklaması Latince yapılmıştı, "Abemus Papam." Seçilen Papa'dan pek hoşnut olmayan yaşlı bir kadın ise, cep telefonuna, "Tutup Ratzinger'i seçmişler" diyordu. Joseph Ratzinger ya da yeni adıyla Papa XVI. Benediktusus, üç turun sonunda seçilmişti. Bir papanın tayin edilemediği her turun sonunda bacadan yükselen siyah duman bu tarihi olaya şahit olmak için Vatikan'a gelen kalabalıkları hayal kırıklığına uğratmıştı. Şöyle bir baktık, eskisi de az değildi ama bu öyle ki, insan, "Yeni papamız oldu" diyenlere "Allah eksikliğini göstermesin" diye cevap veremiyor.

"Sevgili Kardeşlerim, Kardinaller, Papa II. Jean Paul'den sonra beni bu göreve seçtiler. Oysa ben Tanrı'nın bahçesinde basit ve mütevazı bir emekçiyim. Ancak Tanrı'nın, en yetersiz araçlarla bile çalışabileceğini bilmek bu konuda tek tesellim. Ve kendimi sizin dualarınıza emanet ediyorum." Joseph Ratzinger ya da papa olduktan sonra kendisine uygun gördüğü adla XVI. Benediktus inananlara ilk seslenişinde böyle dedi. Ama siz bu sözlere bakmayın. Kendinden emin bir adam Joseph Ratzinger. Çok karmaşık bir hayatı olmuş, her işten başarıyla sıyrılmış. 16 Nisan 1927'de, Almanya'nın Aşağı Bavyera bölgesindeki Marktl şehrinde bir polis memurunun oğlu olarak dünyaya geldikten sonra ergenlik yıllarını Traunstein'de geçirmiş. Gençlik yıllarında ise nazi gençlik örgütüne ve savaşın son aylarında ise askere gitti. Ancak kendisi tek bir kurşun bile sıkmadığını, Nazilerle zorunluluk dışında bir ilişki kurmadığını ve savaşın son zamanlarında askerden kaçtığını söylüyor. Bütün bu bilgilerin doğru olma ihtimali yüksek çünkü o yıllarda Nazi gençlik örgütüne üye olmak da savaşa katılmak da zorunluymuş. 1946'dan 1951'e kadar Münih Üniversitesi'nde felsefe ve teoloji okuduktan sonra 29 Haziran 1951'de ise papazlığa adım atmış. Sonra, uzun yıllar boyunca çeşitli üniversitelerde teoloji ve dogma tarihi dersleri vermiş. 1962'de, 35 yaşına gelmiş ve teoloji konusunda tanınmış bir papaz olmuş. O yıl Vatikan II. Konseyi'nden Köln Başpiskoposu Kardinal Joseph Frings'in danışmanlığına seçilmiş. Yazdığı kitapların arasında çeşitli üniversitelerde verdiği derslerden oluşan ve 1968 yılında basılan "Hıristiyanlığa Giriş" önemli bir yer tutuyor. 1968 onun için önemli bir yıl. Çünkü daha önce dinle ilgili konularda genellikle ilerici tutum alan Ratzinger o yılla anılan gençlik isyanlarının etkisiyle tavrını değiştirmiş ve son derece tutucu biri olmuş. 1977 yılının Mart ayında VI. Paul tarafından Münih ve Freising Başpiskoposluğuna seçilmiş. Vatikan'a giden yolda ilk adımlar böylece atılmış. Zaten son 20 yıldır da Papa II. John Paul'un teolojik konularda 1 numaralı danışmanıydı. Ratzinger, bu yıllardan sonra, eşcinsellik, evli erkeklerin ve kadınların papaz olabilmeleri gibi konularda hep tutucu bir tavır içinde oldu. Ayrıca kiliseyle ilgili öne sürelen cinsel taciz iddialarına karşı henüz göreve gelmeden bu iddiaların Hıristiyanlığın gücünü

zayıflatmak isteyenlerin işi olduğunu öne sürdüğü de unutulmamalı. Joseph Ratzinger II. Jean Paul'un ölmesinden sonra papalığın en güçlü adaylarından biriydi. Marksist yazar Terry Eagleton, II. Jean Paul'le ilgili olarak, "Ellerinde, o prezervatif kullanılmasına karşı çıkıtığı için AİDS'ten ölen katoliklerin kanı vardı," diyor. Polonya kökenli II. Jean Paul cinsellik, doğum kontrolü, evli erkeklerin ve kadınların papazlık yapması ve genel olarak kadınların kilisedeki rolü gibi konularda özellikle tutucuydu. XVI. Benediktus ondan daha da tutucu. Gözlemciler, Benediktus'un eski papanın tutucu olduğu bütün konularda onunla tıpatıp aynı görüşleri taşıdığını buna karşılık, onun karizmasına ve dinsel konulardaki dehasına sahip olmadığını söylüyorlar. Halefle selef birbirlerine o kadar benziyorlar ki gözlemci, "Kilise insan klonlanlama konusunda ancak bu noktaya gelebildi," diyor. Vatikan'ın, yeni üreme teknikleri ve doğum kontrolü konusundaki muhafazakar tavrı göz önüne alındığında bu şaka özellikle anlam kazanıyor. Sadece Vatikan gözlemcileri değil, ABD kökenli bir kardinal de, yeni papanın seçilmesini Latince ilahilerle kutladığını hatırlatarak, "Jean Paul'un yaptığı gibi halk şarkıları söylenmedi, çok farklı bir tarz" diyor. Ama yeni papayla ilgili hayalkırıklıkları bununla sınırlı değil. Papalar genellikle İtalyan kökenli oluyor. Benediktus Alman kökenli. Oysa Katolik kilisesinin gün geçtikçe geliştiği ve dünyada en fazla sayıda Katoliği barındıran Latin Amerika'dan bir kardinalin seçilmesini bekleyenler de çoktu. II. Jean Paul, o dönemde Polonya ve diğer eski sosyalist ülkelerde, sosyalizmin çözülme sürecinde müdahele etmek üzere, Katolik kilisesinin çok güçlü olduğu Polonya'dan seçilmişti. Jean Paul, kadınlar ve işçinseller gibi konularda son derece tutucu olmakla birlikte uluslar arası barış konusunda olumlu mesajlar vermiş ve hatta ABD ambargosu altındaki Küba'yı ziyaret etmişti. Buna karşılık XVI. Benediktus başka dinlerden olanlar konusundaki dışlayıcı mesajlarıyla tanınıyor. Örneğin Budizmle ilgili fazla hoşgörülü bir din demişliği var. Avrupa'nın çokkültürlülük süreciyle ilgili, "Bu kendi olduğu şeyden uzaklaşmaktır" diyor. Basında çok konuşulan Türkiye'nin AB üyeliğine itirazı da bu kapsamda bir yaklaşım. Bir başka önemli nokta daha var; Papa seçildiğinde ona bir sürü kutlama mesajı geldi ama bunların arasında Washington'dan Başkan Bush'un yeni seçilen papayı "çok bilgi ve akıllı bir adam olarak nitelediği mesajı görünenin ötesinde bir anlam taşıyor. Çünkü 2000 yılında piyasaya çıkan "Tanrı ve DünyaÂh adlı kitabında, "Yahudilerin Tanrı'yla özel bir bağları vardır ve Tanrı'nın bu bağın kopmasını istemediği çok açık. İsrail'in İsa'ya 'Evet' diyeceği anı bekliyoruz ve artık bunun tarihte özel bir görev olacağının farkındayız' diye yazan Ratzinger, bu görüşleriyle Bush'un da mensubu olduğu Evangelist kiliseye yakınlaşıyor. Bir yandan XVI. Benediktus'un ABD'li papazlara, kürtaj hakkını destekleyen politikacılara komünyon vermemeleri yönünde tavsiyede bulunuduğu ve bu tavsiyenin açıkça Kerry'yi hedef aldığı biliniyor. XVI. Benediktus hakkındaki en ilginç iddia ise tarihin derinliklerinden geliyor. 12. yüzyılda yaşamış olan Aziz Malacchia, kendi döneminden sonraki 111. papa için "zeytinin ihtişamıÂh demişti. Ratzinger, simgesi zeytin olan rahiplerden gelen Benediktus papalık adını alınca din uzmanları "Kehanet gerçek oldu" diyor. Ama Malachia'nın en ilginç kehaneti kendisinden 112 papa sonra kıyametin kopacağı. Yani ona bakarsak XVI. Benediktus kıyametten önceki son papa. Eğer o aklı çıkarsa, bizim de kıyameti koparan tarafta olmamızda fayda var.

Mürüvvet Yılmaz

kayıp kadın aranıyor

"Seni seviyorum anne, günün kutlu olsun." Hemen arkasından, "anne topum nerede, anne pantolonumu bulamıyorum, anne acıktım, çoraplarım nerde?" "Sevgilim seni çok seviyorum, gömleğimi ütüledin mi, akşama ne pişireceksin aşkım? Eti bol olsun, meyveyi de unutma, akşam misafirlerimiz var. Hadi güzelim bak yarın sinemaya gideriz."

Sokak aralarındaki küçük dükkânlardan, alışveriş merkezlerine kadar her yerde onlar var. Annenize en güzel hediye... Annenizi unutmayın! Canım annem vb yazılı, albenisi yüksek paketler süslüyor vitrinleri. Mağazalar yeterli olmamış olacak ki artık anneler günü için hediye fuarları düzenleniyor. Zararı yok, tüketim, alışveriş çılgınlığı biraz daha artsın, ne de olsa cüzdanlar paraya doymuyor. Anneler Günü yaklaştıkça günün çıkış nedeni, gerekliliği düşünülmeden kurgulananlar tıkır tıkır yaşanmaya başlar.

Anneler bazen açıkça, bazen dile getirmeden heyecanla beklerler; acaba hatırlanacak mıyım diye. Çocuklar da acaba ne alsam sorusu ile gün sayar, para biriktirmeye çalışırlar.

Gerçi her anne aynı yaşamıyor, kimisi derin ayrılıkların özlemini katık yapıyor,kimisi kayıp çocuğundan bir haber bekliyor. Çocuklar da farklı yaşıyor nihayetinde. Anneleri devletin ceza evlerinde olanlar ve anneleri babalarının cezaevinde olanlar başka yaşıyor anneler gününü.

Medya, sokaklar biz istemesek de havaya sokuyor hepimizi. Alışveriş yapıp biraz günün yorgunluğunu atmak, biraz da eğlenmek için kumandayı elimize alırız. Bir günlük anneler günü için on beş-yirmi gün önceden özel reklamlar, programlarla karşılaşırız. Sonra anne, çocuk,eş,sevgili ilişkilerinin olduğu dizilerden nasıl anneler olmamız gerektiğini öğreniriz Ya Aliye ya Yağmur Zamanı ya da reyting rekorları kıran "Size Anne Diyebilir Miyim?" gibi kendimize yakın dizileri izlemeye koyuluruz. Ben de arada bir göz atıyorum. Daha ötesine malum zaman yetmiyor.Ama verilmek istenen toplumsal rolleri, anne, çocuk, kadın, sevgili, koca ilişkisini izleyince nereye gidiyoruz, ne oluyor dedim kendi kendime. Ortalık anneler günü, anne sevgisi furyasından geçilmezken, anne, çocuk ve koca arasındaki ilişkiyi biraz kurcalamak istiyorum.

Mesele kadın ve çocuk olunca ortaya evlilik de çıkıyor. Kadınlar olarak bir erkekle gerek resmi, gerek resmi olmayan bir sözleşme yaptığımızda çocuk doğurmak, bakmak ve erkeğe hizmet etmek tüm zamanımızı alıyor. İstisnai olarak bu çemberi kırmış olan şanslı kadınlar olsa da genellikle durumumuz bu. Bir çocuğu doğurmuş olmak onun tek bakıcısı olarak algılanmayı da beraberinde getiriyor. Tabii ki esnek bir sorumluluk değil, toplumsal kural olarak önümüze konuluyor. Üstelik sadece evde çalıştığımızda değil, ev dışında bir işimiz olsa da bu toplumsal kurala uymak, gereğini yerine getirmek zorundayız.

İsterseniz şöyle bir evin içine de dolaşalım; çocuğun kalkma zamanı annesi kalk demeye başlar, elini yıka, giyin, kahvaltını yap, derslerini çalış, gel beraber çalışalım,bir taraftan akşam ve öğlen yemeği diğer taraftan temizlik, çocuğun giysilerini ,oyuncaklarını toplamak (toplattırmayı öğretmeye çalışmak). Gün doğumuyla böyle başlayan tempo, akşam tersten devam eder. Anne için kendine zaman ayırmak, çıkıp dolaşmak, kitap okumak hepsi ikinci üçüncü planda kalır. Öncelik çocuğun ihtiyaçlarıdır.

Daha doğrusu kadınların yaşamı çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlenir. Ne de olsa anneyiz. Sen artık anne oldun cümlesi ile dile geliverir yaşama geçirilmesi gereken kurallar. Çocuğun varsa çalışmayı, okumayı, kendine dair bir şeyler yapmayı nasıl düşünürsün? Dünyan çocukların olmalı, o zaman iyi bir anne olursun, değer ve saygı görürsün.

Bizler de çocukluğumuzdan itibaren kural diye öğretilen annelik rolünü oynamaya başlarız. Fedakar, ideal, çalışkan anne olmaya çabalarız. Geceleyin ağlayan çocuğu susturmak için uykusundan vaz geçen kadındır. Eğer çocuğu susturamaz ise bir de rahatı bozulan adamın azarını işitir anne. İş çıkışı gitmeyi çok istediği bir etkinlikten, toplantıdan çocuk bekliyor diye vazgeçen kadındır.

Ama iş çocuklar üzerinde otorite olmaya gelince, otorite babalara aittir. Kadınların da, babana söylerim, baban gelince sen görürsün vb sözlerle pekiştirerek derinleşmesine katkıda bulundukları, yeniden ürettikleri baba otoritesi(!)

Sevgililere,eşlere annelik...

Çocuğu olmayan kadınlar da var. Onlara bazen gıpta ile bakılır. İstediği şekilde hareket eder, önünde bir engel yoktur diye düşünülür. Hatta neden böyle geri duruyor diye içten içe hayıflanılır. Oysa bu kadınların hayatlarında hiç büyümeyecek bir çocuk var: Erkek sevgililer. Kadınlar sevgililerine, eşlerine annelik, bakıcılık, hizmetçilik yaparlar. Hem de sevgi adına. Onlar istediği için giyim tarzları değişir, iş, okul, sendika, parti, sosyal çalışmalar bırakılır, çevre, arkadaşlar bile değiş(tiril)ir.

Sevgilinin arkası toplanır, kılığına, kıyafetine,temizliğine özen gösterilir, uygun kravatlara karar verilir.Yaşamı düzene sokulur, toparlanır. Sevmediği işler varsa onlar onun iyiliği için yapılır. Kısaca adamın ilerlemesi, yaşamdan zevk alması için kol kanat gerilir. Ne de olsa dişi kuş ve yuva hikayesi.

Kadınların yaşamı erkeklerin ihtiyaçları doğrultusunda belirlenir. Kaç kadının bu durumdan rahatsız olduğunu ya da bu durumun farkında olduğunu bilmiyorum. Belki bıçak kemiğe dayanınca kalayı basanlar vardır. Ama ne yazık ki eşlere, sevgililere bakıcılık yapmak kadınların tercih ettiği bir durum. Çünkü erkek aracılığıyla sınıf atlama, onun sosyal konumuna dahil olma, buradan kimlik edinme söz konusudur Bir de akan suları durduran aşk işin içine girince itaat alır başını gider.

Sonuçta çocuk doğurmak, bir erkeğe aşık olmak doğaldır. Doğal olmayan ise bunlar üzerinden gelişen ve kadınları yaşamın dışına iten toplumsal rollerdir. Bu roller sayesinde fedakar sevgili, eş, anne rolünü oynamaya devam ederiz.Yaşamımızın ana eksenini kendi arayışlarımız değil, çocuklar ve erkeklerin ihtiyaçları belirler. Ama bu gerçekliğin üstü öyle ince örtülmüştür ki kendi tercihlerimizden erkeklerin lehine vazgeçtiğimizde seven, ideal kadın ya da ideal anne oluruz.

Kendimizi kaybetmemiz kendimizden uzaklaşıp, isteklerimizi, arzularımızı terk etmemizle başlıyor. Tüm kayıp olanlarda olduğu gibi. Çocuklarımızın anneleri, eşlerimizin, sevgililerimizin aşık kadınları olmanın ötesinde kendimiz için kadın olmak, kendi kimliğimizle yaşamak mümkün.

Mûrûvvet Yılmaz / *Ji Tirkî: Emine Çelebi*

"Daye ez ji te hes dikim, roja te pîroz be' li dû we, 'daye topa min li ku ye, dayè ez li şalè xwe digerim', 'daye ez birçî me', 'kanî gore min' ? Yara min ez pir ji te hes dikim, gelo te îşlika min ûtî kir ? Tuye evare çi şîvé çè bikî? Bila goşte di nav de zede be, fékî jî jibîr nekî, de evare mevanen me hebin. Hayde delala min binère sibe eme herin sinemaye jî."

Li jina wenda tê lêgerîn

Ji dikanen di navbera kuçeyan heta navenden danûstandine ew hene. Ji dayika we re xelata herî xweş... Dayika xwe ji bîr nekin! Dayika mın cana mın û paketen her wıha ku vîtrînan dıxemilînın. Ev yek jî nebes in, edî ji bo Roja Dayikan fuar jî tene lıdarxistin. Zirara we tune ye. Bıla harbûna danûstandine û mezaxtine zede bıbe. Ma ne cuzdan ji pere ter nabe. Roja
Dayikan nezîk dıbe, he ku sedema derketina we, pedıvıya we nehatıye ber çavan. Tışten ku hatıne amadekirin tikir tıkir tene firotan Dayik carnan rast e rast carnan jî beyî ku bilev bıkin li bende ne. Di nava we ramane de ne ku gelo de ben bibîranîn. Zarok jî bi ramana 'gelo ez çi bıstînım' rojan dıjmerin. Ya rastî her dayik heman tıştan najî. Hın ji wan heviya jihevdûrbûne dıke qatıx ji xwe re, hınek ji wan ji bo zaroken xwe yen wenda li benda agahiyeke ne. Zarok jî cûda dıjîn. En ku dayıken wan di gırtîgehen dewlete de ne, en ku baven wan dı gırtîgehe de ne. Ji bo wan Roja Dayikan ne ya wekî her kesî ye. Medya kuçeyan em nexwazin jî, me dixe nava vî hewayî. Em ji bo ku stresa xwe bavejın û danûstandineke bıkın, kumandeyan radıhijın

deste we. Ji bo rojeke dayıkan bi 15-20 rojan berıya we, em reklam û danasîna malan dıbıhîzin. Dawiye em jı rezefîlman tarza peywend yen dayık, zarok, evîndar, hevseran hîn dıbın. Em dest bı temaşekirina Aliye, an jî Dema Barane yan em dest bı temaşeya bernameya "Gelo ez dıkarım ji we re bibejım daye" dıkin. Ez jî carnan temaşe dıkim. Jı bo yen dıne malûm zemane min ter nake. Le dema ku ez lı roja cıvakî ya dayik, zarok, jın, evîndar mer
dinerim, ji xwe dipırsım; gelo em ber bi ku ve dımeşın? Ez xwe bı xwe dıpirsım ku çi dıbe bı me. He ku lı der dore qiyameta Roja Dayikan,evîndaran heye mın xwest ez hıneki peywendiyen dı navbera zarok-dayık û bavan bıkolim. Mesela dema jın û zarok hebin zewac çedibe. Wekî jınan ger ku we peymanek fermî an ne fermî îmze kiribe welidandin, lenihertin, xızmeta mer hemû dema we digire. Carna dı rewşen îstîsna de hın jin hene ku ev rewşe şıkandine. Le bi gelemperî rewşa me ev e. Ger we zarokek anîbe dıne, ev te wateya ku yekane xidam (bakici) hûn in. Ev ne peywirek jı reze ye, wekî peywirek civakî li peşiya me ye. Ger ku karek me ji bilî male jî hebe dıve em ev peywira xwe bıcih bînin. Hun bixwazin em hınek di nava male de bigerın. Dema rabûna zarokan dayık je re dıbe rabe. Deste xwe bışo, cılen xwe li xwe ke, sere xwe bişo, taşte bixwe, dersen xwe çeke, were em bi hev re bıxebıtın, li alıyeke fıravin û şîva evare, lı aliye dıne paqijî û berhevkırına male. Roj bi tempoyek bi vî rengî dest pe dike û heta evare çeperast berdewam dıke. Jı bo dayıke demveqetandına jixwe re, gera li derve, xwendina pirtûke, tev plansaziyen duyemîn an seyemîn ın. Peywıra sereke bicihanîna pedıviyen zarok e. Ya rastî rewşa jiyana jinan lı gorî pedıviyen zaroken xwe te diyarkırın. Çi b'be em dayık in. Peyva "Tu edî bûyî dayik" hemû peywıra mirov a jiyane derdıxe

peşiye. Ger ku zaroke te hebe, tu çawa lı jiyane, xwendıne, tişten ji bo kesayetiya xwe dıxwazî? Dive cîhana te zaroke te be. We deme tuye bibî dayikek baş. Tuye we deme hurmet û reze bıbînî. Em jî rola xwe ya dayikbûne ku ji zarokatiye de ji me re hatiye dayîn dılîzin. Em dıxwazin bıbın dayıken cefakar, îdeal û zîrek. Dema ku bi şev zarok dıgirî ya ku dev ji xewa xwe berdide jın e. Ger ku zarok denge xwe kem neke ya ku ji mer gotin dıxwe dayık e. Dayik dema ku ji kar derdıkeve ji ber ku li male zaroke we li bende

ye, dev ji bernameya ku evare ji bilî kar heye berdide. Le otorîteya lı ser zarokan aîdî mer e. Jın ve otorîteye bi peyven wekî "binere eze evare jı bave te re bibejım" roj bi roj bılınd dıkin.

Dayikbûna ji evîndar û hevseran re...

Jınen be zarok jî hene. Her kes dıle xwe dibıjîne. Li gorî daxwaza xwe tev dıgere. Her kes dıbe qey lı peşiye tu astengî tune ye. Her kes dema ku le dınere lı ser nave xwe xemgîn dıbe ku çima ne wekî we ye. Le ji bo van jınan jî zarokek ku tu caran mezın nebe heye. Evîndaren mer. Jın ji bo evîndaren xwe dıbin dayik, dibin xızmetkar dıbın rencber. Hem jî li ser nave evîn e. Ji bo ku mer dıxwazın tarza lixwekırina jınan diguhere, ji bo wan xwendin, endamtıya sendîka, partî xebaten civakî ten berdan. Hevalen mırov jî tene guhertin. (An guherandin) Dawiya evîndar te berhevkirin, cilen xweş le ten kirın, der bare paqijiya wî de hesasiyet çedıbe û qırewaten guncav je re te dayîn. Jıyana wî te sererastkirın, te berhevkırin. Karen ku je hezneke hebin ji bo xatire wî tene çekırın. Bi kurtahî jı bo peşketina mer, jı bo zewqa wî
ya jiyane, perî û bask ji bo wî ten vekirın. Jiyana jinan li gorî pedıvıyen meran te dıyarkırin. Nizanim çend jın van rastıyan dıbînin an je aciz in. Belkî hın jin hebın ku dema ku ker gıhışt
hestî har d'bın. Le mixabin xizmetkarıya evîndaran, meran ji hela jınan ve te pejırandin. Sedema ve jî mezınbûna mevkîî ya mirov, tevlıbûna cihe wî ya civakî mıjaragotine ye. Jın bı vî awayî d'be xwedî nasname. Yek jî dema ku mirov dikeve nava evîna ku ava dıherike dıde sekinandın roja îteate dest pe dıke. Li dawiye welidandina zarok, evîndariya merekî tıştekî xwezayî ye. Tişte ku ne xwezayî ye rolen ku jınan derdixe derveyî jıyana civakî û lı ser
we bandorek neyînî dıhele ye. Bi saya van rolan, em rola xwe ya evîndara fedakar, hevser, dayik didomînın. Em jıyana xwe ne li gorî legerînen xwe, lı gorî pedıvıyen zarok û mere xwe diyar dıkin. Le ser ve rastıye wısa hatiye gırtin ku dema ku em tercîhen xwe li gorî meren xwe dıyar dıkin, em d bın dayıka baş, jina baş a îdeal. Dema devjixweberdane, bi terk'rına hevî û
armancen xwe dest pe dike. Wekî li hemû windayan te dîtin. Li dû dayıkbûna zaroken xwe, jına evîndar a mere xwe, yare xwe jınbûna ji bo xwe, jıyanek bi nasnameya xwe pekan e.

Özlem Ezer

meryem'in amerika kabusu

kitabımda pes

Bizdeki Meryem, Amerikalı ağızlarda Maryann oluvermiş. Kendisi adını tahtaya Maryam diye yazdı; o yüzden başlıkta Maryam bıraktım. İsmine yabancılaşmak yurtdışına çıkanların kaçınılmaz adaptasyon süreci içindedir. Elif Şafak'ın Araf'ta sözünü ettiği ilk fire budur yabanda işte; en aşina olduğuna, ismine yabancılaşmak... Soyadını yazamıyorum Meryem'in. Meryem'in Chicago yakınlarında bir kasabada yaşadıklarını sizlerle paylaşmak istedim.

Meryem'in öyküsünü kendi ağzından Kadın Sığınakları'nda çalışmak isteyenlere verilen zorunlu eğitim programının üçüncü haftasında dinledim. Hatta söyleşi sona erdiğinde "sorularınız olursa işte telefon numaram" diye koca harflerle tahtaya yazdı ardarda yedi haneli telefon numarasını. O kadar da cesur, açık, kocaman yürekli bir kadındı. Son iki yılda yaşadıklarından dolayı eyalet mahkemelerini, avukatları, göçmenlik yasalarını ve daha pek çok ayrıntıyı Amerikalıların kendilerinden çok daha iyi ve doğru şekilde belleyen, acılarını cesareti, zekâsı ve öğrenme aşkıyla sağaltmayı bilen bir genç kadın.

Meryem Pakistan'da City Bank'ta İnsan Kaynakları müdürü iken, ailesinin yakın dostlarından birinin, Amerika'da okumuş ve Illinois'da bir devlet kurumunda dolgun maaşla çalışan oğluna gelin gidiyor. Üstelik kendi rızası ile. Malum Amerikalı kadın öğrencilerden gelen ilk soru, evliliğin görücü usulu olup olmadığı sorusuydu. Meryem içimi sızlatan bir hayır yanıtı verdi. Görücü usulu değildi, çünkü bolca telefonda konuşmuşlardı, e-mailler ve fotoğraflar yollamışlardı birbirlerine. "Yani nikâh öncesi bayağı tanımıştım," dedi! Dinleyenler bu lafın ustüne yorum yapmadılar.

Başlangıçta, görece de olsa Pakistan'dan özgür, modern bir ortama, yepyeni bir hayata ve "hayat arkadaşına" kavuşacağı için ailesi de kendisi de çok heyecanlıymış tabii. Fakat Amerika'ya gelip eve yerleştikten hemen sonra, kocası, duygusal ve sözlü tacize başlamış. Sudan sebeplerle kavga çıkarıyor, "sen zaten ne bilirsin burada, bana bağımlısın vs." gibi hakaret bombardımanına tutuyormuş. O kadar ki bir sure sonra okumuş ve kendine guveni olan bir kadın olan Meryem bile "sahiden öyle miyim acaba" sorularını kendine sormaya başlamış. Üniversite dereceleri (işletme mastırı da var) Amerika'da denklik bulmadığından ve zaten kocasından dolayı Amerika'da yaşama hakkı olduğundan (çalışma izni yok) sahiden de ne kadar kısıtlı bir yaşama alanı olduğunu her geçen gün daha beter hisseden Meryem, başta bu tavırları sineye çekiyor. Derken dayak faslı başlıyor. Beyzbol sopasıyla kaburgalarının kırılmasından, üzerinde sigara söndürulmesine kadar fiziksel şiddeti her boyutuyla yaşıyor ve kimselere anlatamıyor. Derken kocasının yine Pakistan kökenli arkadaşlarıyla çıktıkları bir yemekte, Meryem, kadınlar tuvaletinde gizli saklı şiddet izlerini gösteriyor diğer kadınlara. Tepki: "Ama senin kocan tam bir centilmen, hoş ve esprili bir adam, bunları yapan o olamaz!" Meryem kulaklarına inanamıyor. Bir sure sonra hamile olduğunu fark ediyor. Bebeğini şiddetli bir dayak sonrası 3.5 aylıkken kaybediyor. Kocası hastanede melek yuzlu şeytanı oynamakta ve odadan çıkmamakta ısrarlı. Doktorlardan biri yalnız kaldıkları kısacık bir anda Meryem'e bu olayın sahiden merdivenlerden düşme sonucu olup olmadığını soruyor. Meryem gerçekleri haykırmak istese de kocasının laflarını hatırlıyor: "En fazla bir iki gun sonra yine elime kalırsın ve o zaman seni eve göturur ve öldururüm." Ne sistemi ne de kanunları bilmediğinden ve kocasından başka kimseyi tanımadığından, "evet duştum," diyor çaresiz. Doktorların yapacağı bir şey yok. Tutanak tutulmuyor. Eve dönüyorlar. Bir sure sonra ölum tehditleri sıklaşmaya başlıyor ve her gun utulenmiş kar beyazı gömleklerle ofisine giden saygın erkek (!) maskeli adam Meryem'e, onu nasıl öldureceğini, nasıl kesip gömeceğini filan anlatmaya başlıyor ballandırarak. Üstelik eve kilitlemeye başlıyor. Meryem, "çok trajikomiktı; çunku ne ehliyetim, ne arabam, ne de yakınlarda gidecek bir yerim vardı," diye anlatıyor o günleri. Amerika'da buyuk şehirde yaşamıyorsanız arabasızlık zaten kadını kısıtlama metodlarının en etkilisi. Üstune kilit vurmaksa tamamen bir hastalık yansıması. İşte o gunlerden birinde, Meryem pencere camını kırıp evden kaçıyor. Üzerinde tek kuruş para yok, çunkü malum para kaynağı kocası ve en acımasız şiddet yollarından biri de kadın uzerinde ekonomik şiddet uygulamak değil mi? Saatlerce yol yuruyor. Elinde eve kilitlenmeden önceki zamanlardan kalma - marketteyken yanaşıp konuştuğu- tanımadığı bir kadının ona verdiği "hotline" (acil telefon hattı) numarası var. Ama sığınma evine nasıl ulaşacak? Utana sıkıla bir köşede bekleyip gözunun tuttuğu insanlardan otobus bileti almak için para istemeye başlıyor. Sonunda kendini sığınma evine attıktan ve başına gelenleri anlattıktan sonra yeni yeni sorunlar listesi dökuluyor önune. Ama artık emin ellerde ve yalnız değil. En buyük sorunlardan biri aylardır şiddete uğradığına tanıklık edecek kimsesinin olmaması ve bedeninde uç ız dışında bir kanıt yok. O sırada hocamız Meryem'in konuşmasına mudahale ederek aklımızın ucundan geçmeyen bir tuyo veriyor: şiddet izlerini fotoğraflayın (bu işin sınıfsal, kulturel ve ekonomik ayrıcalıklarla ilgisi olduğunu duşunuyorum gerçi ama yine de not alıyorum). Meryem'in kocası bir an önce onun ulkeden ihracı için boşanma davası açıyor. Sığınaktaki Amerikalı kadınlar, "biz bu filmi önceden gorduk," diyor ve fil yavaşlığındaki sistemi alt ederek Meryem'in vizesini eş vizesinden öğrenci vizesine dönüştüruyorlar. Bu işlemi en kısa zamanda yapabilecek okulu bulup ona kefil olarak (aksi halde bankada en az 20 bin dolar paranız olması gerek!) kaydını yaptırıyorlar. Artık kocasının, "Seni attırırım bu ulkeden, dul kadın yaftası ustunde baba evine donersın," tehditleri de boşuna.

Sığınaktaki kadınlardan gorduğu yardımı, desteği ve ilgiyi asla unutamayacağını söyluyor Meryem. Kimseyi tanımadığı (ama neyseki dilini konuşabildiği) Amerika'da şu an onlarca kadın dostu var. Mahkemede cinsiyetçi(sexsist) yorumlarından ve kocasının savunma avukatının başarılı laf çevirmelerinden dolayı çok zor anlar da yaşıyor ama sığınaktaki kadınlar sisteme ve kocasının tehditlerine rağmen mahkemede onu yalnız bırakmıyorlar. Pakistanlı ve Muslüman olması ve göçmen statüsu, ek problemler arasında ve başlı başına bir yazı konusu. Sadece seksist değil aynı zamanda ırkçı bir sisteme karşı mücadele vermış, kadınlardan destek almış ve kendine yeni bir hayat kurmuş Meryem'ın konuşması bitince herkes coşkuyla alkışlamaya başlıyor bir onay ve teşekkur göstergesi olarak.

Ardından onlarca soru geliyor. Bir buçuk saat olarak planlanmış konuşma uç saate sarkıyor. Meryem ışıl ışıl gözleri -evet şu an sığınaktaki herkes çok daha iyi göründüğünu söyluyor ona- en karamsar kadının bile yureğını aydınlatacak sıcaklıkta. Sığınakta artık paralı

etmek yok ki

olarak çalışıyormuş. Kadınlara (özellikle kendi konumundaki göçmenlere) danışmanlık yapıyor. Grup terapisi eğitimi almış. Ayrıca mahkemeye çıkacak kadınları sorulara, hâkimin olası tavırlarına karşı önceden hazırlıyor. Bir de bugün bize yaptığı gibi okullarda ve diğer kadın sığınaklarında söyleşilere katılıyor. Acısını yaratıcı şekilde başarıya dönüştürebilen sayılı kadınlardan. Ama tabii eğer bunlar Pakistan'da başına gelseydi sonu nasıl olurdu hikâyenin düşünmek bile istemiyor. Konuşmasının bir yerinde ailesinin ona manevi olarak çok destek olduğunu söylediği için sorularımdan biri, "dönmeyi düşünüyor musun?" oluyor. Biraz bulutlanıyor gözleri, "zaman gösterecek herşeyi, şu an hâlâ sağalma/sağaltma sürecindeyim," diyor. "Kadınlara yardım etmekten ve bu yolla iyi kötü geçimimi sağlamaktan zevk alıyorum," diye devam ediyor. "Sanki hâlâ borcumu ödemedim ve giderek güçlenmekteyim," dergibi gözleri. Her zamanki gibi sabırsız olduğumu fark ediyorum utanarak. Az daha ağzımdan kaçacak iki-üç cumleyi kendime saklıyorum. Hani dönse de bu yaşadıklarını Pakistan'da kadın sığınakları açılması için kampanyalar yaparak, kadınları örgutleyerek, daha çok kadına ulaştırsa diyeceğim ama... Evet imkânsızı istemiş ve dolaylı olarak onu yargılamış da olacağım. Oysa burada yaptıkları da çok farklı değil ki! Bağımsız statusu olmayan ve şiddete uğrayan göçmen kadınlara yardımcı olmak, çeviri yapmak az şey mi? Ustelik onu ayrıcalıklı kılan sadece sözcukler arası değil kulturler, dinler arası bir çevirmenlik yapmak. Burada tanıştığım Amerikalı feministlerin en kararsız ve hatta "aciz" kaldıkları noktalar (onların lafları, benim değil!) kadınların dini, etnik, kulturel ve kişisel tarihlerini yargılamadan yorumlamak. Meryem kulturel çevirmenlik yapıyor denebilir. Ona bol şans dilemek istedım ama belki de şansını kendi yaratan cesur ve akıllı kadınlara bu laf çok da anlamlı gelmez diyerek vazgeçtım.

Amerika'da 1973 yılında açılan ilk kadın sığınağından bu yana gerek halkın bilinçlendirilmesi gerekse hukuki düzenlemelerde bir hayli yol katedilmiş. Bize eğitime gelen hocalardan biri geçen hafta AB'ye uyumlu yeni medeni ve ceza yasası tasarıları ve kadın örgütlerinin universitelerle işbirliğini desteklemek amaçlı Slovakya'daydı. Ve dönuşte bize, "sanki zaman tuneline girdim ve otuz yıl geriye gittim tartışmalar sırasında," dedi. Bu bir yandan belki de umut veren bir yorumdu. O detayları, bir sonraki derse sakladığını söyleyerek dersi noktaladığında tabii aklım Türkiye'deydi: 1 Haziran'a ertelenmiş ceza kanunundaki ciddi değişiklikler (evlilik içi tecavüzun nihayet suç sayıldığı, çocukların cinsel istismarının özel olarak duzenlendiği bir ceza kanunu) ve tabii Temmuz 2004'te kabul edilen belediyeler kanunu ertesi kaç sığınak açıldığı, buralarda kimlerin nasıl çalıştığı, gönüllulerin eğitilmesi için gereken ortamın ve kaynakların yaratılıp yaratılmadığı gibi konularda. Guldal Akşit'in, 20 Ocak 2005 tarihinde, BM Kadınlara Karşı her Turlu Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 32. Oturumunda, Türk resmî heyetinin başkanı olarak yaptığı sunumda lafını ettiği sığınaklara dair "uzun vadeli eylem planı" nedir, ne değildir, ne kadar uzundur, kısadır bilemesem de bir an önce dönup aşınası olduğum kulturel coğrafyada öğrendiklerimi, yaşadıklarımı paylaşmak ve eyleme dökmek istiyorum. Şiddete uğrayan kadınlar için umut ve gelecek istıyorum. Bir an önce!

Gözde Akgüngör

kadınların ütopyası

Hiçbir ütopyayı okumasaydık da hepimizin zihninde öyle bir yer olurdu, her şeyin gönlümüzce olduğu, nice dertten azade bir yaşam. Belki sihirli değneğimiz yok ama tüm yapıp etmelerimiz, özlediğimiz bir dünyayı kurmaya dönük değil mi? İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Enstitüsü'nde hazırladığı "Ütopyanın Kadınları, Kadınların Ütopyası" başlıklı master tezini kitaplaştıran Yasemin Temizarabacı Yıldırmaz'la hazırladığı tez ve kadınların ütopyaları üzerine konuştuk.

kadın ütopyası nedir? **Neden kadın ütopyalarını incelediniz?**
Kadın utopyasından çok feminist ütopya demeyi tercih ederim. Tabii ki bunlar kadınlar tarafından yazılmış utopyalar. Yazarı kadın ve konusu da ataerkillik ve toplumsal cinsiyet. Damızlık Kızın Öyküsü (Margaret Atwood) çok etkileyici oldu, çok radikal bir kitap, konusuyla olduğu gibi diliyle de öyle. Onu okudum, bir de Platon'un Devlet'ini düşündüm. Yıllara bakıyorum. Arada 2300 yıl gibi bir zaman var. Bir yerde Atina'da yaşayan bir erkeğin "Daha iyi bir yaşam nedir? Nasıl olabilir?" gibi sorulara cevabı var. Bir tarafta da bir kadınınki, çok farklı birbirinden gerçekten. Oradan yola çıktım. Erkeğin ütopyası ve kadının karşı ütopyası çok farklı birbirinden. Tabii ütopyanın kendi içinde değişimi de söz konusu.

Nedir feminist ütopyanın kritik noktaları?
İlk olarak toplum karşısında bireye yaklaşımı, bireyselliği ön plana çıkartarak kadın, erkek ya da çocuk herkesin kendini gerçekleştirmesine olanak tanıyan topluluklar yaratılması önemli. Merkezi bir devlet örgütlenmesinin olmadığı, yeni ve farklı bir dilin kurulduğu, dualist felsefeyi aşmaya çalışan yaklaşımların olduğu ütopyalar bunlar.
Daha çok kadın ve erkeğin uyum içinde yaşadığı toplumlar var, feminist utopyalarda çok önemli bu; uyum ve denge. Kadın ve erkek var ve birlikte uyum ve denge içinde yaşanılan bir toplum var. Özellikle androjeni çok kullanılan bir şey; hem fiziksel hem de sembolik olarak bir androjeni sözkonusu. Fiziksel olarak aynı bedende iki cinsiyetin taşınması sözkonusu olabilir ya da cinslerin birbirine yaklaşması olabilir.

O androjenlik, toplumsal cinsiyet rollerinden sıyrılmak için iyi bir çözüm belki ama cinsiyetler arası farklılıkları bertaraf etmek gibi bir riski de beraberinde getirmiyor mu?
Hayır, tam tersine erkeğin süreklı akılla, iyilikle aydınlıkla özdeşleştiren o dualist felsefeyi aşma yolunda bir aşama. Akıl/doğa, ruh/beden sürekli bir ikilik halinde. Erkeğin akılla, aşkınlıkla, ruhla özdeşleştirilmesine; kadının, kötu, karanlık, aşağı taraftaki konumlandırılışına bir karşı çıkış sözkonusu. Ayrıca her iki cinsin olumlu özelliklerini birleştirip hem insanlar arası ilişkide ve insanların birey olarak kendi içlerinde daha dengeli olmaları sözkonusu

Karanlığın Sol Eli'ndeki gibi mi?
Oradaki insanlar her iki cinsin özelliklerini taşırlar, zaman zaman kadın ya da erkek olurlar. Zamanın Kıyısındaki Kadın'da (Marge Piercy) ise erkekler çocuk emzirir. Genellikle kadınlık, erkekliğe eşitlenirken, erkeklere kadınlık atfetmek çok daha duyarlı ve çarpıcı.

Kuram ve ütopya birbirini tamamlıyor. Ama bugünden bakıldığında feminizmin kendisinin de bir ütopya gibi algılanma riski var mı?
Ütopyayı hiçbir zaman gerçekleşmeyecek hayal diye tanımlarsan bu çok olumsuz olur tabii. Ama ben ütopyayı şöyle görüyorum; eğlence olsun diye yazılmış değil, varolan duzene başkaldırıyı içeren alternatif bir toplum arayışı. Bir eleştiri aracı olması nedeniyle de çok siyasi bir boyutu var, yoksa ulaşılamayacak bir hayal dünyası değil. Özellikle ikinci dalga feminizmle birlikte hayalden çok, ulaşılabilicek ve bunun için çaba gerektirecek bir toplum tasarımı olarak ortaya konuluyor. Christine Delphy'nin bir sözu var; "Kuram ve ütopya aynı arayışın iki yüzudür," diyor ve "en sıradan kuramı geliştirmek için bile aslında bir hayal gücü gerekir." Ütopya da bu umudu vermesi açısından çok önemli

Birinin daha baskın olması sözkonusu mu sizce? Ütopyaya bakarak kuramı mı geliştirirsiniz, yoksa ütopyayı kuramdan yola çıkarak mı tasarlarsınız?
Kuram tabii ki olmak zorunda ama ütopya umudu vermeli. "Olabilir" düşüncesi çok harekete geçirici bir şey. Zaten feminist utopyaların klasık ütopyadan farkı da bu. "Ben bunu yazdım, oldu bitti" gibi bir hayal yerine, "Böyle bir gelecek olabilir ama böyle de olabilir" diye karşına bir kötu örnek de koyar.

Karşı ütopyaların hepsinde yok mu bu?
Evet ama feminist ütopyalarda guzel olan ikisini de görüyor olup, her ikisine de gidebilecek olmanın anlatılması. Senin şu anda yaptığın seçimlere bağlı bu. Bir de ulaşmak istediğin dunya için çabalamaya yönelik bir tavır vardır feminist utopyalarda.

Kadın hareketiyle ütopyaların gelişimi arasında nasıl bir paralellik var?
İlk kadın hareketiyle birlikte başlıyor. Ama özellikle 1960'larda İkinci Dalga'yla birlikte artık kadınların eşitlik talebi yani kadını erkeğin statusune yukseltmeye çalışan anlayış yerine kadını özgünluğuyle kabul etmek sözkonusu. Harekette dile getirilen talepler de utopyada yerini buluyor. O dönemin ırksal, sınıfsal özgurluk arayışları da, eko-feminizmle birlikte ekolojik talepler de feminist utopyalara giriyor Klasık ütopyalarda insan her zaman erkek cinsiyle temsil edilıyor. Kadın her zaman sosyaldir, eğitime, iş yaşamına katılır ama hiç bir zaman iktıdar sahibi değildir. Daha çok devlete hizmet etmesi için, toplumun yarısını oluşturan bu gucun hizmetinden mahrum olmamak için kadın katılır yaşama.

Ütopyada mükemmel ya da tam tersi bir yaşam anlatılıyor ama bu toplum yapısına nasıl ulaştı bu insanlar hiç bilmiyoruz. Ne oldu da buraya gelindi? Pek bahsedilmiyor ama özlenen dünyayı kurmaya yönelik ipuçları var mı?
Evet bir sihirli değnek varmışcasına oluyor butun değişim. Ama modern utopyalarla birlikte bahsine başlanıyor bunun. Gelecekten Anılar'da (William Morris) bir devrim yapıldığı ve mücadeleler sonunda buraya gelindiği vurgulanır. Feminist ütopyalarda mesela Mulksüzler'de (Ursula K. LeGuin) anarşist grup gezegeni terkeder ve kendi yaşamlarını kurarlar. Zamanın Kıyısındaki Kadın'da, utopik toplumun kadınların uzun devriminin bir parçası olduğu söylenir. Özlenen dünyaya ulaşmak için çaba göstermek gerektiği vurgulanır, harekete geçirici bir yapısı vardır.

Klasik ütopyada tamamen bolluk, bereket, maddi koşullar varken, feminist ütopyalarda öne çıkan başka unsurlar mı var?
Devlet, *Utopia* ve *Güneş Ülkesi* gibi utopyalarda gördüğünüz şey duzenlenmiş, bitmiş ve mukemmel bir projedir. Dışardan da kendisinden de gelen yeniliklere kapalı bir toplumdur. Hem fiziksel bir kapalılık var; ada gibi, aşılamayan engellerin ortasında ulke. Hem de duşünsel bir kapalılık var, bu mükemmel bir toplum olduğu için dışarıdan gelen şey ancak kötü olabilir. Ve insanlar surekli baskıyla yönlendirilirler. Surekli birlik halindeki devlete katkı sunulan bir yaşam. Ama bu modern utopyalarda çok eleştirilen bir şey, toplumsal mutluluğu sağlamak için bireysellığe hiç alan bırakılmaması. Karşı ütopyaların da çıkış noktası zaten.

Feminist ütopyalarda sadece kadının kurtuluşu değil, doğanın ve diğer canlıların da hakları dikkate alınıyor.
Zaten feminist utopyalarında birçok konu var eleştirilen çevre kirliliği, teknolojının olumsuz sonuçları, militarizm. Ve ataerkil duşuncenın surekli hukmetme, ele geçirme gıbı bir gudusu varken, feminist utopyalarda denge çok vurgulanan bır şeydır, hem kendı içınde hem başkalarıyla ilişkilerde denge.

Anneliğin ortadan kalkması, genetik yollardan üremek gibi yaklaşımlar da var.
Karşı utopyalarda var o çoğunlukla. Hem dış çevreye hukmetmek, 1984'teki teıescreenlerle olduğu gibi. Bir yandan da beyın ameliyatı olabilir, ceninken sakatlanmayla, çocukken psıkolojik koşullamayla içeriye müdahale edilmesi sözkonusu. Ama teknoloji kullanımı, feminist utopyalarda daha olumlu bır şekılde çıkıyor. Radikal feminizmde olduğu gibi, annelik ve bebek bakımı kadından alınmadığı sürece cinsler arası eşıtlık sağlanamaz önermesi var. Zamanın Kıyısındaki Kadın da 74 tarıhli bır utopya ve tam bu söylemlerın yoğunlaştığı bir dönem o. Ve orada tüm iktidara son verilmıştır, dolayısıyla kadınların da sahıp olduğu bu annelik ıktidarına son verilmıştir.

Mutfaksız bir dünya alternatifleri de var...
Teknolojinin nimetlerinden yararlanır utopyalar, o anlamda ileridirler ama yaşam tarzı olarak daha ilkel, doğanın içinde kabile gibi yaşarlar. Zaten merkezi bır devlet yoktur ama bunun yanında teknoloji var. Bütün ışler fabrikalarda yapılabiliyor mesela.

Bu makinalaşma, feminist ütopyalarda vurgulanan insan ilişkilerini yıpratmaz mı? Yoksa bu bugünden ve buradan baktığımız için gördüğümüz bir ihtimal mi?
Bugünün toplumunda üremenın kadın bedeninden ayrılması çok şeyi değıştırebılır mı? Hayır değıştıremez, çünku ilişkılerın değışmesi gerekır. Şu anda teknolojiyi kullanan da erkekler olduğuna gore onların denetımında. Utopyalarda teknoloji var ama teknoloji uzerınde ataerkil bir denetım yok.

Cinsellik nasıl yaşanıyor ütopyalarda?
Klasik ütopyalarda istenen toplumun birlığı ve bireysellığin ortadan kaldırılmasıdır. Ve cinsellık devlet denetımındedir, aşk, sevgi engellenir. Feminist ütopyalarda ise kişilerin kendı cinsi ya da diğer cinsten istediği kişiyle istediği biçimde cinsel ilişki yaşamaları var. Görev olarak değil, üreme için değil tercihlerle yaşanır cinsellık. Mulksuzler'deki Anarres'te mesela cinsellık kötü ve pıs bır şey olarak algılanmaz, d'n de yok, bu durumda kufretmek de mumkün olmuyor tabii.

Dildeki yansımaları nelerdir?
Mulksuzler'de mulkiyet olmadığı için iyelik ekı de yoktur ya, aynı zamanda kadın ve erkek ismi diye de bir şey yoktur, isimler cinsiyetten bağımsızdır. Ve soyadı da yoktur. Kız/oğlan yerine çocuk, karı/koca yerine eş kullanılır. Damızlık Kızın Öyküsü'nde kısırlık var, nüfusu arttırmak için üreme yeteneğini kaybetmemiş kadınlar damızlık olarak alınıp yetiştiriliyor. Her erkek askeri bir görevde, damızlık kızların isimleri yok mesela, ait oldukları komutanın ismiyle çağırılıyorlar. Adının olmaması kişılığının de olmaması anlamına gelıyor tabii.

Sadece kadınların olduğu idealini taşıyan ütopyalar totaliter sayılır mı?
Anaerkil toplumdan esınlenılerek yazılmış utopyalar da var. Ama sadece kadınların olduğu utopyalar çelişki taşıyor biraz. Amazon yaşamı da kabile yaşantılarından izler taşıyan kadınların erıl değerlere sahip olmadan yaşadıkları barışçıl bir topluluk sözkonusu olan ütopya da var.

Mesela Female Man'de (Dişi Adam, Joanna Russ) kadınlar her şeyi yapıyor ama aynı zamanda duello da yapıyorlar, çok militarist ve erkek bir gelenek tabi. Bir dıgerınde Kadın Diyar ve Erkek Diyar arasında sürekli savaş var. Ama feminist ütopyalarda genellikle sahip olma, egemen olma ilişkisi yerine çok daha barışçıl ve doğayla uyumlu yaşayacakları düşüncesi hâkım. 70'lerde yazılan ve kadınla erkeği özgur ve eşıt bıreyler olarak gören ütopyalar feminist utopyanın karakterıstıklerinden. Hem fiziksel hem de toplumsal olarak yakınlaşmak esas.

Hangi ütopya senin için daha yaşanılabilir?
Ben de çok düşündum bunu. İncelemeye başladığımda tahmin ediyordum farklılıkların çıkacağını ama o kadar geniş bır alan ki çok heyecan verici şeylerle karşılaştım. Ama en çok Anarres'i seviyorum. Orada zorluklar olabilir ama birlikte çalışıyorsun, kurak, toz içinde çalışıyorsun, çalışmaktan zamanın kalmıyor, sevdiklerinden uzak duşebilıyorsun ama hiç bir şeye sahip olmadığın için büyuk bir birlık var ve kadınlar ile erkekler orada özgürler. Zorluğa katlanırsın çünkü her şey birlikte aşılabilir. Refah içinde yaşamak yerine dayanışma içinde zorlukları göğusleyebilirsin.

Bu, totaliter ütopyaları çağrıştırmıyor mu, bütünün parçadan daha önemli olması bakımından?
Kitapta da eleştirilen bir şey o. Anarres'te bir otorite yok Ama sen arkadaşlarının onayını almamaktan, dışlanmaktan çok korkuyorsun, otokontrol uyguluyorsun.

Feminist ütopyaların çözüm aradığı sorunların çok çeşitli olması, çok kapsayıcı olması, kadınların her şeyi görmeye şartlandırılmasıyla ilgili olabilir mi?
Doğru olabilir. Karşı çıkıyor olsak, aşmaya çalışsak bile toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmiş'z bir yandan. Kadınların bazı özellıklerının farklı olduğu, daha insan ilişkileriyle ilgili bir yaşantıları olduğu bir gerçek. Bunun da tabii etkileri olabilir. Ama çok çeşitli sorunların birleşip kadınların yaşamını olumsuz etkilemesi yüzunden de olabilir bu farkındalık.

Aslı Davaz *

24 Nisan 1933
1kongre 15pul

Türkiye'de toplanan ilk uluslararası kadın kongresi için Cumhuriyet Dönemi posta pulları 15 pulluk bir seri çıkardı. Kadınların başarılarını görünür kılmanın ve öncü kadınlara saygının bir ifadesi olarak pulculuk tarihinde ilk kez özel pul basıldı. Posta idaresinden her 8 Mart'ta böyle pul serilerinin basılmasını talep ediyoruz!

Cumhuriyetin ilanından kısa bir sure sonra kurulan Kadınlar Halk Fırkası'na izin verilmeyince, 7 Şubat 1924'te İstanbul'da Turk Kadınlar Birliği kuruldu. Kurucuları arasında Nezihe Muhittin, Şukufe Nihal, Matlube Ömer, Muhsine Salih, İffet Ihsan, Seniye Emrullah Tuğrul, Halet Şukrü bulunuyordu. Birliğin yayın organı Nezihe Muhittin tarafından çıkarılan "Türk Kadın Yolu" dergisiydi.
17 Şubat 1926'da Medeni Kanun'un kabulu ile kadınların yüzyıllardır içinde bulundukları konumdan kurtularak önemli ölçüde yasal haklarına kavuşmalarından sonra, Birlik, bu kez de çalışmalarını seçme-seçilme hakkı konusunda yoğunlaştırdı. 1927'de seçimlerde kadınların aday olması için kamuoyu oluşturmak üzere çeşitli illerde konferanslar, toplantılar düzenlendi, İstanbul'da bir kongre yapıldı. Birlik üyeleri köylere kadar giderek kadınların muhtarlık seçimlerine katılmaları için çalıştı. 1924'ten beri surdurulen mucadele 1930-33 ve 34 yıllarında kabul edilen yasal duzenlemelerle amacına ulaştı ve kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.
Birlik, Uluslararası Kadınlar Birliği'ne 1926'da üye oldu. Dernek Başkanı Nezihe Muhittin Dunya Kadınlar Kongresi'ne Türkiye'yi temsilen katıldı. **Türkiye'de kadınlara seçme-seçilme hakkının verilmesi, özellikle henüz bu hakkı alamamış Avrupa ülkelerinde geniş yankı uyandırdı ve Birlik, Uluslararası Kadınlar Birliği'nin talebi üzerine 18-25 Nisan 1935 yılında İstanbul'da yapılan 12. Uluslararası Kadınlar Kongresi'ne ev sahipliği yaptı.**
Türk Kadınlar Birliği'nin evsahiplığını yaptığı, Kadınların Seçme-Seçilme ve Vatandaşlık Hakkı için, 12. Uluslararası Kadın Birlığı Kongresi, İstanbul Yıldız Sarayı'nda toplandı. Kongre'ye Amerika, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çekoslovakya, Danımarka, Fınlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, Japonya, Macaristan, Mısır, Yeni Zelanda, Yugoslavya, Yunanıstan ulke düzeyinde katıldı. Kongrede İran, Hındistan, Filistın kadın örgütlerınden de temsılcıler vardı. Kongrenin başlıca maddeleri, kadın sorunları ve barış idı. Sulh, hukuk, eşitlik ve medeni durum komisyonları da kuruldu.
Bu kongrenın anısına Turkiye Cumhuriyetı Postaları 15 puldan oluşan bir seri bastı. Kanun maddelerinde belırtıldığı gibi bu pulların satışının bır kısmı da Uluslararası Birliğe bağışlanmıştır. Pullar 100 bın seri olarak bas ldı ve üzerindeki fiyatın ıkı katına satıldı. Gelirin yarısı Turk Hukümetı'ne, yarısı da Uluslararası Birliğe kaldı.

Kongre Pulları
Her pulun üzerinde Fransızca olarak, "**XIIeme Congres Suffragiste International, İstanbul 1935,** yazmaktadır (12. Uluslararası Seçme-Seçilme Hakkı Kongresi, İstanbul 1935). Özel bir damga taşıyan pullar, "Uluslararası Kadınlar Birliği ve 24 Nisan 1935" tarihini taşımaktadır. Bu seride, uluslararası kadın hareketının önemlı ısımlerı ve yuzyılın başında, çeşitlı alanlarda önde gelen kadın yazar ve barış savunucularının portreleri vardır.
Sırasıyla bu pullarda bulunan kadın figürlerine daha yakından bakalım.

9., 10., 12., 13., 14. pullarda yeni kadının toplumdaki yerini simgeleyen konular seçılmiştir. 11 nolu pulda Kongre'nın toplandığı Yıldız Köşku, 15. ve son pulda Uluslararası Birliğin amblemi ve mottosu (Şıar) "JUS SUFFRAGII" (Seçme ve Seçilme Hakkı) yer almaktadır.
Şımdi 1935 Kongresi için bastırılan pul serısinin Yasa maddelerine bakalım:
"Uluslararası Kadınlar Birliği"nın İstanbul'da yapılacak toplantısı münasebetıyle bastırılacak posta pullarına dair:

KANUN

Kanun No: 2673
Kabul Tarihi: 13.3 1935

Madde 1- Uluslararası Kadınlar Birliği'nin bu yıl içinde İstanbul'da yapılacak toplantısı munasebetıyle bağlı listede yazılı 8.222.500 adet (127.855.000) kuruşluk hatıra posta pulu çıkarmak için Nafia Vekâletıne Selâhiyet verılmıştır.
Her pul uzerındeki kıymetin yarısı posta kıymeti, dığer yarısı da munzam kıymetidir.
Madde 2- Birinci maddede yazılan pullar Hükumet namına ve Hükümetın murakabesi altında Uluslararası Kadınlar Birliği tarafından basılacaktır.
Bu pulların basma, murakabe, bir taraftan dığer tarafa yollama ve dığer her turlu masrafı Uluslararası Kadınlar Birlığı'ne aıttır.
Madde 3- Bas lacak pullardan:
A-1.500 seri posta idaresıne.
B-Basma, yollama ve sair masraflara tekabül edecek miktarı Uluslararası Kadınlar Birliği'ne verilir.
C-Geri kalanı da Posta İdaresıyle Uluslararası

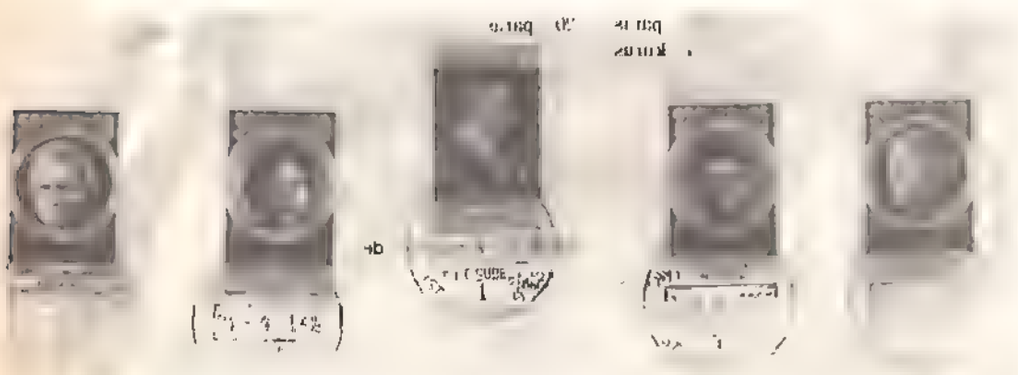

1. pul: Marie Curie Skiodowska, 1867-1934, fızıkçı, 1903 ve 1911de Bilım dalında ıkı kez Nobel Ödülünü almıştır. ***2. pul:*** Sigrid Undset, 1882-1949, yazar, 1928'de Nobel Edebiyat Ödülü. ***3. pul:*** Kemal Atatürk, adının altında "Liberateur Des Femmes Turques"-Türk Kadınlarının Kurtarıcısı- yazmaktadır. ***4. pul:*** Barones Bertha Sophie Felicita Von Suttner, yazar, 1843-1914, 1905 Nobel Barış Ödülü ***5. pul:*** Selma Lagerlöf, 1858-1940, yazar,

6. pul: Grazia Deledda, 1871-1936, 1926 Nobel Edebiyat Ödülü ***7. pul:*** Jane Addams, 1860-1935, yazar, 1931 Nobel Barış Ödülü ***8. pul:*** Carrie Chapman Catt, 1859-1947, Seçme-Seçilme Hakkı ve Barış Savunucusu, Fransızca, "Fondatrice de l'Alliance Internationale"-Uluslararası Birliğin Kurucusu yazmaktadır

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Arşivi

Kadınlar Birlığı tarafından İsviçre'de Turkiye Cumhuriyeti Hukümeti'nin tayın edeceği bir bankaya yatırılır ve posta idaresiyle Kadınlar Birliği tarafından luzum görülduğü miktarca alınarak satışa çıkarılır.
Madde 4- C fıkrasındaki pullar satılınca asıl posta kıymeti uzerinden tutarı posta idaresine munzam kıymetın tutarı da Uluslararası Kadınlar Birliği'ne verilecektir.

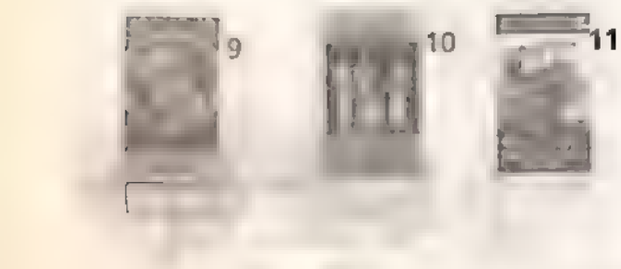

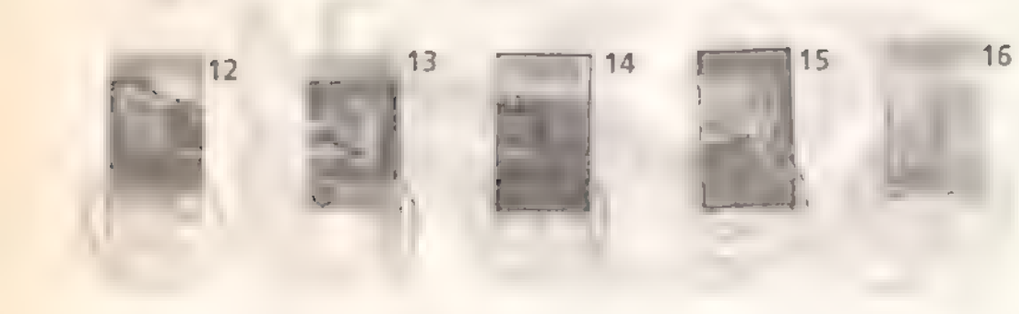

Madde 5- Bu pulların müraselâtta kullanılması gönderenin isteğine bağlıdır.
Madde 6- Bu pullar en geç 1935 takvim senesi sonuna kadar satılabilir. Bu tarihe kadar satılmamış pullar Nafıa Vekâletinin seçeceği bir heyet huzurunda yok edilecektir.
Madde 7- Bu kanun neşrı tarihinden muteberdir.
Madde 8- Bu kanunun hukümlerini yerine getirmeye Nafia Vekili memurdur.
Uluslararası Kadınlar Birlığı'nin 1935 yılında Istanbul'da akdedeceği kongre munasebetiyle çıkarılacak hatıra pulların listesidir.
(119) Uluslararası XII. Kadınlar Kongresi'nın Istanbul'da toplanması munasebetıyle 15 değerden ibaret ve çok güzel hazırlanmış bir seri İsviçre'de, La Chaux de Fonds şehrinde, Courvosier Matbaasında, fotogravur usulü ile bastırılarak 18.4.1935 tarihinde tedavule çıkarılmıştır.
Bılhassa en yuksek değer teşkil eden 100 + 100 kuruşluk pul, Atatürk'ün çok guzel bir portresi ile süslenmiştir.
Bu pulların satışı için Uluslararası Kadınlar Birliği'nın Isvıçre'de bulunan merkezinin butun Dünya matbuatı vasıtasıyla haftalarca propaganda yapmasına rağmen –seri ve munzam ücretın çok yüksek olmasından dolayı- 9 ay gibi uzun bir muddet zarfında memleket içinde ve memleket dışında yapılan satış tam 6.880 seridir.
Bu pullar, 2673 sayılı kanun mucibince 31.12.1935 tarihinde tamamen tedavulden kaldırılmış ve İsviçre'de kalan stok, Bern Sefaretimizden bir heyet huzurunda, Temmuz 1936 tarihinde ve memleket içinde kalan stok da Ankara'da Posta İşleri Müdürluğu Muavinlerinden Bay Nazmi'nin başkanlığı altında teşekkul eden bır heyet huzurunda, 26 Haziran 1936 tarihinde tamamen ımha edilmıştır.

Tedavülde iken çok az satılan bu pullar, imha edıldıkten sonra buyuk bir alâka ile aranmaya başlanmış ve piyasa fıyatı günden güne yukselmıştır.
Kongre müddetince, 18-24 Nısan 1935 tarihlerinde kongrenin toplandığı Yıldız Köşku Şubesi'nde 1 ve 2 numaralı olmak üzere Özel Kongre Damgası kullanılmıştır.
1131-1145 numaralı pullar, 31.12.1935 akşamı tedavulden kaldırılmıştır.

Kadınlar Pullarda Görünür Kılınmalıdır.
Kadınların başarılarını simgeleyen yeni pul serilerini talep ediyoruz. "Turk Kadınına Seçme ve Seçilme Hakkı Tanınmasının 50. Yılı" anısına 1984 yılında 20 lıralık bir pul basıldı.

Turkıye'de kadınların hak mucadelesini ve başarılarını simgeleyen pulların veya pul serilerinin 50 yılda bır basılması önemli bir eksıkliktir. Dunyadakı pul konuları incelendığinde, kadınlar, toplumdaki yerleriyle ve başarılarıyla orantılı bir şekilde pullarda da yerlerini almaktadırlar.
Turkıye Cumhuriyeti Postaları da artık bu ciddi boşluğu kapatmalıdır. Örneğin her 8 Mart'ta kadın konulu pul ve/veya pul serileri basmalıdır.
Kadın konulu pullardan söz ederken, mevcut pullardakı kadın kıyafetleri, yöresel giysiler vb. konularından söz etmiyoruz.
Kadınların toplumdaki gerçek yerlerini ve varlıklarını yans tan konulara yer verilmelidir ve kadınlar pullarda da görünür kılınmalıdır.

Kadın Eserleri Kutuphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kurucu Üyesi

Hülya Ugur Tanriover

dizi kullanım kılavuzu

"İnteraktif yazı" hayallerim suya düştü... Pazartesi okurları "interaktivite"'yi ya da öz Türkçe söylememiz gerekirse yazarlarla etkileşimi, karşılıklı fikir alış-verişini sevmiyorlar belli ki!

Okurlar sadece "okumak" istiyor, yazmak, paylaşmak istemiyor. Herkes yerini yurdunu bilsin yazan yazsın, okuyan okusun diyorlar ! Necip halkımız da kesinlikle aynı duşuncededir genellikle. Hatta o yuzden, bir araştırma yapmaya başladığınızda, görüşmeye gittiğiniz kişiye, sohbeti başlatmak için örneğin izlediği dizi hakkında "ee, söyleyin bakalım .." dediğiniz anda bir tur panik ve teslimiyet havasıyla karşılaşırsınız "ne söyleyeyim ki ? İşte, onlar yazmış, çekmiş, biz de seyrediyoruz..." Allahtan, sonra hikâyenin göbeğinden daldığınızda ("ne olacak peki bu Alıye'nın kaynanasıyla meselesi" gibisinden bir şey) havaya girerler de, aslında en az yazar kadar yazdıklarını, en az yönetmen kadar çektiklerini sergileyen şeyler söylerler. Ikinci bir olasılık : *Pazartesi* okurlarının TV'lerimizin bol-çeşit yerli dizileriyle hiç ilgileri yoktur; hiç izlemezler, bunlar ataerkinin urettiği "aşağı" populer kultur urunleridir... Onlar, belgesel falan, haber program izlerler TV'de, hatta mumkunse hiç TV izlemezler ! Olabılır elbette de, şunu unutmamakta yarar var yine de, ataerkil hegemonik değerlerin olduğu bir kultur endustrisi ortamında, izleyeceğiniz her TV program turü, en az dizilerimiz kadar sorunludur. Hatta, bana sorarsanız daha da sorunludur: zira dizilerin en azından "kurmaca" olduklarını biliriz ve ona göre mesafeli okumalar yapabiliriz, ama haberler örneğin "gerçek" diye sunulduklarından (ki, aslında bunlar da bir başka boyutta tamamen "kurmaca"dırlar) aynı mesafeyi onlara gösteremeyebiliriz... Hıç TV izlememek ve başka etkinlikler yapmak dersenız, orada da "ne" yaptığınız önemli: eğer ömrunüz alternatif-feminist kulturel etkınliklerle geçmiyorsa, göreceğiniz oyun, gezeceğiniz sergi, dınleyeceğınız konserde daha az "ataerkil" ve daha az "endustriyel popüler kulture ait" öğe olduğunun garantisi hiç mi hiç yoktur.

Bu uzun girişi yapma nedenim, anladığınız uzere biraz kırgın, üzgun olmam: okurlardan gelecek birkaç göruş, birkaç eleştiriye ihtiyacım vardı. Ama ne yapalım, burası Turkiye... Yıne de hâlâ geç değil.

Ben başka ortamlarda "interaktivite" kurabiliyorum neyse ki, daha doğrusu TV dizilerimiz hakkında, sağda, solda her ortamda konuşup, göruş alıyor, gözlem yapıyorum.

Böylece, izleyicıler dizileri nasıl "kullanıyor"u da görebılme ve uzerine duşunebilme şansım oluyor. İşte bu doğrultudaki saptamalarım ya da izleyicilere göre "dizi izleme kılavuzu" :

1) Dizınızın saatını ıyice belleyin **(gerçi hangi kanal olursa olsun o saate asla uymayacak ve size ya hiç istemediğiniz halde, Fenerbahçe futbol takımından haberler, bitmek bilmez reklamlar falan-izlettirecek ya da tersine siz tam saatinde açtığınızda dizi başlamış olacaktır –bu sonuncusunun nedeni rakip kanaldaki rakip diziden birkaç dakika önce başlayıp reyting avantajı sağlamak oluyor !)**

Eğer 20.00 sularındaysa, o gun yemeği acilen, daha öncesinde yiyin: o arada TV açık olsun : hem diziyi kaçırmamış olursunuz, hem de "haberler" gibi gayrı ciddi bir şey, bir yandan mutfağa gıdıp gelerek izlenebilir –ama dızıde olmaz, ya entrıkanın tam çözum sahnesini kaçırırsanız! Yok zaten "geç saat" dizisiyse... Nasılsa yemek yenmiş olur da, dikkat edın 21.50'ler falan çoğu zaman 22.00 hatta daha geçlere kayar, uyuyakalmış olmayın: demlı çay ya da kahve öneririz. Ama eğer ailece ızlıyorsanız (ki genelde öyle oluyor) yaş ve başınıza göre, ya anneniz, ya tersine kızınız falan sizi dürter durur: "haydı ama başlıyor" diye

2) En rahat – sevgili koltuğunuza, kanapenize yerleşin **(yani olabilen "en", zira bilirsiniz ailelerde en rahat yerler her zaman erkeklere ayrılmıştır ve daha şurada birkaç yıl öncesine kadar TV izleme amacıyla yapılmış ergonomik koltuğa mobilyacılar bizde "baba koltuğu" adını veriyorlardı: şimdi adı TV koltuğu oldu ama sonuçta üstünde muhtemelen aynı "baba" oturuyor).** Zıra akşam saatınde TV izleme, hele de dizi izleme bır

rahatlama, bir gevşeme anıdır. TV bizim "evim evim guzel evim"izdır, diziler de onun en nadide "çiçekleri".
3) Daha dizi başlamadan, diğer izleyicilerle (aile fertleri, arkadaşlar) hemen, önce genel bir yorum, sonra da geçen bölumun ve genel gidişatın yorumunu yapın. Hatta biraz okur-yazar, çalışan, şöyle "metroseksuel" (Bu lafa bayılıyorum, kullanmadan edemedim!) falansanız, eleştirisini de yapın, mumkunse "ya ne işim var benim burada, gıdıp içeride "Falanca Bakış", "Filanca Kulisi" programına bakayım, hatta "kitabıma devam edeyim" deyin. Dizidaşınız (ananız-babanız-kızınız-sevgilinız...) boşver desın, siz yine de gıdın: aldığınız guya kadın yazarın (bilhassa provokatif davranıyorum elbet!) "iyi" romanının nasıl daral getirdiğini sekızıncı satırda anlayıp... Bilmemne Kulisi'nde üç kart ve çok Prof., çok uzman adamın sızı dizi senaristinden daha da salak yerine koyan laflarını ve guya esprilerini duyun. Ve anında geri dönup, kendinizi artık bır nevı tanışınız olmuş, sevgili dizi karakterinin kollarına bırakın! Zaten o arada dizidaşınız hemen patlatsın "ne oldu bilıyor musun?" **Çünkü her dizinin her bölümünün sonunda bir "düğüm" olur ve o "düğüm"ün çözümü öbür haftaya kalır, dizi formatı bunu gerektirir.**
4) Dizi surerken, bol bol yorum yapın... Bu yorumlar mumkunse, sizin aile fertleriyle doğrudan konuşmakta zorlandığınız konularda olsun. Yanı "topu diziye ve dizi kahramanlarına atın" ve içinizdekileri dökun. Örneğin, babası gece dışarı çıkmasına ızın vermeyen bir "genç kız"sanız, dizi kahramanı kızın babasıyla aynı konudakı tartışmasına hararetle katılıp, "geri kafalı" dızi-babasını eleştirin. Bır umut, birkaç dizi sonra, babanız olaylara daha sıcak bakabilir. Ya da en azından babanızla asla "kuramsal" düzeyde konuşamadığınız şeyleri konuşmuş olursunuz
5) Dızi surerken dedım de, siz sız olun, dizi surerken yapılması gereken "hizmet"lerin zamanlama ve ışbölumunü guzel ayarlayın. Zamanlama açık: reklam arası. İşbölümü, biraz da size ve ilişkilerinize kalmış bır şey: her şeyi sızden ıstemelerini engelleyebilirsınız, "ya, kahveyi ben yaptım, çayı demleme sırası sende," gibisine. Sız sız olun, başka tur işleri dizi arasına koymayın. Ha! Telefon var bir de: herhangı biri arıyorsa sosyal statunuze göre, "ya, şu an bır dosya üzerınde çalışıyorum, ben seni 10'da arasam olur mu?" dan, "Nılgun! Deli misın böyle tam Yağmur Zamanı'nda arıyorsun, ben ararım sonra," dıyorsunuz, ış bıtıyor. Hem zaten "iyı dızi" ızleyıcısını "ıyı arkadaşı" asla dizi zamanı aramıyor, çünkü "iyi arkadaş, genelde sizinle aynı dizıyi izleyen arkadaş" oluyor! Bu işın bir de "alternatif" yorumu var. Meselıa yine genç kızsanız ve erkek arkadaşınız arayacaksa, tersine muhafazakâr anne-babanın, tercıhen dizıye en daldığı anda arayabilir, zira o zaman ne sizin pembeleşen yanaklarınızın, ne de gulen gözlerinizin farkına varırlar, siz de onlara, "Hande aradı, yarınki Coğrafya sınavı için," yalanını kolayca yutturabilirsiniz!
6)Yine dizi surerken yapılacak bir dolu işınız var:
a)Karakterlerın/oyuncuların tıpleri ve gıyimlerini tartışmak. Biraz daha uyanıksanız, gıyim tartışmalarını "sponsor" firmalarla bağlantılandırabılırsiniz (bunun için arka-jenerık kavramınız olması ve bayağı hızlı okuyabilmenız lazım, zıra o tabelalar, saatte 500.000 km. hızla akar).
b)İç mekânların dekorasyon öğelerini tartışmak
c)Dış mekânların yerini keşfetmeye çalışmak ve bitdığınız bir yerse mutlu olmak, "Aa! Bu bizim Ortaköy'deki Morfil'in yanındaki sokak değil mi?" Hıç bılmedığınız bır yerse kulturel-estetık değerlendirmede bulunmak, "Ayy! Urfa mı burası, ne hoş değil mi şu ara sokaklar!"
d)Hıkâyenin devamını keşfetmeye çalışmak (kendınizi çok yormayın, buna zaten dızı bittikten sonra: ertesı gun, ışyerında, okulda, konu komşuda bol bol, sonraki günler de daha az olsa bile devam edeceksiniz)
e)Dızının sonuna doğru, acaba öbur kanalda başlayacak olan öbur dizıniz başladı mı, dıye arada bır zap yapmak.
Ah, nasıl yorucu, nasıl ciddi bır iş şu dizi izleme ve dizileri kullanma bir bılseniz? Bır kerede bitme olasılığı kesınlikle yok...

Demek ki, DEVAMI GELECEK SAYIDA. **DİKKAT: ÇABUK OKUYUN SPONSOR FİRMALAR AKMAYA BAŞLIYOR! YAZIYI YAZARKEN ÜSTÜMDE OLAN KAHVERENGİ KIRÇILLI ETEĞİN "NEREDEN" OLDUĞUNU YOKSA ASLA ANLAYAMAZSINIZ**

Çiğdem Güler

Feride K. (75) / Trabzon

ben oni seviyrum

Feride K. Yetmiş beş yaşında, dokuz çocuk büyütmüş, hayatına binbir zorluk sığdırmış, az da olsa yaşlılığında rahata erebilmiş, yaşadıklarını ah u vah etmeden tatlı tatlı anlatabilmeyi başaran bir Karadeniz kadını. Feride K.'nın Çiğdem Güler'e anlattığı hayatını ilgiyle okuyacaksınız...

Annemle babamın ilişkisi... Doğru evlendıler yani. İlişkilerının nasi olduğuni bilemeyiz o zaman... Babam ölduğunde on yaşındaydım. Babamı hatırlıyorum, iyi davranudiler, fena değil, yaşamları iyiydi yanı. Babam öldukten sonra annem toparlayamadı kendını. Dedem çok fenalıklar yaptı.. Çık gıt kocaya, dedi ona. Ole, çok kötulukler etmıştir ona. Annem ole bizi nasıl buyuttu, onu bi kendisi bilur, bi da Allah bilur... Kaynana kaynata hep bir evde oturuyorlardı tabi. İsteyidi, annemun annesini alacakti dedem. Dedemun karısı elmış (ölmuş) idi, isteyidı, alacağıdı annemun annesını almak. Annem de yapamadı o işi, veremedı onı dedeme. Annemun onun ıçun evden çıkmasini istedı. Çık git kocaya, dedi ona, sen bi dane daha ev şenlersun. Yaparsun cocuklar, ev şenlersun bi daha, çık git, dedı ona. Babam kırk yaşında elmıştur. Tabı annem da ondan daha kuçuk idi. Annem da, demek otuz beşlerde var ıdi, heralda.

Biz bir erkek, altı tane kız, yedı kardeş iduk. Kocam benum babaannemun kardeşinin oğludur Bı köyli iduk. Komşi iduk. Tanışiyoduk her an içun. Birbirlerumuzi çocukluktan beri göruyoduk, tanişıyoduk. Ole ne bileyim, sevıştuk sevduk. Seviyorum diye ılk o dedi. Bana demedı, eltime demış; M.'ye. Ben oni seviyorum, demış Konuştur bak onı; sever mi, sevmez mı? İşte ole taniştuk, ole seviştuk. On sekız yaşında evlenduk işte. Birbirumuzi sevmemuz bir ıkı sene kadar surdi. Sevmemuz sevişmemuz on altı yaşında başlamiştur herhalde. Ole bi ıki sene da surdı. Şimdı yetmış beş yaşınayum. Kocam benden hemen hemen iki yaş kucuktur.

Evlenmeye karar verdik. Benı başkalari istiyodı. O da dedi bana ki, kaçabilur misun? Onun da uvey annesi var idi, babasi ole evlendurmeye kalkışamadi oni da. Ondan dolayi dedi bana: Kacabilur misun, dedi, başka yere verecekler seni. Kaçarım, dedum. Ole işte, ole kaçtuk. Bı sabaha yakın kaktum, sabah ezanınlan beraber. Haberi var idi kacacağımdan, kaçtım. Gittum amcasınun evine. Evde akşamdan da ablamla beraber yatıyoduk. Ablam yattuğu odada yatıyodum. O da bizde idı, evliydi ama gelmiş idı bize. Ondan sonra kaktum. Kaç gel, kaç gel, kacacasun dediler bağa. Ben da onlarun lafı ile işte çocukluk, cahilluk işte, kaktum, çıktum kapidan. Kapiyi da arkadan dayakladum, kapi acılmasun diye. Tabi daha sabah açmamış ıdi. Ole kakti ablam, aradı beni işte. Anneme sordı, nerdedu Feride? Nerdedu, ne old'? Anladiler kaçtuğumi. Ole işte. Ondan sonra o da geldi oriya. Aldi beni ordan, geturdi kendilerunun evine. Gittuk oriya. Oriyada on, on beş gun durduk. Ondan sonra işte kıydiler nıkahlarumuzi

Bizum zamanumuzda kızlar erkekler ırgatluklarda tanışudıle. Toplardıe milleti, imece yapardıler. Ya kazardiler, ya taş taşirdiler. Ole ırgatluk yapardiler. Köyün gençleri, erkekleri, verurdıle kızlara, onlar taşirdıler. Gece sabaha kadar, ay işığınlan beraber ırgatluk olurdi. Horon olurdi, turkiler denulurdi. Ne bileyim, nerde bır ırmak orda bir haykırmak. Ole olurdu çok, yani bır gece olmazsa öbur gece olurdi. İlerden ilerden... Benum kızluk zamanlarumda. Biz da ole tanişmişuduk. Gerçi bız daha evvelden tanışmışıduk ama ole o zamanlarda sevişmıştuk. Herkes derdi toplayalum milleti, bu ışumuzı görelum. O işler göruludı. Geceleri ole toplardıle ay ışığınlan beraber, o iş göruludı. Gece sabaha kadar yemek verudıle, yemek yerduk. Ne bıleyım, gezerduk, oynarduk, işi gorurduk. Geceleri oyle geçuruduk çoğunlukla. Duğunler da guzel olurdı. Yemeklı, her şeyli. Kına geceleri olurdi. Kınalar vurulurdi. Duğünlerde tanışuludı, sevışılırdi. Köy duğunleri de çok guzel olurdı, ilerlerden. Gelınler kamaros ederdi. O zamanlar çekınmek vardi, utanmak vardı. Mendıl verudıle gelinun elıne, tutardı oni, başparmaklarına bakardıle. Utanduklari için, ole ellerine bakardıle. Başka bı yere bakamazdi gelın. Devamli önıne, parmaklarına bakardı. Oğa kamaros ediyo derdile. Tabii şımdı ole bışe yok. Şimdi gelınler oynuyo, guluyo. Eskıden sevdaluklar yurektendi, yürekten.

M.'yle (kocası) gızli gizli yerlerde buluşurduk, ötede berıde konuşurduk, anlaşırdık. Birbirimizi görduğumuzde felan zamanda, felan yerde buluşalum, derduk. Telefon melefon o zamanlarda yokti. Araci da olurdi. Bizum aracımuz eltim ıdı. O yapmıştur beni ona. Aracı olmadan olmaz ole şeyler zaten. Kimisi kaçardi. Kımısı duğunlan olurdı ışte. Hepsı bi hallı değıldi yani. Çoğunluk duğunle evlenirdi. Evlılık hayatumuz sıfteden o kadar iyi değıldı. Daha başkalari var idi. Cahillik var idı onda. Başkalarina başvurudi. Başkalarını seviyıdi. Başka kızlarlan sevdaluk kurayıdi. Irgatluklarda başkalarinun kızlarınlan sevdaluklar kurardı. Yeni evlıykan. Daha çecuğum yoktı. Hanca bız ilk evlenduk, karılan nasil muamele görulecek,

oni da bi doğri bılmezdi hiç. İlk evlenduğumuzde bilmezdı ole şeyleri, karılan nasi yatılur? Nasıl bakılur? Nası sevilur, nasi sevmek olur? Cahilluk var idi o zamanlar. Şimdıki gibı değildi. Şımdı çocuklar da her şeyi bılur. O zamanda ole şeyler yokti. Ondan sora, ole severdı başkalarini. Irgatluklara giderduk, başkalarının kızlarinun peşlerine duşerdı. Ben da görurdum, kızardum ona ama hıç aldurmazdı. Ondan sora çok iyı hayatlarumuz geçmıştur yani. Başka kizlari sevmesi çok surmedi. Bır, iki ay kadar bişe surdı, ondan sora iyi oldi.

Evlenduğumuz zaman hemen mamelelerumuz olmamiş idi. Hacan mamelemuz oldı, ikı çecuğumuz var ıdi, iki kızumuz var ıdi, hacan mamele ettı bağa. Çocuklari yazdurmak için ettuk mamele. İmam nikâhilan evlenmişuz. O zaman oleydi, çoğu oleydı o zaman. Önce imam nıkahınlan evlenudıle, sora çocuklar ki oludi, ederdıle mameleyi işte. Duğun muğun ole bişe etmeduk. Bı akşam ole toplandı millet. Ole olduk nıkâh, ole evlenduk işte.

Ole, dört sene uvey kaynana ıle yaşaduk. Annemler nikâha gelmediler. Hersıydiler benden, gelur miydiler? Ondan sonra kaynatam uymak istedı onlarla beraber, ole uyduk onlarla. Aradan geçti herhalda bır sene kadar. Annemlere gıder gelurdum, onlar gıder geludı. Dort sene uvey kaynanalan kalmişız. Dört seneden sora bi ev yaptıle bize, ayırdıler bizi. Kayınumlan beraber ıkumuzi bı eve koydiler. Ortadan böldiler, bi tarafa bırumuz bı tarafa birumuz. Ondan sora ışte kocam gitti askere, ıki sene askerluk yaptı. Ondan sonra askerden geldı işte, girdı memurluğa. Oriya girdukten sonra epey gitti geldi. Ondan sora S.'ye tayin oldi. Oriya g'ttı. Ordanda sora S. 'ye kadrosu geldi. Gıttuk, on yedi sene oturduk. Ondan sora gelduk yine O.'a. On sene da O.'da durduk. İşte emekli oldu. Şimdi da burada yaşıyoruk. Ne bileyım, şimdi hayatumuz iyi. O zamanlar hayatumuz kritik idi işte...

Eve gelduğumde kaynatam, dort tane kayınum var idi. Buyuk kayınum evliydi. Eltim var idi bi tane. Ondan sora otekiler evlendı. Eski zamanlari bilmezsunuz kızum siz şımdi... Eski zamanlar kritik işte, yaşamamuz. Uvey kaynana nasıl insana davranur, nasıl yapar, nasıl bakar? Ole ayrılduk işte. Dokuz dane çocuğu ole bır oda, bır mutfakta buyutmışum. Ondan sora ne evler görduk, ne yaşamlar gecurduk, nerelere gittuk...

Üvey kaynanam neler neler etmiştur... Söylenurdi, kavga ederdi bızlan. Köti derdi, eyi derdı, döverdı. Bi keren dövdi benı, kaynatam benı kurtaruken kes'ldı ayağı, duşti taranun uzerine, kesildi bacağı. Kaynatam zorla kurtarurdı bizi ondan. Kaynatam eyi adam idi, o eyiydi. Kayinlarumdan da hiç ole bişe görmedum. Ole kavga, vurmak, dövmek, kötu söz, kötu laf hic işuttuğum yok, görduğum yok. Kaynanam yemek saklardı bizden. Aç bırakurdi bızi. Eey neler çekmişuk, neler görmişuk... Kaynanam kocama da ole davranurdi, bize da ole davranurdı. Kocam kırdi yekun, kıtleduğu kapilari. Nıye kıtleyısun dıye, niye boyle yapayisun dıye kırardi kapilari. Bunda ne vardur, yemekluk var orda, altun mi var orda derdi, kırardi kapiyi. Kavga döğuş çıkardı evde, ne bileyım, huzursuzluk olurdı. Benum cecuğum var idi, çecuğume hiç ha bole bır kaşuk sut vercek olsaydum, yalvaruduk yakaruduk, bir kaşuk sut kordı, bı şeye atardı, oflana al onıda edeni oğa yemek. Kaynatam söylenurdi oğa ama kaynatam da sayardından. Bı beni döverkan işte ole bi keren daldı oğa, aldini gerida bastı taraya kesıldi ayağı. O zaman ışte, eve ole kavga kıyamet cıkti. Sora kocam şart etti, evden çıktum.

O eve dönmedum. Ayrı ev yaptile bize, o eve gittuk. Ama gıttuk gelduk, o eve calıştuk yani. Gıttum geldum, calıştuk. Akşam giderdum babamun evine, günduz giderdum oriya. Taş taşirduk, kum taşırduk. Ev yapayduk ya, evun duvarlarına da taş kum taşiduk, yaptuk. Tarlaları bellerduk, kazarduk. Olarun tarlalarına bıle gıderduk, yaparduk. Ey gidi... Onlan dururkan bıle beşuğu alurdum omzuma, giderdum, babamun oriya koyardum cocuğumı da gelurdum, çalışurdum. Ole uvey kaynanaydı ışte. Annem saklardi cecuğumi, biz da oriya

çalışuduk. Buyuk kızum kuçuk idi işte. Çocuğuma kendum bakamazdum. Sabah karanluk ezanlan kalkarduk, daha yatmak yok. Çaliş, çalış, çalış, ne çekerduk! Şımdi Allaha şukur... Akşamlari kocamuzlan sadece yatmaya giderduk. Yatmaya gıtmeden önce kocanlan bir arada duramazdun hıç dunyada. Ya desa sağa gel, oni ver bağa, gıyineyim. Ver çorap gıyineyim. Dünyada odaya yanina gidemezdum, vu dunya oynardı. Vu kocasinlan gırdı odaya, kocasinlan konuşuyo, kocasinlan duruyo, o rezil o utanmaz! Söylenudı söylenudi... Dunyaya neler demezdi eh. Ole neler çekmışuk oğlum, neler görmışuk, ey gıdı. Bi zamanlar çok iyiyduk kocamlan. Şimdı o kendi kendine kalmiş, ben kendı kendume kalmışum. O zamanlar dövmek da doverdi, sevmek da severdi. Ben ne bilıyım, evlilukdur işte. Kâh seversun, kızduğun zaman da döversun. İlk dayağını bı şeyden dolayi... Çok da evli değılduk ha. Var iduk heralda bir ıkı ayluk evlı.. Suratuma ole bi dane vurmıştur İlk dayağını hatirlarum tabi. Hıç unutmam oni. İnsan olanlari unutmaz, kizum. Neden dolayı olduğunu unuttum. Bilmem, bışe dedum ona da, ondan dolayi işte. Evun meşguliyetinden dolayıydı, ama unuttum oni... Geçmiş zamandur, şımdı akluma gelmıyor. Ilk ole bı tokat vurmuştur bana. Oni bilurum...

Evlenduğumuzde hıç bi işi yokti. Tavukları var idı, buliları var ıdi. Olarlan gezerdi evun yanlarına. Hiç bi şesi yok idi. Haçan ilk kızum oldi, o tavuklari satmiştu da, çecuğumuze yorgan almıştur. Kaynatam o kariya karşı bakabilumidi bize uvey anne var idi. Ey gidi... Benum çecuklerume bakmazdi. Kıskanç karıydı çok. Kıskanurdi. Ben da çok guzel suslı beşuk saklardum, temız. Bezlerume namaz kılınurdı. Ole temız bezler saklardum. Kıskanurdu

bezlerumi, beşuğumi, vurudi bi tekme atardi o yana, atardi bi tekme vurudi bu yana. Kızardi. Öbur eltıme da genellukle öyle davranurdi da, oni daha çok alurdi götının altına, beni alamazdi. Kocam beni ona buyurturmazdi pek. Onun için da beni daha çok hor görurdı. Onun kocasi onlan hıç ılgılenmezdı. Oni bırakmişdi uvey kaynananun elıne. Derdi bana, kocam ki, yani o ne dersa sağa, onun deduğuni etcesun. O desa sağa, felan yere gıtcesun, orospiluk etcesun, onı da mi yapacasun? Oğa karşi da beni sevmezdi. Bağa atalet ederdi. Öbur kayınım kar'ya sahıbiyetluk etmezdi ona karşı. Kaynanaya karşı. Kayınımında ışı gucu yok ıdı. Bağ bahçelerde çaluşurdi.

Evde kaynana kaynata vardi da, bir banyo var mıyd ? Kakıp yikanmak var miydı? Ne yapcaydun? Banyo yok idi. Bişey yok idi. Bı bucağa kaynatan yatay, öbur bucağa kayınların yatay, öbur bucağa eltin yatay, nasil kakacağıdun? Neler etmişum, neler görmişum... Bi kaşuk su alup gırerduk odamuza, dökerduk üsten aşağı, ıslatuduk kendumuzi. Öle yıkanuduk. Çamaşurlarumuzun ustine yıkanuduk. Banyo manyo bişey yok idi. Banyo var idi da, banyo olduğu odada kaynatam yatardi. Anlaymisun? Ole abdestluk gıbı bişey vardi. Kendılerıne özel banyo ettıler, gelinlerıne bişey ettukleri yoktiler. Eskiden buyükler buyük mıydi oğlum? Ya hayde! Hiç bışeyı önemsemezdıler. Ey gıdı, gıderduk otlara, kaynanam yollardi bizi da gıderduk, ırmaklarda yıkanuduk. Eltımlan beraber. Neler çekmışuk, neler geçirmişuk. Kocam da giderdi, denızde yıkanurdi. Kışun ne ederdı bılmem. Kışın da odamuzda bişeler ederduk. Gece kakacasun, ateşler yanacak, su ısitcasun... Şımdi'ki gıbı miydı? Şimdi şofbenler mofbenler... Şimdi gelinlerumuz gelinluk mi yapayle?. Kaynanam gece kaktuğumuzi duysa sabahleyın ole lafını ederdi, ole laflar söylerdi ki, yerdi bizi purtullarumuzdan. Söylenurdi. Anlaşturudi bıze duydum sizi dıye. Öyle bir kadun idi. İlla utanduracak. Bi kere yıkanuken, kapiya bucaklamaya evun burnına yıkanuydum, yakaladı beni. Sabah karanluk, kalkti yakaladı beni. Bı kere de, eltimi yakaladı damun altina yikanukan. Ben da dışarıda, kapının yanında yikanuydum. Geceydi da heralda kakti aradı beni, orda yakaladı beni. Ben da hemen çabuk çabuk gıydum şeylerumı da netceydum? Söylendi mı, eltimlan ikimuze de söylenurdı. Eltım ama çok eyiydi. Allah rahmet olsun ruhina. Onun annesı var ıdı, yollardı bizi kaynanam meşelere çalişmaya. Onun annesi ederdi ekmek, ha bole bi kuçük kolof yapardı, koyardi, o kolofi verudı bize annesi. Allah rahmet olsun ruhina. Yiye yıye gidun oğlum, derdi bize. Çoğunlukla aç duruduk hoş. Yemek edup yedurmezdi bızı. Ekmek desen doğru durust görmezduk, gunde bi keren yavan yemek. Yemek da ne; lahana, çorba, kabak yemekleri... Aluduk cecuklerumuzi kucaklarumuza da, bız yemeden olari yedurudum doyurudum da, ondan sora bağa duşerdısa yerdum, duşmezdisa bişe yok. Bi daha alup da yiyemezdun o yemekten. Ey gıdi oğlum, ilerden nasi gunler geçurmişuk... Fakırluk var idi o zaman. Kocam askerdeydı. Evlendukten sonra, uç beş sene sora, yani iki kızları varıduk haçan g tti askere. Oriya ` taşinmişiduk. Çalişuduk, cavrarduk, giderduk öteye beriye. Gıderduk, kaynatamun dukani var ıdı, çarşiya giderduk dukanına. Bi avuç mısır verceydı bize o zamanlar, ey gıdı... Akşama kadar duruduk çarşıya, vereceydi bi avuç misir, o bi avuç mısirden sebep akşama kadar çarşıya saklardi bizi, sığırlarumuz ahıra açtan elurdı. Vercesun bize bı avuç misir, ver bize da gidelum da... Kaynatam eyiydı ama karısına karşı da çok fena korkardi ondan. Taşınduk oriya bi evi ikiye bölduk, sora o eltim o rahmetli öldi... O öldı, sora öbür eltim geldı. Geldı Ezrail. Onlan çok fena çekmişuk. Kavgalar kıyametler, huzursuzluklar. Haçan eltım öldı, kocam on beş gunluk gelmiş ıdı askerden. Kocam askerdeykan geçinıyoduk işte. Kaynatam bakardı bize ara sıra, ole bole bırı obırı, bağdan bahçelerden yaparduk, koşarduk ole geçinurduk işte, ne bileyim... Bağ bahçeden alurduk bişeler, lahana alurduk mesela, fasulya dikersun, mısır ekersun. Öbur eltim ölen eltımun uvey kardeşıydi. Babadan bır, anneden ayri. O çok kötiydi.

Kocam çalişuydı. O.'a geldukten sora bozuldı aramuz onlan. İstemedi beni odasina. İstemedi beni yatağına. Bu yeni evumuzi ettuk ya, buyan ki tarafa, yolun ustine, oğa nuska ettile adama, nuskalarıda evun temelıne gomdile. Yeni evun temeline. Bağa falci kari dedini. Falci kari da değıl... Bi sabah eve bi kari geldı. Sabahleyın oraya geçtuğumuzde, yeni geçmış iduk oriya, geldi kari, habu evi yeni mi ettunuz, dedi kadun. Ha bole kısa misa bı kadun.. Evet, dedum ona. Eee, dedi, habu evun temeline nuska koydıler. Dedum, neden dolayi koydiler? Dedı, kocanlan senun arani bozmak için. Dedum oğa, nelan bozulur deni bağa dedum. Deni bağa ne istersan vereceğum sağa. Demedını bağa. Ha bole kadun ağzını tutti, kapıdan çıkti gittı, hiç anlamadum oni. Ole çıkti gıtti, kadun.

Bız o eve başladuk. Adamun kötuluklerını anladum. Adam eve geldi, karşiya oturuyduk işte, evi yaparken bir tek küçük kızumı yoğıdum. Sekiz taneyi da oriya buyüttum. O eve başladuk, temellerını döktuk, geldı kocam çarşıdan. Uğrardı oriya da, ole gelurdı eve. Ustalarun yanina. O temellerun ustinden geçti geldi adam, adama bişey oldi. Adam oldı simsiyah. Söyleniyo. Girdı bı odaya, kıtlendı. Ne yemek yıyo... Gel yemek ye, diyruk oğa, gelmıyo. Ole fenalandı adam. Ole bı acayip olmiş, o zaman anladuk işte... Ordan sora beni daha yatağa da ıstemedı. Nelerumuz vardi, oları tuttı, kapının önıne yaktı. Çamaşurlarumuzi, yeni şemsiye almiş ıdı annene, yeni kıyafetler, olari geturdı kapinun önıne yaktı. Neler neler ettı bize... Ne kötulukler... O eve başladukten sora oldı ole. Ne kadar eyi hayatum var ıdı. O evde banyomuz mutfağaydi. Cecuklerumuzi yaturuduk odaya, biz mutfağa yatarduk, mutfağa yıkanuduk. Ayrı odamuz yokti. Kâh çecukleri mutfağa yaturudum, kâh biz yatarduk odaya, karyolamuza. Tertibatli dolanurduk işte. Eğer bişe yapcaksak, mutfağa yatarduk. Orda da yıkanuduk hep. Çecuklerumuzi bi yere yaturuduk, biz öbür yere yatarduk. Ey neler çekmişuk, neler görmişuk.. Karşiki eve geçtuğumlan derdum ki, ama gene o daracuk yere dursam kırk sene da, habu geniş eve gelmesam. Çünki orda emduğumuz sutlar burnumuzdan geldi. Çok ataletler etti bize bu adam o zaman. O ki, ole nuskalar ettiler oğa, adama fenaluklar geldi. Çocuklara da çok fenaluklar etmıştur. M'nun (oğlu) peşine mermi atmıştur. Çocuklari döverdı. Hıç bişe diyemezduk oğa. N'lan (kızı) M'yi (oğlu) çok döverdı. Yekten yere bı hata buludi bıze, bişe bulurdi, döverdi, vururdi. Girerdi odalara, olurdı simsiyah, söylenurdi, söverdi, küfrederdi. Bız da kaçarduk gıderduk kaynanamun oriya. Köpek dövülduğu kapiya gıder. Olar etti ne ettısa, bız gene kaçarduk gıderduk oriya. Ne ettisa olar etti. Olardan alduk arazıyi da, ev ettuk oriya. Doktora bı yere gıtmedi, ama ne ilaçlar ettuk, oğa neler neler yaptuk, ama ha bu kadar olmiştur işte... Bağa davranışı düzelmedi da ama yine o kadar vurmadı, dövmedi. Bıraz biraz uydi işte. Ey kizum şımdi bile k'zduğunlan döver beni. Olmuşum kaç yaşina hâlâ döver beni. Oğa hep sen haklisun diyecesun. Onun deduğune zit bişe dedun mı atlatuy hepten adam.

Yataklarumuzi ...'a geldukten sora ayirduk, ama gene ıstemezdı beni yatağa. Oflardi puflardi, ya sen çıkcasun bu yataktan, ya ben

derdı. Ole derdi bana. Ben kendi haluma değilum, derdı bana. Bağa bışe olmişdu, ben kendi haluma değılum. Sen kocasuz yataysan ben da karisuz yatayrum, derdi bağa. Ole işte ben da daha ustıne surtmedum, kaktum, yataktan ben çıktum işte. Dedum o cıkcağıne yatağından, ben çıkayim yatağumdan. Genç iduk, yataklari ayurduğumuz zaman. Dokuz çocuğumuz olmiştı ama peşpeşe olmişdile. Beş on senenun içıne oldi, dokuz tane çocuk. Ondan sora haçan ayrulduk, kırk yaş'na anca varduk. En kuçüğumi doğurdum, ondan sora aramuz olmadi daha işte. Tabı uzuldum ama ne yapayim, çocuklarumdan ayrılamadum, çıkmaya yuz tutmadum. Dedum yani gene ayrı durayım, ayri yatayim ama çocuklarumlan durayim.

Döverdi beni, hıç annemun evine gitmezdum. Enerdum ahira, N.(küçuk kizum) kuçuk idi, enerdum ahira, bodrumlara. Pencerelerden çocuklar alurdi beni içeri, kapiya vuramazdum, duyardi bizi pencereden, gırerdum içerı. Ey gıdı neler görmişum, neler geçırmışum... Ne kadar dovdısa beni, döndı aradi beni. Çecuklere ederdı; annenuz neredu? Annenuz ne oldı? Arardı beni. Babamun evıne da gıtmezdum. Çeçüğum var ıdı da, emerdi. Küçuk idi N.. İnerdum altlara, durudum, durudum, sora çıkardum gelurdum eve, gene çecüğumun yanına. Ole hayatlar geçırmışız işte.

Buyuk kızum gıtti mi okula? Onun ufağı gıtti mı? Ben gıtcedum okula! Kim verceydi bizi okula? Olari okula göndermeduğumuzun manasi, dedeleri istemedi. Kızlar orospı olur okula gittıler mi... O zaman ole ıdı. İşte o iki çecüğumuzı okula o yuzden verememişuk. Ondan sorasini verduk işte. Saymaduk, onı verduk.

Kocamlan kaç senelerdur bi yatağa yatmamışuk. Ama evde ole arar beni. Bi yere gıtsam arar beni. Çocuklara sorar, annen nere gittı? Gitsem bi yere, istemez beni yollamak dunyade. Ole yakunluğu var da, işte yatağına yatmiycaksun. Ama o kendısi da dedi ki, ben gurur etmişim, sen cahilidun, okul okumuş değılıdun. Ondan gurur etmişum da, ole etmişum sağa... Onı da demıştur. Çok değil dedını... Gururdan etmış idi. Kendi buyuk adam olmiş da, ben okumadum. Kendı da beşe kadar okumiş da... Ben okumadum beşe kadar diye gurur etmış ıdi. Ben kara cahilmışum. Ole demıştu bağa. Dokuz çocuk olana kadar gurur etmedı da, işte ondan sora ettı gururu...

Başka kadınlarla hıç dışari hayatı olmamiştur. Dunyade. Ben oğa guvenmişum, yani guvenurum da. Akşam olur, eve gelur hemen. Gun gelır, çarş'ya gider, ıki saat kalmaz, fırp duşer eve. Ole adama der mısun, gıder bi yere? Bazi gunler hiç gitmez çarşiya. Hıç hayatta ole bişeye gıttuğu yok hiç. İnanurum, ole bışesı yok. Ole temız ruhlı adam ıdı. Ama erkekluğuna bışe ettıler da, gidemedi, onı da bılemem. Allahlan o bılur onı. O konuda bışe bilemem yanı. Ama kakar yıkanudi sabahları... Bazen kakar yikanudı. Ole bışesi olsa kakup yıkanmazdi, ne bıleyim...

Başka çocuk yapmayı istemezdum ama, her kadun ister kocasinlan, mutlu huzurlı olmayi... Iki tane çocuk düşurmişum, bi danesini aldurmişum. Trabzon'a doktora aldurmişum. Çocukları da evde, ebelan doğurmişum. Eve ebe anne gelurdi. Duşukleri da bilerek duşurdum. E fazla oldıler dıye uğraştum olara, ne bileyim... N.'ye (en kuçük kizum) da çok uğraştum, ondan bıra dangalak oldi... Oğa da uğraşmişum, N.'ye da (ıkıncı çecüğum) uğraşmişum çok. N.'e, ilk çecüğumun peşine haman kaldum ona diye. Ederdi bağa kaynanam, vuh eltinun çocuğu yok, sen iki dane çecuk etcesun hemen, ederdi bana. Ula allahun işıdur. Allah verduğu şeydur, eltimun çocuğu yok. O da doğursun, ne edeyim? Yok ısa yok. Ederdi bağa ole, ben da utanurdum... Çok uğraşmişum o yuzden N.'e. Odunlan ha boyle sokardum rahime. Odun sokardum da rahıma, ole uğraşmışum onlan. Ole duşurmişum oları. Ole kanlanurdi odun. Çevirudum onı rahımun içine. Acirdı. Ole hat hat oterdı, anlardum oni. İşitudum oni. Aldurduğumi da buyuk kizum ilk çocuğuna hamileydi. Ordan sora dedum, kaldum ona ben, deli oldum. Vu eniştem var, torunum olacak, etcem bı daha çecuk. İştemedum. Alduracağum oni, dedum. Söylendum, söylendum kocama. Ole gittuk, aldurduk oni. Torunumlan yaş olcaydı, kız, erkek neysa. Öbürler da öldiler, duştiler. Ey gidi, ne kadar kanama olmişum. Kanama, kanama, kanama, ben hastaneye yattum, beş on gun kadar. Kanumi durduramaydiler. Ondan sora buz koydıler, bılmem ne koydiler. Hastaneye yattum bi danesine da... Eşi geçmedi da çocuğun. Doktora da söylemedum, uğraştum diye. Çocuk duşti, dedum. Ole demedum olara. Işte eşını aldiler, kanamayi da durduramaydiler, çok fena oldum. O zaman az daha öluydum. Ole ışte, Allah gene günüm var idi, kurtardum, iyı oldum. Çocuk aldurduktan sora da, kocamlan ilişkim bitti demektur. Ondan sora işte... Yirmi seneden çoktur daha bi araya yatmamişum...

Mürüvvet Yılmaz

Erkekler, en azından dünyayı değiştirme iddiasında olan erkekler, çıkıp da kadınların kendilerine ait olmadığını, kadınlar üzerindeki iktidarlarından vazgeçtiklerini söyleyebilselerdi, böyle bir yürüyüş tertip etselerdi, kadın sorunu diye bahsedilen sorunun bir o kadar erkek sorunu olduğu ve erkekleri de "özgür" köleler haline getiren bu çarktan kurtulmadıkları sürece devrimci kurtuluşun olamayacağını savunsalardı, sizce de anlamlı bir iş yapılmış olmaz mıydı bizim ülkemizde de?

'o'nun ayakkabıları ile 1 mil

Geçenlerde Amerika'nın Calıfornıa eyaletinde erkekler bir yürüyuş yaptılar. Zaten yüruyorlar dıyeceksiniz. Ama bu yüruyuş diğerlerinden bıraz farklı. On beş yıldır suren ve bir anlamda gelenekselleşen bu yuruyüşun içeriği erkekleri vuran bir yerden. Bu yürüyuşte erkekler, erkekleri ve kadınlara uygulanan cinsel taciz, tecavuz ve cins ayrımcılığını protesto ettiler. Erkekler ayaklarına topuklu kadın ayakkabıları geçirip, makyaj yaptılar. Uzerlerine etek giydiler ve kadınlara erkeklerin yaptığı tacizi, tecavuzu protesto için yurudüler. Tam bir mıl.

Cınsel taciz ve tecavüzlerin, namus adına işlenen cınayetlerin azalmadan devam ettiği bir toplumda yaşıyoruz. Her gun gazetelerde bir kadının kocasından yediği dayak ya da kocası tarafından öldurulmesi haberıyle karşılaşıyoruz. Ama, kadın olarak tum yaşadıklarımızdan gene biz sorumlu tutuluruz. "Bır kadının ne işı var o saatte sokakta, ailenin töresi var buna karşı gelinir mı" sorularını soran gözler yuzumuzde gezınir, bizleri suçlayarak. Erkek adam namusunu temizlemelidir, Yaşanan tacız karşısında uygun para verilirse anlaşmak da mumkundur ya.

Evin buyükleri mahpusta çurumesin dıye çocuk denecek yaşta gençler çeker tetığı kadına, ya da kadının kendisi geçirmek zorundadır ıpı boynuna.

Güldunya örneğinde yaşadığımız gibi toplum onaylar, devlet onaylar bizlere karşı erkeklerın uyguladığı bu şiddeti.

Oysa böyle dönemlerde erkekler, en azından dunyayı değiştirme ıddıasında olan erkekler, çıkıp da kadınların erkeklere aıt olmadığını, erkeklerın kadınlar üzerindeki iktıdarlarından vazgeçtıklerını söyleyebilselerdı, böyle bir yuruyüş tertip etselerdi, kadın sorunu dıye bahsedilen olgunun erkek sorunu olduğunu ve erkekleri de "ozgur" köleler halıne getıren bu çarktan kurtulmadıkları sürece devrımci kurtuluşun olamayacağını savunsalardı, sizce de anlamlı bır iş yapılmış olmaz mıydı bizim ulkemizde de?

Erkekler bir de kadınların ayakkabıları ile yaşamda var olmayı deneseler neler olur acaba? Bir otobüste tacıze maruz kalmamak ıçin bır köşe aramanın, akşam iş donuşu tenha bır yerden geçerken nasıl nefes nefese kalındığının, tacıze uğradığında kimseye anlatamamanın, anlattığında, "sen nasıl davrandın" sorusu ile karşılaşmanın, ıstemesen de erkek istıyor dıye birlikte olmanın, "namusumuzu iki paralık ettın yaşamaya hakkın yok," kararı ile karşılaşmanın, bır kadın bıçaklanırken bir surü erkeğın toplanıp seyretmesinin ne demek olduğunu anlamayı deneseler... Yarattıkları sıstemın vahşiliğini, kendilerıne de neler kaybettırdiğini ve kurdukları çarkın kendı ayaklarına nasıl dolandığını ah bır gorebilseler...

Bir dığer deyışle erkek egemen sistemin onlara verdığı avantajdan (dezavantaj aslında) vazgeçmeye cesaret etmek gerekiyor. Evet erkeği oldurmek. Biyolojik olarak değil elbette. Ama kadınlara, çocuklara istediği her şeyi yapma hakkını kendinde goren, ezen, sömuren erkeği oldurmek. Erkeklerin kadın emeğıne el koyan, kendını merkeze koyan şu kahrolası sıstemını ortadan kaldırmak. Ev içınden, uretım ılışkilerıne, sıyasete kadar her şeyi yıkıp, değiştirebilmek.

Ne guzel olurdu, değil mi?

Neyi, nıçin istiyoruz? Nasıl yaşayacağız? Nasıl bır erkek ıle yaşamak istıyoruz? Nasıl bır erkek sevilebilir? Bır erkekle yaşamak istıyor muyuz? Hangı sözleşme ile birlıkte olunur? Buna kadınlar kendileri karar verecek. Ama erkeklerın de sanıldığı kadar kurtulmuş olmadığı bır gerçek. Bın yıllardır kurumsallaşmış erkeklik onların da ellerini kollarını bağlamış durumda. Yani aslında erkeklerın kendileri için kadınların ayakkabılarını gıymeye ıhtiyaçları var. Çünku aksı duz taban ve duz mantığa yol açıyor. Erkeği öldurmek için erkekler çaba sarf etmeyip, kadınlara karşı tacizlerini devam ettırmeyı tercıh edebilirler. Bugune kadar olduğu gibi. Ama bu devran böyle surmez. Dunyanın her yerinde örgutlu kadınlar artık insanca yaşam istediklerini haykırıyorlar. Bu başkaldırıya karşı üç maymunu oynayanlar bu tepkilerden artık korkmalıdır. Çünku kadın hayatını bunca ucuz görenler bu kadınların öfkelerinin nereye varacağını da hesap etmelidirler.

Elbette kadınların neler yaşadığını sadece ayağınıza geçirdiğiniz topuklu pabuçlarla, kıçınıza geçirdiğiniz eteklerle anlamak mümkün değil. Ama bunu yaparak en azından suçunuzu kabul ettiğinizi söylemiş oluyorsunuz. Sıradakı adımsa suçluya bıçılecek ceza. Kadınların her zaman suskun kalacağını zannedenlere duyurulur. Bu hayat değişecek. Kadınlar ve erkekler lehıne...

Oylum Yılmaz

benliğin arka bahçelerinde edepsizce

Benliğin bahçelerine utanmaz aynalar yerleştirendir Ananis Nin. Hem de, ateşe çıkan merdivenleri yaratıp onlara tırmanan ve hatta sizi de yanına almaktan çekinmeyen. Genç yaşta kendi dilinin peşinden koşması gerektiğini anlayıp, erkek egemen tüm yaratımlara karşı kendi yazın evrenini inatla oluşturmaya çalışmıştır. "Ateş Merdivenleri" ise onun kadın benliğine doğru çıktığı yolculuğun ilk adımlarından biridir.

A. N. at the time her book D. H. Lawrence: An Unprofessional Study was published, in 1932

Benliğin bahçelerinde dolaşmak cesaret ister. Duşlerle, kendi gerçekliğiyle, arzularıyla yüzleşmek... Kendi doğasının derinliklerinde nelerle karşılaşacağını bilemez çünkü insan. Dingin, estetik, dizginlenmiş bir bahçe içinde acının kol gezdiği çilekeş mağaralar, uğultulu koyaklar, kimselerin ayak basmadığı tekinsiz ormanlarla yuzleşmek de vardır işin içinde. Hele ki bu bahçenin içinde utanmazca, acımasızca yerleştirilmiş aynalar varsa, o aynaların ardındakine bakmak, benliğin bahçesinde ölumune bir korkuyla gezen insanı; kendini ansızın görmek, ne olduğunu anlamak... Yurek ister. Arayışının farkında olmak, gerçek anlamda neyle uğraştığını, neyin altını kazdığını bilmek ister. Yani tırmandığınız merdivenlerin ateşin içine doğru yukseldiğini... Benliğın bahçelerine utanmaz aynalar yerleştirendir Ananıs Nın. Hem de, ateşe çıkan merdivenlerı yaratıp onlara tırmanan ve hatta sızı de yanına almaktan çekınmeyen. Yaşamı boyunca benliğını , kim olduğunu korkusuzca aramaktan vazgeçmemiştir o. Genç yaşta kendi dilinin peşinden koşması gerektiğini anlayıp, erkek egemen tüm yaratımlara karşı kendi yazın evrenini inatla oluşturmaya çalışmıştır. "Ateş Merdivenleri" ise onun kadın benliğine doğru çıktığı yolculuğun ilk adımlarından biridir. "İçsel Kentler" beşlemesinin birıncı kitabı... Dunya edebiyatının bu en ilgı çekici ısımlerinden biri olan Anaıs Nin'ın başyapıtıdır "İçsel Kentler" beşlemesi. Yazarın çok uzun yıllarını almıştır bu roman. On bir yaşından itibaren yazmaya başladığı gunluğunü bıkıp usanmadan yıllarca yeniden yoğurmasıyla, bu gunluğunü yeni bır kurgu içinde kaleme almasıyla meydana gelmiştir. Nın'ın bu yeni kurgu arayışının altında kadın cinsinin gerçekliğini, özbenliğini aktarma çabası yatar. Yani, erkeklerin hiçbır zaman anlamadıklarını dolayısıyla da başaramadıklarını gerçekleştirmek isteği. Ve kim ne derse desin başarılı olmuştur Nın. Aldığı tüm çelişkili eleştirilere, sevilmemesine, beşlemenin ayrı kitaplar gibi algılanmasına ve bu sebeple yarattığı ortak karakterlerin dağılmasına rağmen, kurgusal romana yeni bir boyut getirmeyi başarmıştır. Geleneksel romanın "döşemesi"ni yırtıp atarak yeni bir algı biçiminin kapılarını açmıştır.

İlk kez Turkçeye çevrilen "Ateş Medivenleri"nde bılınç akışı teknığiyle yazılmış "İçsel Kentler"ın tüm karakterleriyle tanışıyoruz Bu kitabın ana kahramanı Lillian. "Surekli hareket halındeydi; bır mektup ve telefon gırdabının tam merkezinde, durmaksızın devinen bır kadın. Hep bır kubbeden aşağıya, çarpıcı olaylı bır gösterının, bir sorunun, bır çekişmenin ortasına sarkıtılmış durumda. İkı doruk arasına gerilmış bır trapezde, bir uçtan ötekıne savrulan, bır korku nöbetinden ötekıne sıçrayan, aradaki sakın, huzurlu yöreyı, çölleri, durma işaretlerini ıskalayarak." Sönmuş bır yanardağ olan, Lillian tarafından durgunluğu bir sel gibi kuşatılan, anne imgesine takılıp kalmış Gerard'ın ardından kahramanımızın hayatına Djuana gırer. Gerard'ın tam tersine Djuana capcanlıdır. "Gerard senı kaybedınce, her şeyini kaybetti," der Lillian'a. "Hayatı kaybetti." Djuana'nın gönullu olduğu kadar bilinçli de olan rehberliği eşliğinde, yurumeyen evliliğinin bir hesabını da çıkarmayı başarır Lillian. Eleştırmenler Nin'in bu evliliği derınlemesine ele alamadığını söylerler. Nın'in buna karşı cevabı gayet nettir: "Ana karaktere gerçekdışı gelen bır şeyi, gerçekmış gıbı göstermek için insan butun bir romanı nasıl harcar?"

Aşka yakın bır kızkardeşliktir Djuana'yla Lillıan'ın yaşadığı. Doğa ile nevrozun karşı karşıya gelmesi gibidir onların ilişkisi. Djuana'nın masalsı gözlerinin içinde açlık vardır. Katı, yoksul gerçeklikle, hayal gücünün sınırsız zengınliği arasındaki uçurumun yol açtığı açlık, Djuana bu açlığı aşka çevirmeyi başarmıştır. Açlık, aşk olmuştur. İşte bu yüzden Lillıan, Djuana olmak ister ya da daha dürustçesi ona sahıp olmak. Derken hayatına Jay girer. "Yeraltındaki ecınnı, şeytan, keçi gövdeli, erkek başlı tanrı, anneye bağımlı zampara, iflah olmaz çapkın." Ve dolayısıyla da Jay'ın dığer kadınlarından Helen ile Sabina. Kendi benliğinin arayışı içinde olan Lillıan bu kadınlar aracılığıyla, onlarla yer değiştirme, onlar olma arzusuyla, erkeğiyle ilişki kurar. Yani kendısiyle. Romanın sonlarına doğru hayatının karanlık kentlerindeki rehberini erkeklerde aradığını ıtıraf edecektır kahramanımız. Kadının içindeki rehber imgesıyle erkeğın çözulmez ıpliklerle, bırlıkte dokunduğunu, "Benden büyuk, değerli bır kadın yarat!" dıye seslenir Jay'e. Ancak erkeğın kendi kaosu buna izin vermez, hıçbir zaman da vermeyecektir zaten. Kadın ne olursa olsun benlığın bahçelerındeki aynalarla yuzleşmek zorundadır

Nin'in dılı şıirsel, sözcükleri buyülu "Ateş Merdivenlerı"nde. Ama anlattıkları gerçek. Hatta kullandığı imgeler gerçekten beter yaralıyor insanı, korkutuyor. Onun tamamlanmamış, böluk pörçuk kadını, tam da kadınlığın yazılmamış dılıyle konuşuyor. Dinlemeyi bılenlere...

Ateş Merdivenleri
Anaıs Nın
Çeviren: Püren Özgören
Everest Yayınları

Yelda Yücel

nawal el saadawi
cumhurbaşkanı adayı

Mısır'da, sembolik olsa da, Nawal El Saadawi'nin bu yılın Ekim ayında yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde adaylığını koyması, hükümetten İslamcı kesime pek çok erkeği kızdırdı. Saadawi'nin seçim propogandası yapmasına izin verilmiyor. Kadından Cumhurbaşkanı olamamasının nedeni, İslamcı "yetkililere" göre, "regl döneminde kadınların ağrı ve fiziksel yorgunluğa maruz kalmaları."

Nawal El Saadawi, butun ömrunu haksızlıklarla, kadınlara yönelik baskılarla, kapitalizm ve muhafazakar İslam'la mucadele ederek geçirmış bir feminist, romancı ve psikiyatrist. Bugün Mısır'da ve özellikle Arap dunyasında birkaç nesil genç kadına örnek ve öncü olmuş bir isim. 1972'de Sedat rejimi döneminde işini kaybedip editörü olduğu "*Sağlık*" isimli dergi kapatıldığında, 1981'de hapse atıldığında, daha sonraları çalıştığı "*Arap Kadınları Dayanışma Derneği*" ve yayınları susturulduğunda yılmadan yeniden yoluna devam etti; ismi fanatik örgutlerin listelerinde yer aldığı ve hakkında ölum fermanları yayınlandığı halde ölume burun kıvırdı. İşte bu gözüpek kadın, Mısır'da geçtiğimiz yılın Aralık ayında Cumhurbaşkanlığı'na adaylığını açıkladı. Saadawi, bu kararı verirken genç kadın ve erkeklerin ülkelerindeki işsizlik ve yoksulluk karşısında çaresiz hissederek göç etmeye çalışmalarından etkilendiğini söyluyor. Uluslararası bağlantıları nedeniyle kendisinden göç konusunda yardım isteyen genç insanlara "neden kalıp da, ulkeyi değiştirmeyi denemiyorsunuz?" diye sorduğunda aldığı yanıt; "o halde sız de bızımle mucadele edin" olmuş. Böylece, Cumhurbaşkanlığı adaylığı fikri de bu tartışmalar sırasında ortaya çıkmış. Ölüm tehditleri nedeniyle beş yıl surgunde kaldığı ABD'de ders verebileceği halde, öğretmenlik yapmasının yasaklandığı ulkesine dönmeyi tercih eden Saadawi, Cumhurbaşkanlığı adaylığı için hazırladığı manifestosunun ılk maddesinde de eğıtımin özgurleştirilmesi konusuna yer vermış. "Aklı çevreleyen engelleri yıkmak, prangaları ortadan kaldırmak için", dıyor Saadawi, "eğitim sistemi özgur tartışma zemini uzerine kurulmalıdır." Saadawi'ye göre, şu anda içinde bulunduğumuz dunyanın daha yaşanılır bir hale getirilmesi, yerel mucadeleler ile kuresel mücadelelerin eş zamanlı yurutulmesi ile mumkün olabilir. Bu göruşunu "glocal" (*küreyerel*) kelimesi ile ifade eden Saadawi, kureselleşmenin olumsuz etkileri ile mucadele etmek için önce tabandan başlanmasını, köylerin ve taban örgutlerinin küresel hareketlerle ılişkısının kurulması gerektiğini savunuyor. Muhafazakar İslam ile Amerikan emperyalizmin birbirine duşman değil, tuketim toplumu ortak paydasında birbirini tamamlayan paradigmalar olduğunu vurgulayan Saadawi, son dönemde Irak işgalinden ve radikal dinci akımların hem Batı'da hem de Doğu'da yukselişe geçmesinden üzuntu ve endişe duyduğunu; bazı zamanlar umutsuzluğa kapılır gibi olsa da, bu anların yerini hemen umide bıraktığını söylüyor.

74 yaşındaki bu yurekli kadının "insan aklının üzerindeki örtüleri aralamak" için başlattığı Cumhurbaşkanlığı kampanyası aslında sembolik bir eylem. Saadawi'nin kazanma şansı olmadığı gibi, Saadawi'nın kendisinin de böyle bir iddıası yok. Onun amacı, insanları biraz olsun "toplumun paradokslarını görme konusunda hareketlendirebilmek." Ama bu bile, birilerinin kuplere binmesine ve statukonun değişeceği sanrılarıyla karşı saldırıya geçmesine neden oldu. Tahmin edebileceğiniz gibi, başta hukümet ve İslami kesimler karalama, baskı ve susturma kampanyası başlattı. Mısır'ın ileri duzeydeki iki din gorevlisi, *Egypt Today* gazetesine, "regl döneminde kadınların ağrı ve fiziksel yorgunluğa maruz kaldıkları" gerekçesiyle, kadınların Cumhurbaşkanı adayı olamayacaklarını buyurdular. Polis, 31 Mart ve 15 Nisan 2005 tarihlerinde olmak uzere iki kez Saadawi'nın kendi koyunde konuşma yapmasını engelledi. Baskılar sadece bunlarla sınırlı kalmayıp, konuşma yasağı radyo ve televizyonda da suruyor. Birkaç bağımsız kuçuk radyo dışında, sesini duyuramadığı ulkesinde, Saadawi'nın göruşlerine gazetelerde de sansur konmuş durumda.

Statukonun bu refleksleri Saadawı'nin doğru yolda olduğunu gosteriyor. "Yönetim korktu", dıyor Saadawi, "Eğer benim yetmiş milyon vatandaşıma ulaşmama izin verırlerse, kazanacağımı bılıyorlar". Karşı tepkinin ortaya çıkmasını da, mesajın ıletıldığını gösteren bır işaret olarak yorumlamak gerek. Onu bu mucadelesinde yürekten destekliyor, ulkede kalıp onunla birlikte yurüyen genç insanların da sayılarının giderek arttığına inanıyoruz.

Özgün Akduran

andrea dworkin

bir feminist hayatı

Andrea Dworkin 9 Nisan 2005 tarihinde elli dokuz yaşındayken hayatını kaybetti. O bir feministti, radikaldi, militandı... Çoğumuz belki de öldüğünde ilk kez duyduk adını...
Şimdi soralım kendimize, acaba bir feministin hayatı neyi anlatır? Anımsatır? Miras bırakır bize?

Ailesi Hitler faşizminden korunmak için Amerika'ya göçen Andrea, bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dunyaya geldi. Amerika'da ilk çocukluğunun geçtiği kırmızı tuğlalı evlerini hiç unutmamış. Çunkü daha sonra Andrea dokuz yaşındayken Amerika'nın varoşlarına taşınmak zorunda kalmışlar. Hayatını hep bir mucadele ve yoksulluk içinde geçirdiğini söyleyen Andrea'nın çocukluğuna ilişkin en canlı hatırası ölüm korkusu olmuş. Önce Yahudilere karşı uygulanan soykırım gerçeği ve daha sonra o dönemde Amerika'da sıkça pompalanan Rusya'nın nukleer saldırı yapacağı ihtimaline(!) karşı geliştirilen politikaların etkisi altında, nukleer bomba duşeceğine inandırılarak kendi deyimiyle zehredilmiş bir çocukluk... Andrea çocuk aklı ile hep buyuk bir patlama ve sonrasında olacakları - etrafa saçılmış kanlı insan bedeni parçaları- beyni patlayana kadar duşundukten sonra bu duşunceleri aklından kovmak için uç küçük domuzcuk masalını duşunerek kendini rahatlatmaya çalışmış... Kuçuk bir çocuğun dunya ile kurduğu ilk ilişki biçimi; nukleer bomba nedeniyle yaşanabilecek bir ölum korkusu ve buna karşı üç küçük domuzcuk ve kırmızı tuğlalı ev... Sonrası? Avrupa'dan göç sırasında yakalandığı kızıl humma hastalığı ile boğuşmaktan yorgun duşmuş bir kalp ile her an bir kalp krizi geçirme endişesi taşıyarak doktorlara taşınan hasta bir anne ve evi geçindirmek için uç işte birden çalıştığı için çoğu zaman evde olmayan bir baba. Bu gunler anne ve babalarını sık sık hastaneye uğurlayan Andrea ve küçuk kardeşi Mark için komşularda veya yakın akrabalarda geçen korku dolu uykusuz geceler anlamına geliyordu... Ya annem ölurse korkusu...
Andrea ilk aşkının annesine olan umutsuz sevgisi olduğunu söyluyor bir yazısında. Onu sürekli bir kız çocuğunun nasıl davranması, oturması, kalkması, konuşması gerektiği uzerine eğitmeye çalışan ama Andrea'nın yureğinde dönen fırtınaları anlamaktan uzak annesine duyduğu deli aşk... O kendini anlatmaya çalıştıkça ve bu sureçte annesi ile dıdıştıkçe daha da uzaklaştığı birine duyduğu aşk...
Andrea babasının sevgisini kazanmak için ise hıçbir şey yapmadığını söyluyor. Bız feministler için bu bir paradoks mu acaba? Bir tarafta, ona öğretildiği gıbı bır hayatı seçmek istemediğimiz, özgür birer kadın olarak yaşamımızı sürdurmeye çalıştığımızda ve bizlere vaat edilen kadınlık rollerini surdurmek istemedığımizde, yani annemizin devamı olmayı reddettığımizde, onlara kendımızi anlatacak uygun kelımeleri bulmayı beceremedikçe uzaklaştığımız hayatımızın bırıcık kadınları... Dığer tarafta bız

okudukça,duşundukçe, dile getirdıkçe yani erkeklere ait olduğu öngörülmuş alana girdikçe yakınlaştığımız babalarımız... Ama bız her ıkısi de olmak istememıştik... Başka bır dunyayaydı bızım özlemimiz... Feminist bir dünyaya... Babası hep desteklemiş Andrea'nın hayallerini, dınlemış duşlerini... Hatta ekonomık anlamda sıkıntı içinde olmalarına rağmen babasının pek çok yerden borç alarak onu universıteye yollamasını hep mınnetle anıyor Andrea. Bu yıllar, ünıversitenin akademik takvimi dolayısıyla uzun suren tatil dönemlerinde evden yeteri kadar yardım göremeyen Andrea'yı farklı bir çok işte çalışmaya da zorlamış zaman zaman.
Andrea'nın universıte yılları Amerıka'nın Vietnam'ı işgali yıllarına rastlıyor. Bir takım öğrenci örgutlerinde politika ile tanışıyor ve 1965'te katıldığı bır savaş karşıtı protesto eyleminde gözaltına alınarak Manhattan Kadın Tutukevi'nde dört gun geçiriyor. Çıktıktan sonra ise içeride geçirdiği adına dahili muayene denilen yoğun cinsel taciz, tecavuz sonucunda kendini travma sonrası sendromun içinde buluyor. Çıktıktan sonra başına gelenleri anlatmak buna karşı bir şeyler örgutlemek istediğinde birlikte mucadele ettiği erkek arkadaşları güluyorlar sözlerine! "Aman canım yaşadığımız şiddet ve savaş döneminde senin deneyiminin önemi ne olabilir?" Ama o dönemin bazı önemli gazeteleri Andrea'ya ilgisiz kalmıyorlar ve gözaltında uğradığı tacız ulkede tartışılan bir gundem oluyor. Aılesi bu olayın duyulması sonucu utanç duyuyor ve ondan nereye giderse gıtsin ortadan kaybolmasını ıstıyorlar. Andrea, ülkeyi terk ederek Avrupa'ya gıdiyor bir süre sonra geri dönduğunde, acıtıcı bır evlilik deneyimi geçiyor başından. Kocası tarafından sürekli dövulerek, aşağılanarak, tehdit edilerek geçirdiği ve çözumu kaçmakta bulduğu gunler başlıyor. Kayıkhanelerde, tanıdıkların evlerinin mutfaklarında, yer yataklarında, terkedilmiş evlerde, hıppı komunlerinde, boş sınema salonlarında sabahlayarak geçirilen gunler geceler... Kaçmaktan yorgun duştuğunde Amsterdam'da bir feminist olan Ricki Abrams ile tanışıyor. Rıcki ile yaptığı uzun tartışmalarda o zamana dek hiç kadınları görmediğini hatta kendini bir kadın olarak bile görmediğini fark ediyor. Yıllar boyu yaşadığı tum kötu deneyımlerin sadece kendi başından geçen şanssız rastlantılar olduğunu sanırken, Rıcki'nin yardımıyla bunların kadın olduğu için başına gelen ve pek çok kadının surekli yaşamakta olduğu cehennemin bır parçası olduğunu kavrıyor. İlk okuduğu feminist kıtapların, Kate Mıllet'in "Cinsel Polıtika'sı ve Shulamıth Firestone'un "Cinselliğin Dıyalektiği" olması ne kadar da tanıdık öyle değil mi? Sonrasında yine Ricki'nın desteği ile yaşadıklarını yazmaya başlıyor, tum kadınlar için birer paylaşım, dayanışma, direnme stratejisi, kızkardeşlik bağı oluşturmak için dökülen kelımelerden onlarca makale ve kitap ve bır yazar çıkıyor ortaya...
Bu süreçte Andrea'yı, kâh bir feminist eylemde yuzlerce kadınla birlikte herkesin duyması ıçın bağırırken kâh bir federal komısyon toplantısında butun kadınların sözcüsü olarak pornografinin kadınların ınsan haklarına karşı bir saldırı ve şiddetin ve tecavüzun tetikleyicisi olduğunu savunurken buluyoruz. Andrea şimdi yok, ama bınlerce feminıstın yuruttuğu ve yuruteceği kurtuluş mucadelesinde bılıncında ve vicdanında taşıyacağı uslanmaz bir ınat, cesaret ve isyan çağrısı olarak yer alacak. Ruhu özgur olsun...
Not: Andrea Dworkın hakkında daha fazla bilgi için adresine başvurulabılır.

Tuğba Benli Özenç

İzmirli kızlar teranesi

Malumunuz özellikle İstanbul'da yaşayanların büyük bir kısmı için buralar uçucu, hafif değerlere ve magazinel kodlamalara hapsedilmiş bir sayfiye yeri gibidir. Bir kıyı kentinin insanın muhayyilesine bıraktığı ufak tefek bilgi kırıntıları böyle tepeden inme yargıların tuhaf bir gelenek gibi sürdürülmesine de yol açar.

"İzmir kızlarının güzel olduklarını zannetmemizin nedeni, İzmir'deki kadın-erkek ilişkilerinin Turkiye geneline gore daha normal olmasıdır. Yanı İzmir kızları iletişim kurmasını bıldıklerinden bize fizıksel olarak daha guzel görunürler," -der, Tuna Kıremitçi, aylık bir derg deki röportajı esnasında-

"Sayın Kiremitçi acaba guzellık yarışmalarının birıncılığını tekeline almış bir şehrin kızları hakkında nasıl böyle bir yargıya varabiliyor? Buradan guzellik yarışmasında birıncı olmuş kızlarımızın adlarını yazmaya kalksak bu köşe, ilk üçe g`renleri yazmaya kalksak bölge ekimizin sayfaları yetmez." -diye köpurerek cevabı yapıştırıyor Akşam'dan Sevinç İşbitiren.-

"İzmır kızları güzelliklerini sergilemekte alabıldığine özgür, Kıremitçi'nın dediği gıbi alabildiğine rahat yet`ştikleri için fark attılar aslında. Böyle yetiştikleri için, hem fizikleri ile hemen göze çarptılar, hem ruhları ıle erkekleri çok kolay etkilediler," yazarak da Hıncal Uluç durumu toparlıyor.- (Radıkal cumartesi- 30 /04/2005)

Bu uzun alıntıyı yapmamın sebebi, uzun yıllardır İzmir'de yaşayan bır kadın olarak bu İzmirli kızlar genelleştirmesinin bıktırıcı bir teraneye dönuşmesinden duyduğum rahatsızlıktır. Malumunuz özellikle İstanbul'da yaşayanların buyük bir kısmı için buralar uçucu, hafif değerlere ve magazinel kodlamalara hapsedilmiş bır sayfiye yeri gıbidır. Bır kıyı kentının insanın muhayyilesine bıraktığı ufak tefek bılgı kırıntıları böyle tepeden inme yargıların tuhaf bir gelenek gıbi sürdurulmesıne de yol açar. Evet, İzmır, tarıhinin bugunlere aslında pek de taşıyamadığı bir kozmopolitliği ve bunun yarattığı gelişkın bir demokratik yapıyı da barındırır. Kordon'dan denize girildiği zamanları hatırlayanlar hâlâ "Gavur İzmır" derler mesela. Dığer bır çok kentin aksıne ınsanlar daha renklı, bıraz ağır ve gevşek, politize, duyarlı, ama aynı zamanda bıraz da tutucudurlar. Guneşın altında bulanan kentın sılueti ve yaşayanları sanki hiçbır şeyin olduğundan farklı olmasını istemezler. Diyelim ki İstanbul gibi devasa bir köyun keşmekeşının içinden ve insanı yabancılaştıran o hızlı temposundan kopup gelenler için İzmır, biraz soluklanmak ve yaşamak ıçin de ideal bir yerdır.

Ama aynı zamanda özellikle göçlerle melezleşen kent kimliği bu değişime dırenmeye ve hatta yok saymaya yönelik bır seçkınciliğe de meyletmeye devam etti. Geçen yerel seçımlerde ağırlıklı olarak değişmeyen netıce CHP yönunde çıkmasına rağmen aynı zamanda Genç Partı de hatırı sayılır bir oy oranına sah`p olmuştu. Demek istediğim İzmir kızları ıle ilgılı bu saçma sapan "özlü sözler" i sarf edenlerin azıcık daha duşünmelerınde ve en azından işte bu kısa arka fon girizgahındakine benzer temel birkaç şeyi bılmelerinde fayda var bence. Yani bu kent tıpkı dığer kentler gıbi farklı kimlikleri yaşayan ve dolayısıyla homojen, tek bir başlık altında toplanabilecek bır yapıya sah`p değildır. Kordon kafelerınde, restoranlarında körfeze nazır kahvelerını yudumlayan, oralarda oturup da hafta sonları otobandan dırek Çeşme'nin sahillerine ışınlanan, şık şıkırdım kıyı yurüyuşlerini ve Alsancak'ta alışveriş turlarını hiç aksatmayan, Karşıyaka'da da benzer şeyleri yaşayan kesımin (öyle zannedıldiği gibi fazla da değıllerdir) yaşadığı kadın-erkek ılışkılerindeki 'normal' rahatlık o 'alabıldığıne özgurlük' nedense Yamanlar semtindeki yoksulluğa er şememiş, kıyılarında gezinip az sayıdaki insanı tırnaklamış, şöyle turıstık bır gösteriye seyirci yapmış ya da orasından burasından çekiştirip bu rahatlığa tabi kılmıştır. Kentın aralarına, kıyılarına sıkışmış tum o insanlar acaba ne duşünuyorlardır İzmir kızlarının guzelliği hakkında? Anlatab`lecekleri bölge eklerinin sayfalarını doldurur mu dersınız?

Doğrudur, İzmır'de kadınların belli bir kısmı geceleri bellı semtlerde rahatlıkla dolaşabılırler, sokakta sıgara içebılırler, kılık kıyafetlerını istedıkleri gibi seçip istedikleri ebatlarda gıyınebilirler(hepsi de bırbırının aynısıdır halbukı) sevgılileri ıle el ele özgürce dolaşabılırler, evet çoğu da guzeldır ve guzellik yarışmalarına katılıp gurur verici netıceler alabilirler, elbette çok rahat yetışt`kleri ve iyı iletışım kurabıldikleri ıçin de göğsumüzü kabartırlar. Buna da kımse karışmaz. Ama nedir tüm bunlar? Kadınların erkeklere mahsus göreli serbestiyı talep etmelerinin bu yazının konusu gereği İzmirlı kadınlara ne getirdığını ve genel anlamda kadınların ne işine yarayacağını ben bilmiyorum. Bılen varsa aydınlanmak da isterim. Tuna Kıremıtçı aslında bıze diyor kı; Guzelliğın art alanında görmekte zorlandığınız şeyler var bunlar da normal ilişkiler ve iletişim rahatlığı. Arkadan (ustelık bir de kadın) Sevinç İşbıtiren de diyor kı; Yok efendım, biz kadınlar bunları istemeyiz, biz guzell`k yarışmalarında derecelere girelim, endamımız yeter, gazete eklerıne sığmayalım da sığmayalım! En son Hıncal Uluç hakikaten toparlıyor; Sız en iyısı beni dinleyin, orta yolu bulalım hem göze hem ruha hıtap edın olsun bitsın, diyor. Bu yersiz ve gereksiz lafazanlıkların, İzmır kızlarının guzelliği derken arkadan çalan o hafıften aşağılayıcı müzığın artık başka makamlarda çalması gerek. Kadınların özgurleşmesindeki ve erkek dilini bayrak eden kadınların da pek guzel yerleştiği o basamaklardan bırı en genişi ve en yukseğidır. Eğer bu basamakta fazla soluklanırsak yukarıdakı sözlerın benzerlerını daha çok duyarız b`z.

Didem Olkun

feminist resepsiyonist aldatan erkeğe karşı

Her gün farklı hayatları tek bir çatı altında toplayan bir mekânda, eleştirilmesi ve değiştirilmesi gereken ne çok şey var diyerek çalışmak garip bir şey aslında. İstanbul'un göbeğinde beş yıldızlı bir otelin resepsiyonunda azıcığından eli yüzü düzgün bir resepsiyonist olarak çalışmak mesela.

Kendilerine haftalık hayatlar seçen, "param var her şeyi yapabilirim," diyen, otele geldiğinde kendisini karşılamakla görevli olan resepsiyonistten (benden) başlayarak, "kime, nasıl asılırım ve havamı atarım," derdine düşmüş müşterilerle sekiz saatini geçirmek... Düşünülecek ve anlatılacak o kadar çok hikâyeleri var ki...

Uzun yıllardır otelin misafiri olduğunu bildiğimiz bir adam, eşiyle birlikte geldi bir gün. Fiyat konusunda alıştığımız tarzda epey pazarlık yaptık. Biraz olsun insaflı davranacaktım ki, "odada eşimle kalacağım. Bunun için iki kişilik ücret almamalısınız benden," deyiverdi. Fiyat mı kırmaya çalışıyordu -ki bu saatten sonra mümkün değil- yoksa birkaç dolar için eşini insan yerine mi koymuyordu anlamadım. Eşine bakarak açıklama yapıyorum, "Beyefendi odada iki kişi konaklıyorsunuz siz değil mi?" Eşine bakarak konuştuğumu görünce, yanındakinin de insan olarak kayda geçeceğini anlamış olmalı ki fiyatı kabul ederek odaya çıktı. Ertesi gün çıkış yaparlarken kafede içtiği çay için epey azarlamış eşini. Bu olayı da duyunca kendimi eşinin yerine koyarak geçirdiğim bir haftayı anlatmaya gerek bile yok aslında.

Üzerinden bir hafta geçmişti ki, aynı adamı otele girerken gördüğümde kendimi hem pazarlığa hem de eşine yaptıklarının hesabını sormaya –tabii farklı bir yolla- hazırlamıştım. Yanındaki kadına bakınca misafirin o olmadığını düşündüm birden. Eşine benzemiyordu yanındaki kadın ama adam aynı adam. Kimliğini istiyorum emin olmak için ama, "beyefendi" derken bile içim kalkıyor, çünkü adam, o adam. O kadar kibar ve güler yüzlü ki kimliğini görmemiş olsam inanmayacağım o olduğuna. Geçen hafta verdiğim fiyatın iki katını veriyorum. Çok nazik bir şekilde önemli olmadığını söylüyor. Aynı oda numarasını söylüyorum rahatsız olur belki diye, umurunda bile değil. Yanındaki kadının gözleri parlıyor mutluluktan. Daha geçen hafta eşinin gözlerinde bir gram hayat göremeyen ben, bu manzara karşısında ne söylemeli, bilemiyorum. En yükseğinden bahşiş bırakıyor artık bahşiş mi demek, yoksa sus payı mı kim bilir... Şoförü poşet poşet kıyafet çıkarıyor odaya. Hanımefendiye alınmış onlar. Bütün gün alışveriş yapmışlar. Söylediğine göre şoför abinin, adam çok bonkörmüş. Geçen hafta bir çay için eşine neler söylediğini anlatmalı bu adama da. Kendimi eşinin yerine mi koyup düşünsem sevgilisinin mi karar veremiyorum.Birbirlerinden haberleri olmadığına emin olduğum iki kadın ve geçen haftaya nazaran daha bir kasılarak yürüyen adam. Yanındaki kadına göre yürüyüşü bile değişiyor resmen. Daha neler var diyorum. Neler gördüm. Beş yıldır turizm sektörünün içindeyim, düşünme bu kadar.

Ama ah bir eşine ve sevgilisine ulaşabilsem neler anlatacağım. Bir hafta daha geçiyor üzerinden. Aynı adam yine oteldeymiş, arkadaşlar söylüyor. Kayıtlara bakıyorum, tek kalıyor. Eşi ve sevgilisi her şeyi öğrenmiş ve onu terk etmiş olsun istiyorum. Bir çiçekçi geliyor elinde kocaman bir buketle. O adamın oda numarasını söylüyor ve çiçekler odaya çıkıyor. Biri öğrendi ve kendini affettirmeye çalışıyor, çiçekler onun için diye düşünürken, yabancı uyruklu bir kardeşimiz elinde o adamın oda numarası olan bir kâğıtla resepsiyona geliyor. Ne düşünmeli, bu nasıl bir insan, dahası insan mı bilemiyorum. Erken çıkış yapıyor adam. (İçimden böyle demek bile gelmiyor. O zaman erkek diyeyim.) Daha bir dik yürüyor sanki, ben iyice deli oluyorum. Birbirinden habersiz üç kadın, her seferinde daha dik yürüyen bir erkek ve bunlara şahit olan ben, her şeyin ortaya çıkması için her şeyi yapabilecek olan ben. Haftalık hayat derken tam bu hayatı anlatmışım sanırım. Bir kez daha otele geldiğinde neler yapacağımı kimseler bilemez.

Otele gelen tanınmış insanların hayatları da bu adamın hayatından farklı değil aslında. Her gelişlerinde farklı kişilerle, aynı yalanlarla, tanınmışlıklarının verdiği bir havayla, televizyonlarda boy gösterdikleri eşlerinden, sevgililerinden haberdar olan insanların arasında ben insanım diye dolaşırken neler düşündüğümüzü bilmelerini ne çok isterdim. Dahası, insanların onları bizim tanıdığımız kadar iyi tanımalarını isterdim. Bu aralar takipteyim, rapor yapıp günlük mü, haftalık mı yaşadıklarını ortaya çıkaracağım. Hayatlarının rezalet olduğu zaten ortada ama kurtarılacak durumda mı onu anlamaya çalışıyorum şimdilik. Bu ve bunun gibi haftalık hayat yaşayan insanlar o kadar çok ki. İnsanın mesleği turizm olunca zaten bildiği şeylere şahit oluyor her gün.

Anladığım ve belki de hiç değişmeyecek olan şey şu ki; kadınlar bir şekilde hata varsa düzeltirken, erkekler her şeyi farklı yollarla yapmaya devam ediyor. Çünkü onlar için önemli olan hata değil, hatanın ortaya çıkmaması. Hani bazen değişti diyoruz ya. Aslında değişen kendisi değil, hatayı saklama koşulları. Yiyecekleri tabakta değil de buzdolabı poşetinde saklamak gibi. Tabaktakiler çabuk kokar, poşettekiler zamanla. Neticede hepsi bir gün kokar ve atılır. Yanlış mı düşünüyorum siz ne dersiniz?

Dürsaliye Şahan

erkek külkedileri

Tamam bütün dizilerde bir gerçekdışılık hali hâkim. Kadın ve erkek kahramanların çevresine ille de iki eş -sevgili- hayran yerleştiriliyor. Yani mutlu olmak için bir eşe, bir eş de –ya da sevgili de- yetmez ille yedek lastiklere ihtiyaç var mantığı ve fantezisi. Tabii 38 beden giyme zorunluluğu filan da var.

Son yılların trendlerinden, 'metroseksüel erkek,' her kesime göre farklı yorumlanıyor elbet. Ben de bir kadın olarak, kendime göre değerlendiriyorum. Hadi en son cümleyi, en başa alalım. Bayılıyorum bu metroseksüel erkek tiplerine. Her yerde herkese söylüyorum. Metroseksüel değil, erkek külkedileri. Niye hoşuma gidiyor? Her hoşuma giden şeyi sorgulamam mı gerekiyor? Diyeceksiniz ki bu

metroseksüellerden kaç tane tanıyorsun? Ya da hayatınızdaki erkek onlardan mı? İkinci soruyu geçelim, birinci soruyu ele alalım. Metroseksüel erkekler (bakın sık sık tekrar ediyorum ki, kulağımız iyice alışsın, onlarla yaşamasını öğrenelim.) Televizyondaki Bellona reklamlarının genç kadın tipini düşünün. (Avrupa Yakası'nın Selin'ini yani) Yağmurlu bir günde, pahalı arabası ile giderken, genç ve masum bir genci ıslatıyor, sonra da yalvar yakar arabasına alıp, ille de gideceği yere bırakıyor, sonra düşüyor peşine. Tacize varan ilgi görüntüleri başlıyor. Tezgahtar çocuğun, masum, mahcup bakışları; sonunda zengin, fütursuz, güzel kıza dayanamıyor ve aşk meşk olayları. Bu senaryo size bir şey hatırlatmadı mı? Hani eski Türk filmlerindeki "zengin, yakışıklı, iyi niyetli adam, fakir, masum, güzel genç kızla evlenir mutlu olurlar." Pamuk Prenses ve Kül Kedisi'nin değişmez hikâyesi. Yıllar önce, İngiliz erkek arkadaşına bir türlü aşık olamadığı için oflayıp puflayan bir arkadaşım, neden olarak, "biraz maço erkeklerden hoşlanıyorum galiba," dediğinde şaşırmıştım. Şaşmamak gerek. O yıllarda metroseksüel kelimesi henüz telaffuz edilmediği gibi, çevremizde örneklerine rastlamak da pek mümkün değildi. İnsan görmediği, tanımadığı şeyleri nasıl tercih edebilir, kabul edebilir ya da sevebilir ki? Televizyon dizilerine bakın. İstanbul Masalı'ndaki Esma bunun en iyi örneği. Külkedisi rolünde klasik ezik, ensesine vur ekmeğini elinden al, yaşam boyu tek erkek tiplemesi mi var? Kariyeri, gururu erkek arkadaşlarından ya da eşinden önce geliyor. Kendi ayakları üzerinde durabilen bağımsız bir kadın. En kötü dizilerde bile kadın kahramanların bir başkaldırısı, asi yanı öne çıkarılıyor. Erkekler biraz daha yumuşak çiziliyor. Reklamlarda yukarıdaki Selin örneğinde olduğu gibi, "götüren" taraf erkek değil, artık kadınlar. Tamam bütün dizilerde bir gerçekdışılık hali hâkim. Kadın ve erkek kahramanların çevresine ille de iki eş -sevgili- hayran yerleştiriliyor. Yani mutlu olmak için bir eşe, bir eş de –ya da sevgili de- yetmez ille yedek lastiklere ihtiyaç var mantığı ve fantezisi. Tabii 38 beden giyme zorunluluğu filan da var, onlara girmiyorum artık. Kozmetik ürünlerini çok iyi değerlendiriyor olmak, hatta olmazsa olmaz estetik ameliyatlar gibi. Hülya Avşar'ın oynadığı akıllara zarar 'Kadın İsterse' dizisinde olduğu üzere. Biz şimdilik konumuza, metroseksüel – külkedisi erkek tiplemelerine bakalım. Burada öyleyken böyle, böyleyken şöyle olur diyerek, size ahkâm kesecek değilim. Nihayetinde bunlardan 3-5 tane tanımış değilim. Henüz azınlıktalar. Yalnızca emin olduğum bir şey var. Birileri 'eşcinselliğin diğer adı' filan diyerek olayı başka taraflara çekmeye çalışsa da HAYIR! Konu ve olay bu değil. Evrenin kanunu bu. Ne kadar geriye çekseniz de olmuyor. Bir yanımızdan yobaz çıbanlar fışkırsa da toplum olgunlaşıyor. Çocuklarımızın çağında, maçoluk çoktan 'out' olmuş olacak. Bir kadının namus uğruna öldürülmesi tarihe karışacak. Bu tür saçmalıklara gülüp geçecekler. Çocuklarımız torunlarımıza hikâye anlatırken, beyaz atlı prensi elinde kılıcı ile tasvir etmeyecek diye düşünüyorum. İlkokulların duvarlarında Osmanlı Padişahlarının savaş alanlarındaki kanlı düşman askerlerinin üzerindeki ihtişamlı figürleri resmedilmeyecek. Tarihimizdeki kumandanlar anlatılırken süpermen modeli çizilmeyecek. Ne mutlu ırkıma! Benim bir soydaşım dünyaya bedel sözleri yerine, 'bütün insanlık barış içinde, eşit olmalıdır' denecek. Bütün bunların yakın gelecekte gerçekleşeceğini düşünüyorum. İşaretlerini de görüyorum. Artık timsah ya da yılan derisinden çanta ayakkabı dönemi kapandı. Şimdilerde cicili bicili pamuklu kumaşlar üzerine incik boncuk işlenmiş, ışıl ışıl sevimli çantalar moda. Yılanları, timsahları çanta ve ayakkabı için öldürmeye devam edersek; herkes kendi ırkını dünyanın en güçlü ırkı olarak görürse; dünyanın sonu kaçınılmaz.

Handan Koç

Feminist Ansiklopedi

Kadın Hareketi: (İng. Women's Movement) Özgürlük ve eşitlik için reformlar yaratmayı hedefleyen bileşenleriyle birlikte, kadınların toplumsal durumunu değiştirmeyi hedefleyen, talep sahibi kadın çalışmalarının tümünü kasteden, "işçi hareketi" gibi genel bir terim. 1980 sonrası Türkiye'de yükselen feminist hareketinin bileşenlerinin çoğu kendini özgürlükçü değil kurtuluşçu bir çizgide tanımlamış, kendilerini tercihleri yönünde Kadın Kurtuluş Hareketi olarak adlandırmış, dünya üzerinde onun bir parçası olarak görmüşlerdir.

Kadın Kurtuluş Hareketi (İng. Women's Liberation Movement) 1970'lerde özellikle ABD ve Avrupa'da yükselen ikinci dalga feminist kadın hareketi. Bu yeni ve yenilikçi bir hareketti. Eski eşitlikçi feminizmden izler taşıyordu. Ama kendini hiçbir kökene bağlamıyordu. Kadınlar konusunda Marksçı tezlerle tartışmayı göze alıyordu. Örgütlenme yöntemleri yeniydi. Politik dili kendine özgüydü. Bütün kadınların ezildiği fikrini ortaya sürdü. Ezilen ikinci cins tespiti ve onun kurtuluşu için cins politikası önerisiyle çığır açtı. Daha önce hiç düşünülmemiş yönleriyle kadın sorununu ele alan bu kadın mücadelesi dalgası, "kadın sorunu" yaklaşımını alaşağı etti. Kadınların "ezilmesi ve sömürülmesi" ve bu durumun topyekün ortadan kaldırılması doğrultusunda tahliller yapılmasının önünü açtı.
Kadınların Tarihi'nde Yasmine Ergas şöyle yazar: *Feminist yeniden doğuş kendisini çeşitli görüngülerle gösterdi: 1968'de Amerikalı kadınlar Arlington ulusal mezarlığında meşaleli bir yürüyüşle "geleneksel kadınlığın cenaze töreni"ni yaptılar, bir koyuna Amerika güzeli tacı taktılar ve sutyenleri, korseleri ve takma kirpikleri bir "özgürlük çöp tenekesi"ne attılar; iki yıl sonra Fransız kadınlar Paris'te Arc de Triomphe'a "meçhul askerin meçhul karısı" adına bir çelenk koydular ve buna, üzerinde küçümseyici bir biçimde didaktik bir demografik gözlem yazılı başka bir çelenk eşlik etti:"Her iki insandan biri kadındır"*
Bu hareketlerin öznesi olan kadınlar kendilerine bir merkez seçerek, böyle bir imza edinmediler, yarattıkları etkiyle adlandırıldılar, bu etkiyi ve ismi taşıdılar, güçlendirdiler. Dönemin Filistin Kurtuluş Örgütü vb. kuruluşlarının taşıdığı kurtuluşçu ruhu taşıyan bu hareket medyada yer bulan kışkırtıcı hareketlerle sınırlı kalmamış, kadınların taşıdığı kendine özgü yaraları ortaya dökmelerine ve bunlarla ilgili çareler ve bakış açıları üretmelerine yol açmış, dünya üzerinde tüm sınıf ve yaştan kadınları etkilemiştir.
Bu terim Türkçe'ye bazen "kadın özgürlüğü hareketi" olarak yanlış çevrilmiştir. Örneğin Rowbotham'ın Kadın Bilinci Erkek Dünyası kitabında terim yanlış çevrilmiştir. "Kadın Özgürlüğü Hareketi kadınlar arasında yeni bir bilincin anlatıma kavuşmasını sağlamış ve ancak ileri kapitalist düzende mümkün olan yaşam biçimine özgü bir gerçeklikten doğmuştur. Bu hareketin dolaysız siyasal bağlamı altmışlı yılların sonlarında ortaya çıkan sol öğrenci eylemlerinin pek de tutarlı olmayan köktenciliği ve yüksek öğrenime giren kadınların karşılaştıkları kadınlara özgü çelişkilerdir"

Kadın Özgürlüğü/ Kadın Kurtuluşu: Bu iki kavram feminist politika içinde büyük önem taşır. Arkadaşım Ayşe Düzkan'ın bir yazısından aktarmak isterim "kadınların kurtuluşu için mücadeleyle kadınların özgürlüğü için mücadele arasında çok net bazı ayrımlar koyabiliriz. kadınların özgürlüğü mücadelesi bugünün koşullarını değerlendirir, bugünün koşullarında kadınların hayatını, çalışma, evlenme, siyaset yapma, sanat üretme vb. koşullarını dönüştürecek adımlar atar. kadınların kurtuluşu mücadelesi ise patriarkanın ortadan kalktığı bir dünyayı hedefler. Özgürlük ve kurtuluş anlayışı birbirini tamamen dışlamak zorunda değildir. nitekim kadınların kurtuluşu için mücadele veren feministler kadınların özgürlük mücadeleleri içinde her zaman yer almışlar bunu devrimci feminizmlerinin bir parçası olarak görmüşler.ancak devrimci feministler kadınların hayatını kolaylaştıran her adımı benimsemezler. Bunun en iyi örneği annelik hakları için verilen mücadele....annelik izni anne olmayı tercih eden kadınların hayatını kolaylaştırır, ancak bunların çoğu kadınların anne olması durumunu da mutlaklaştırır. dahası kadınları annelik rolüne sıkıştırır, teşvik eder.devrimci feminizm kısa vadede kadınların yararına görünse bile bu tür talepleri savunmaz, desteklemez. çünkü bu talepler kadınların kurtuluşunun örülmesiyle çelişir. devrimci feminizm kadınları anne olamaya teşvik eden talepleri desteklemez. bunun yerine örneğin babalık izni gibi, çocuklara mümkün olduğu kadar erkeklerin ve kamusal kurumların bakacağı çözümleri ve talepleri savunur."

Özgür Pencere Kadın Öyküleri Yarışması

1. Amatör, profesyonel her yaştan bütün bayanlara açıktır.
2. Bu yarışmada kadın üzerine yazılmış öyküler yarışacaktır. Her katılımcı en fazla iki öyküyle yarışmaya katılabilir. Yapıtlar, ödül alsın ya da almasın geri verilmeyecektir.
3. Öyküler bilgisayarda yazılıp, postayla veya maille dernek iletişim adresine gönderilecektir.
4. İki öyküden her jüri üyesine ayrı ayrı gönderilmek üzere yedi adet kopya yapılacaktır.
5. Yarışmaya katılan yapıtların üzerinde yazarı ile ilgili bir bilgi olmayacaktır. Yarışmacı yazar, yapıtının üstünde bir rumuz kullanacaktır. Ayrıca üzerinde aynı rumuzun yazılı olduğu bir zarfın içinde yazarın adı, soyadı, adresi, telefon numarası, kısa bir özgeçmişi, dernek hesabına yatıracakları beşmilyon lira'nın postaçeki dekontu ve bir adet fotoğrafı bulunacaktır.
6. Son katılma tarihi: 30.06.2005'dir. Postadaki gecikmeler dikkate alınmayacaktır.
7. Yarışma sonucunun açıklanması Eylül ayı içinde yapılacaktır.
8. Yarışmaya katılan yapıtlar, ödül kazansın ya da kazanmasın, yayınlanmaya değer bulunmaları halinde yazarları, bu yapıtların Özgür Pencere Edebiyat ve Sanat Derneği Yayınları olarak kitaplaşmasını ve yayınlanmasını kabul edecekler.

Jüri Üyeleri:
Buket Uzuner, İnci Aral, Sinan Tanyıldız, Zafer Doruk, Ş. Sema Tuncel
Feyza Altındere, Mine Haykır

Ödüller:
Değerlendirme sonucu, Birincilik, İkincilik, Üçüncülük ve 6 adet mansiyon sahiplerini bulacaktır.
Değerlendirme sonucunda dereceye giren bayanlara verilecek plaketlerin ve hediye paketlerinin yanı sıra ;
Dereceye giren bayanlar dernek binasında, yazarlar tarafından yönetilecek, 3 günlük "Öykü Nasıl Yazılır" konulu atölye çalışmasına davet edileceklerdir. Atölye çalışmaları sırasında, her yazar kendi öyküsünü inceleme ve farklı tekniklerle nasıl yazacağını öğrenmekle kalmayacak, diğer katılımcı yazarların öyküleri üzerinde çalışma olanağı da bulacaklardır. İçinde Yaşar Kemal'in köyünün de olduğu, yöreyi tanıtan geziler ile atölye çalışmasının dinlence bölümü oluşturulacaktır.

Adres :
Özgür Pencere Edebiyat ve Sanat Derneği, Çınarlı Mah. 26 Sok. Altınova Apt. No 9. kat 1, Adana
Tel: 0322 4581358
Hesap numarası:
Özgür Pencere Edebiyat ve Sanat Derneği 1097231 posta çeki hesabı.
Yarışma İletişim maili: admin@ozgurpencere.com

Özgür Pencere Yönetim Kurulu

1 MAYIS 2005

Feministler, yoksulların en yoksulu,

emekçilerin de evdeki kölesi olmayacağız

diyerek tek pankart altında birleşti...